

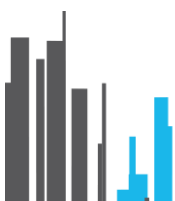

Správa o dlhodobej udržateľnosti verejných financií

apríl 2014

© Kancelária Rady pre rozpočtovú zodpovednosť, 2014

Pri reprodukcii časti textu je potrebné uviesť okrem organizácie aj názov materiálu. Text neprešiel jazykovou korektúrou.

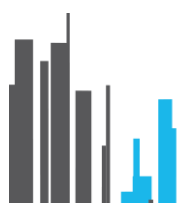
Obsah

Zhrnutie	6
Úvod	8
1 Rámec hodnotenia dlhodobej udržateľnosti	9
2 Štartovací rok	12
2.1 Výsledok hospodárenia v roku 2012 - revízia	14
2.2 Výsledok hospodárenia v roku 2013	17
3 Základný scenár	23
3.1 Makroekonomické prognózy	24
3.2 Strednodobý scenár bez zmeny politík	25
3.3 Výdavky a príjmy citlivé na starnutie populácie	28
3.4 Iné implicitné a podmienené záväzky	36
3.5 Základný scenár dlhodobého vývoja verejných financií	39
4 Ukazovateľ dlhodobej udržateľnosti	41
4.1 Vyčíslenie ukazovateľa za roky 2012 a 2013	41
4.2 Náklady z odkladu	42
4.3 Citlivostná analýza a alternatívne scenáre	43
5 Čisté bohatstvo Slovenskej republiky	45
6 Ekonomický rast	50
6.1 Riziková prirážka a náklady na dlh	51
6.2 Riziková prirážka a cena kapitálu	51
6.3 Úspory a investície	52
6.4 Konsolidácia a potenciálny rast	53
7 Generačné účty	56
Referencie	63
Príloha 1 – Dividendy prijaté do rozpočtu verejnej správy	64
Príloha 2 – Výsledok hospodárenia štátnych podnikov	65
Príloha 3 – Jednorazové opatrenia v roku 2013	68
Príloha 4 – Prístup k zostaveniu základného scenára	72
Príloha 6 – Podmienené záväzky	74
Príloha 7 – Základný scenár vychádzajúci z roka 2012 - revízia	76
Príloha 8 – Panelový regresný model rozpätia výnosov vládnych dlhopisov	77

Zoznam boxov, tabuliek a grafov

Box 1: Štyri roviny skúmania dlhodobej udržateľnosti verejných financií	11
Box 2: Dostupnosť/aktualizácia údajov pre vyčíslenie štartovacej pozície	13
Box 3: Prechod na novú metodiku RRZ výpočtu cyklickej zložky	16
Box 4: Očistenie HV štátnych podnikov a NBS o jednorazové vplyvy a hospodársky cyklus	20
Box 5: Zmena štrukturálneho primárneho salda	22
Box 6: Zmeny vo výsluhovom zabezpečení silových zložiek	31
Box 7: Porovnanie systému výsluhového zabezpečenia so všeobecným systémom	32
Box 8: Popis mikro-simulačného modelu	35
Box 9: Náklady spojené s úmrtím (DRC)	36
Box 10: Implicitné a podmienené záväzky – definície	37
Box 11: Model pre analýzu dopadov na dlhodobý ekonomický rast	55
Box 12: Zostrojenie vekového profilu a pokrytie	57
Box 13: Metodika generačných účtov	61
Box 14: Demografické projekcie do 2150 – predĺženie trendov EUROPOP ₂₀₁₀	62
Box 15: 10 princípov jednorazových opatrení podľa definície RRZ	68
Tab 1: Prehľad obsahov prvých troch správ o dlhodobej udržateľnosti	10
Tab 2: Štrukturálne primárne saldo v roku 2012	14
Tab 3: Revízia údajov verejnej správy za rok 2012	15
Tab 4: Štrukturálne primárne saldo v roku 2012	16
Tab 5: Revízia dlhu verejnej správy za rok 2012	17
Tab 6: Jednorazové opatrenia v roku 2013	18
Tab 7: Štrukturálne primárne saldo v roku 2013	20
Tab 8: Štrukturálne primárne saldo v roku 2013	21
Tab 9: Makroekonomické prognózy VpMP a projekcia AWG	24
Tab 10: Strednodobá časť základného scenára	27
Tab 11: Položky citlivé na starnutie populácie	28
Tab 12: Výdavky na zdravotníctvo	33
Tab 13: Základný scenár dlhodobej udržateľnosti verejných financií	40
Tab 14: Vývoj ukazovateľa dlhodobej udržateľnosti	41
Tab 15: Prehľad alternatívnych scenárov	44
Tab 16: Súvaha verejného sektora – čisté bohatstvo	45
Tab 17: Odhad čistého bohatstva Slovenskej republiky za roky 2011 a 2012	46
Tab 18: Súvaha verejného sektora okrem NBS a podnikov FNM	47
Tab 19: Vlastné imanie podnikov verejného sektora	48
Tab 20: Zmena podmienených záväzkov	49
Tab 21: Scenáre citlivosti spätných väzieb dlhu na makroekonomický vývoj	54
Tab 22: Príjmové a výdavkové politiky s vekovým profilom	58
Tab 23: Generačné účty súčasnej a budúcich generácií vrátane medzery udržateľnosti	60
Tab 24: Dividendy z majetkovej účasti FNM SR a štátu	64
Tab 25: Výsledok hospodárenia - podniky s majetkovou účasťou FNM	65
Tab 26: Výsledok hospodárenia - štátne podniky	66
Tab 27: Vplyv prevzatia dlhu zdravotníckych zariadení na deficit VS	71
Tab 28: Definícia základného scenára	73
Tab 29: Podmienené záväzky verejného sektora	75
Tab 30: Základný scenár dlhodobej udržateľnosti verejných financií – rok 2012	76

Graf 1: Príjmy a výdavky univerzálneho systému	29
Graf 2: Saldo univerzálneho systému	29
Graf 3: Saldo výsluhového zabezpečenia policajtov	30
Graf 4: Saldo výsluhového zabezpečenia vojakov	30
Graf 5: Hrubé miery náhrady pred a po reforme (výsluhové zabezpečenie)	32
Graf 6: Hrubé miery náhrady výsluhové vs. starobné dôchodky po reforme	32
Graf 7: Projekcia modelovanej časti výdavkov zdravotníctva	34
Graf 8: Výdavkové profily mužov a žien spolu v roku 2010	34
Graf 9: Platba za dostupnosť – negatívny vplyv na saldo	38
Graf 10: Schéma likvidácie jadrových zariadení – vplyvy na saldo	38
Graf 11: Vývoj dlhu a primárneho salda v základnom scenári	39
Graf 12: Vývoj výdavkov v základnom scenári	39
Graf 13: Odklad konsolidácie o 5 rokov	43
Graf 14: Konsolidácia konštantným tempom	43
Graf 15: Vývoj dlhu v základnom scenári a v alternatívnych úrokových scenároch	44
Graf 16: Vývoj dlhu v základnom scenári a v alternatívnych scenároch	44
Graf 17: Vývoj úrokových sadzieb s rizikovou prirážkou	51
Graf 18: Vývoj dlhu bez spätných väzieb a so zohľadnením rizikovej prirážky	51
Graf 19: Ekonomický rast so spätnou väzbou na dlh	52
Graf 20: Vývoj dlhu v scenároch s rizikovou prirážkou	52
Graf 21: Vývoj bežného účtu a investícií pri efekte úspor	53
Graf 22: Vývoj dlhu v jednotlivých scenároch bez konsolidácie	53
Graf 23: Efekty príjmových a výdavkových opatrení na ekonomický rast a udržateľnosť	54
Graf 24: Efekty príjmových a výdavkových opatrení na ekonomický rast a udržateľnosť	54
Graf 25: Vekový profil jednotlivých daní a transferov 2013	57
Graf 26: Sumárny vekový profil 2013	57
Graf 27: Populačné projekcie 2013-2150	59
Graf 28: Stredná dĺžka života pri narodení	59
Graf 29: Pravdepodobnosti úmrtia (M) – EUROPOP pre vybrané vekové kohorty	62
Graf 30: Pravdepodobnosti úmrtia (M) pre roky 2010, 2060, 2150 (vekové rozdelenie)	62
Graf 31: Úhrnná plodnosť do roku 2150	62
Graf 32: Čistá migrácia do roku 2150	62

Zhrnutie

Rok 2013 priniesol opätovné zlepšenie dlhodobej udržateľnosti verejných financií na Slovensku. Hlavným dôvodom je pokles deficitu verejných financií aj po očistení o dočasné vplyvy oproti roku 2012. Konsolidácia spolu s reformou výsluhového zabezpečenia silových rezortov zlepšili hodnotu ukazovateľa dlhodobej udržateľnosti v minulom roku na 3 % z HDP oproti 4 % z HDP v roku 2012.

Najnovšia správa o dlhodobej udržateľnosti verejných financií obsahuje oproti predošlým viaceré novínok. Prvýkrát sú analyzované všetky štyri dimenzie udržateľnosti (solventnosť, stabilita, rast a spravodlivosť). Z nich je vidieť, aké bremeno môže znamenať narastajúci dlh pre ekonomický rast, ako aj to, ktoré populačné ročníky koľko platia a koľko dostávajú z verejných financií. Okrem toho správa obsahuje vylepšenú metodiku pre odhad potenciálneho produktu a štrukturálneho deficitu, nový mikrosimulačný model zdravotníckych výdavkov, podrobnejší scenár nezmenených politík a medziročné porovnanie vlastného imania štátnych podnikov.

Rok 2013 skončil podľa predbežných údajov Eurostatu so schodkom 2,8 % z HDP. Napriek tomu, že viaceré riziká sa naplnili (nižšie daňové a nedaňové príjmy), Slovensku sa podarilo splniť svoj medzinárodný záväzok: znížiť deficit pod 3 % z HDP v roku 2013. Porovnanie výsledkov oproti rozpočtu však prezrádza, že dobrý výsledok sa dosiahol aj v dôsledku faktorov, ktoré sa nemusia v budúcnosti opakovať, a zároveň môžu negatívne ovplyvniť potenciálny rast ekonomiky. Ide predovšetkým o nečerpanie výdavkov súvisiacich s EÚ fondmi (0,6 % z HDP), výrazný pokles kapitálových výdavkov samospráv oproti rozpočtu alebo o presun aktív sporiteľov do sociálnej poisťovne (0,3 % z HDP). Negatívne treba hodnotiť aj fakt, že hrubý verejný dlh v roku 2013 prekročil hranicu 55 % z HDP, čo povedie k aktivácii ďalšieho sankčného pásma z ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti.

Z pohľadu dlhodobej udržateľnosti je zaujímavá nie výška zverejneného deficitu, ale hodnota tzv. štrukturálneho primárneho deficitu, ktorá nezohľadňuje krátkodobé výkyvy ekonomického cyklu a ani jednorazové a dočasné opatrenia. Navyše abstrahuje od úrokových výdavkov, ale na druhej strane zohľadňuje aj hospodárenie štátnych podnikov a NBS. Vládne opatrenia – najmä v oblasti daní – zlepšili hodnotu takto definovaného ukazovateľa o 2,4 p. b. z 2,6 % HDP na 0,3 % z HDP.

V roku 2013 došlo aj k významnej reforme sociálneho zabezpečenia silových zložiek so stabilizačným účinkom v dlhodobom horizonte. Zvyšovanie minimálnej služobnej doby potrebnej pre získanie nároku na dôchodok zo súčasných 15 rokov na 25 rokov, zmena v definícii základu na výpočet dôchodku, postupný prechod na inflačnú indexáciu a zvýšenie sadzieb poisťného sú opatrenia, ktoré by mali viesť k približne vyrovnanému hospodáreniu sociálneho zabezpečenia v nasledujúcich desaťročiach.

Berúc do úvahy výsledky roka 2013 a reformy v penzijných systémoch s účinkami v budúcnosti, Rada pre rozpočtovú zodpovednosť vypočítala, čo by sa stalo so základnými fiškálnymi parametrami, keby aj v budúcnosti platil súčasný stav legislatívy (tzv. základný scenár). V takom prípade by dlh verejnej správy v nasledujúcich 50 rokoch narástol až na 269,1 % z HDP. Horný limit dlhu definovaný ústavným zákonom by bol prekročený v roku 2018. Samozrejme ide len o hypotetickú projekciu, nakoľko finančné trhy by prestali financovať slovenský dlh už oveľa skôr.

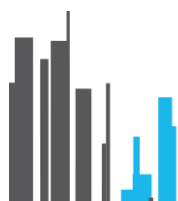
Väčšina medzinárodných inštitúcií prezentuje dlhodobé projekcie na nemennom makroekonomickom scenári. Inak povedané, rast HDP bude rovnaký bez ohľadu na projekcie deficitu a dlhu. V skutočnosti vieme, že ak dlh prekročí kritickú hranicu, riziková prírážka na vládnych dlhopisoch významne narastie a v krajnom prípade finančné trhy môžu prestať refinancovať vládny dlh s dramatickými následkami pre makroekonomický vývoj danej krajiny. To je však iba jeden príklad, ako môže fiškálny vývoj ovplyvniť ekonomický rast. Vytlačanie súkromných investícií alebo nárast ceny kapitálu sú ďalšie kanály, ktoré v správe analyzujeme. Výsledky je možné ilustrovať nasledovne: v základnom scenári dlh dosiahne 80 % z HDP (čo na základe medzinárodných skúseností môžeme považovať za kritickú hranicu pre malú a otvorenú ekonomiku) v roku 2030. Keď však zohľadníme negatívne spätné väzby fiškálneho vývoja na ekonomický rast, ku kritickej hranici sa dostávame už o 5 rokov skôr (pri nezmenených politikách).

Prvýkrát v histórii SR sú v správe uvedené aj generačné účty, ktoré umožňujú detailnejšie poznať presun fiškálneho bremena na ďalšie generácie. Vychádza z vekového profilu príjmových a výdavkových kategórií verejných financií. Zjednodušene sa dá povedať, že pri deficitnom hospodárení dostáva každý občan verejné statky a služby vo vyššej hodnote ako v priemere platí dane o 470 eur ročne. Priemer však maskuje veľmi výrazné rozdiely podľa jednotlivých populačných ročníkov. Napríklad najväčším čistým prispievateľom do rozpočtu sú 42-roční (4 576 eur na ročnej báze), naopak najviac dostávajú 94-roční (8 422 eur). K zostaveniu generačných účtov je ešte potrebné namodelovať vekové profily do budúcnosti. Výsledkom je, že existujúci verejný dlh spolu s čistými platbami pre dnes žijúce generácie znamená presun bremena pre všetky ďalšie generácie vo výške 198 % z HDP.

Po reforme dôchodkových systémov patrí zdravotníctvo a dlhodobá starostlivosť medzi najvýznamnejšie oblasti verejných výdavkov, ktoré sú ovplyvňované demografickými zmenami. V horizonte päťdesiatich rokov sa očakáva v prípade zdravotníctva najväčší absolútny nárast o 1,5 % HDP, kým v prípade dlhodobej starostlivosti nárast výdavkov o 0,4 % predstavuje najväčšiu relatívnu zmenu (133 %). V porovnaní s minulou správou boli výdavky zdravotníctva modelované pomocou nového mikrosimulačného modelu, ktorý zohľadňuje aj náklady spojené s úmrtím. Koncentrovanie najvyšších nákladov na jednotlivca tesne pred úmrtím znižuje pri zvyšovaní očakávanej dĺžky života celkové náklady v porovnaní s doterajším prístupom, čo tiež prispelo k zlepšeniu ukazovateľa dlhodobej udržateľnosti.

Čisté bohatstvo Slovenskej republiky za rok 2012 dosiahlo zápornú výšku 234 % HDP. Oproti minulému roku došlo k ďalšiemu pokroku pri vykazovaní čistého bohatstva, keď ministerstvo financií zverejnilo už kompletnú bilanciu, vrátane implicitných záväzkov a vlastného imania podnikov vo vlastníctve FNM. Zároveň došlo k metodickému spresneniu vykazovania ostatných položiek. Tieto zlepšenia ešte neumožňujú porovnávať výšku čistého bohatstva oproti roku 2011, preto sa v tejto správe rada zamerala len na niektoré významné a zároveň porovnateľné údaje. Prvýkrát je k dispozícii napríklad porovnanie vývoja vlastného imania podnikov, ktoré pokleslo o viac ako 200 mil. eur oproti roku 2012.

Podobne ako v minulej správe je citlivosť ukazovateľa dlhodobej udržateľnosti na rôzne predpoklady ilustrovaná pomocou viacerých scenárov. Oproti už štandardným scenárom na zabezpečenie o 10 % z HDP nižšieho dlhu, scenáru s dlhším horizontom (60 rokov) a vyššej produktivity práce boli doplnené nové scenáre ukazujúce vplyv zmien demografických ukazovateľov, ako je nárast úhrnnej miery plodnosti o 10 % alebo rýchlejšie predĺžovanie očakávanej dĺžky života. Prípadné zvýšenie počtu narodených detí by znížilo hodnotu ukazovateľa až o 0,3 % HDP, kým zvýšenie očakávanej dĺžky života o približne 1 rok pre novonarodených v roku 2060 by hodnotu ukazovateľa zvýšilo o necelých 0,1 % HDP.

Úvod

Vypracovanie správy o dlhodobej udržateľnosti verejných financií patrí medzi hlavné úlohy Rady pre rozpočtovú zodpovednosť stanovené ústavným zákonom o rozpočtovej zodpovednosti¹. Cieľom správy je vyhodnotiť situáciu vo verejných financiách v dlhodobom horizonte, berúc do úvahy súčasné nastavenie politik.

Základné nástroje hodnotenia dlhodobej udržateľnosti sú špecifikované priamo v ústavnom zákone o rozpočtovej zodpovednosti. Ten definuje takzvaný základný scenár vývoja verejných financií, ako aj indikátor dlhodobej udržateľnosti.

Prvá, mimoriadna správa o dlhodobej udržateľnosti bola publikovaná v súlade s ústavným zákonom v decembri 2012². Pravidelné aktualizácie správy sú publikované vždy k 30. aprílu. Keďže cieľom správy je vyhodnotiť skutočnosť a k dátumu publikovania ešte nie sú k dispozícii definitívne a detailné údaje o hospodárení jednotlivých zložiek verejných financií za predchádzajúci rok, správa obsahuje predbežný odhad za rok 2013 a spresnený výpočet za rok 2012.

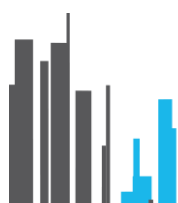
Okrem spresnenia vstupných údajov má vplyv na vyhodnotenie udržateľnosti aj zlepšovanie metodológie zostavenia základného scenára alebo dlhodobých projekcií výdavkov. Z dôvodu zachovania porovnateľnosti výsledkov bude snahou prezentovať údaje vždy v rovnakej najaktuálnejšej metodike. To si bude vyžadovať revidovanie údajov aj za staršie roky³.

Správa je rozdelená do siedmich častí. **Prvá** sumarizuje pokrok v metodológii použitej pri hodnotení, ako aj jej ďalšie vylepšovanie v budúcnosti. **Druhá** časť je venovaná štartovaciemu bodu analýzy dlhodobej udržateľnosti, ktorý pozostáva z vyčíslenia štruktúrneho primárneho salda verejných financií a informácie o výške dlhu verejnej správy (prvýkrát za rok 2013 a spresnený odhad za rok 2012). **Tretia** časť správy popisuje základný scenár budúceho vývoja verejných financií bez zmeny politik – najprv v strednodobej (do roku 2017) a potom aj dlhodobej budúcnosti (do roku 2063). Vývoj verejných financií v dlhodobom horizonte je determinovaný hlavne vplyvmi starnutia obyvateľstva. **Štvrtá** časť vyčísluje indikátor dlhodobej udržateľnosti verejných financií na základe predbežnej skutočnosti roka 2013 a vysvetľuje jeho zmenu v porovnaní s rokom 2012. Súčasťou kapitoly sú rôzne citlivostné scenáre. **Piata** časť sa snaží interpretovať zmeny v čistom bohatstve krajiny. **Šiesta** časť prináša dynamickejší pohľad na udržateľnosť verejných financií, ktorý berie do úvahy aj pravdepodobné reakcie finančných trhov, domácností a podnikateľov na rastúci verejný dlh. V poslednej **siedmej** časti sú prvýkrát prezentované tzv. generačné účty, ktoré poskytujú okrem iného aj informáciu o tom, v akej miere dochádza k presúvaniu dlhov na budúce generácie.

¹ [Ústavný zákon č. 493/2011 Z. z. o rozpočtovej zodpovednosti](#)

² Ústavný zákon stanovil termín pre prvú správu do šiestich mesiacov od zvolenia všetkých členov rady (čl.10, ods. 4). Publikovaná bola 17.12.2012.

³ Ukazovateľ dlhodobej udržateľnosti bol publikovaný prvýkrát za rok 2011.

1 Rámec hodnotenia dlhodobej udržateľnosti

Rada pre rozpočtovú zodpovednosť vyhodnocuje dlhodobú udržateľnosť verejných financií na základe metodiky zverejnenej v novembri 2012 ([Diskusná štúdia č 1/2012](#)). Dlhodobú udržateľnosť RRZ posudzuje v štyroch hlavných rovinách: solventnosti, stability, rastu a spravodlivosti (bližšie popísané v Boxe 1).

Vzhľadom na celkovú komplexnosť prístupu, RRZ vo svojej prvej správe⁴ predstavila harmonogram, na základe ktorého sú jednotlivé správy dopĺňané o nové analytické prístupy tak, aby v tejto aktuálnej správe bolo možné vyhodnotiť dlhodobú udržateľnosť už vo všetkých štyroch jej hlavných rovinách.

Prvá, mimoriadna správa o udržateľnosti z decembra 2012, sa zaoberala hlavne rovinou solventnosti pomocou tokových veličín. Predstavila, ako by sa bez zmeny politik vyvíjalo saldo a dlh verejných financií a vyčíslila indikátor udržateľnosti (GAP).

Druhá správa z apríla 2013 pohľad na solventnosť doplnila o koncept čistého bohatstva, ktorý pracuje so stavovými veličinami. Výpočet nadviazal na údaje zverejnené v Súhrnnej výročnej správe Slovenskej republiky za rok 2011, pričom RRZ doplnila niektoré chýbajúce údaje (napr. implicitné záväzky) vlastnými výpočtami. V rámci princípu stability boli prezentované základné citlivostné analýzy výsledkov udržateľnosti na zmeny niektorých najdôležitejších makroekonomických predpokladov - produktivity práce a úrokovej sadzby. Dôsledky postupnej či oddialenej konsolidácie verejných financií boli prezentované pomocou takzvaných nákladov z odkladu.

Aktuálna správa o udržateľnosti (druhá riadna správa) už pokrýva celú problematiku udržateľnosti verejných financií, vrátane väzieb medzi fiškálnymi ukazovateľmi a makroekonomickým prostredím. Statický pohľad na vývoj verejných financií je teraz doplnený o reakcie finančných trhov, domácností a podnikateľov na rastúci dlh. Ukazuje sa, že zohľadnením týchto efektov sa obdobie, kedy by Slovensko mohlo aj pri rastúcom dlhu byť schopné prefinancovať svoje dlhy sa významne skrátí. Správa tiež obsahuje generačné účty, ktoré sú na Slovensku zostavené prvýkrát. Z nich by malo byť zrejmé, koľko jednotlivé populačné kohorty celkovo prispievajú do verejných financií a koľko z nich dostávajú. Správa by sa tak doplnením týchto nových prístupov mala zaradiť medzi najkomplexnejšie spomedzi správ zverejňovaných obdobnými fiškálnymi inštitúciami.

⁴ [Správa o dlhodobej udržateľnosti verejných financií, december 2012](#)

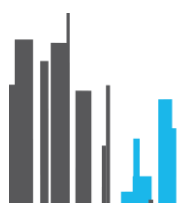
Tab 1: Prehľad obsahov prvých troch správ o dlhodobej udržateľnosti

Dátum vydania	Druh správy	Nový obsah	Princíp
17. december 2012	mimoriadna správa (podľa prechodných ustanovení ústavného zákona)	základný scenár (tokové veličiny) indikátor udržateľnosti	Solventnosť Solventnosť
30. apríl 2013	riadna správa (podľa Čl. 4 ods. 1 Úst. zákona)	čisté bohatstvo (stavové veličiny) analýza citlivosti náklady z odkladu	Solventnosť Stabilita Stabilita
28. apríl 2014	riadna správa (podľa Čl. 4 ods. 1 Úst. zákona)	vplyv na ekonomický rast generačné účty	Ekonomický rast Spravodlivosť

Zdroj: RRZ

Napriek tomu, že správa pokrýva už všetky roviny hodnotenia, v budúcnosti existuje priestor na zlepšovanie kvality hodnotenia. V súčasnosti nie sú údaje za čisté bohatstvo medziročne porovnateľné, avšak každým rokom sa vykazovanie zlepšuje. Do budúca by sa správa mala preto zamerať na vysvetľovanie medziročnej zmeny čistého bohatstva, ako aj previazania zmeny čistého bohatstva na saldo verejnej správy. Prinieslo by to nový rozmer diskusie, ktorá by sa posunula viac od kvantitatívneho rozpočtového cieľa v podobe deficitu ku kvalitatívnym zmenám v majetku štátu. Je totiž rozdiel, či sa dlhodobá udržateľnosť dosahuje opatreniami, ktoré síce znižujú deficit a dlh, ale zároveň neželaným spôsobom dochádza k znižovaniu úrovne služieb poskytovaných štátom⁵. Hlbšiu analýzu si budú vyžadovať tiež podmienené záväzky, hospodárenie štátnych podnikov a Národnej banky Slovenska (NBS). Hospodársky výsledok podnikov a NBS je rovnako ako saldo rozpočtu verejnej správy ovplyvňovaný jednorazovými a dočasnými vplyvmi a tiež ekonomickým vývojom. RRZ pripraví metodiku akým spôsobom tieto vplyvy pri hodnotení zohľadniť. Z hľadiska zdrojových údajov bude potrebné naďalej skvalitňovať údajovú základňu, ktorá limituje možnosti analýz. Zostavenie základného scenára je možné zlepšiť vypracovaním vlastnej makroekonomickej prognózy, ktorá by umožnila konzistentne zohľadniť prijaté opatrenia. Okrem súčasných modelov na dôchodkové systémy (univerzálny aj silových zložiek) a výdavkov zdravotníctva bude potrebné pripraviť aj model na výdavky v školstve a dlhodobú starostlivosť.

⁵ Príkladom sú úspory v investíciách, ktoré sa môže premietnuť do horšej kvality dopravnej infraštruktúry.

Box 1: Štyri roviny skúmania dlhodobej udržateľnosti verejných financií⁶

1. Solventnosť

Solventnosť vyjadruje schopnosť štátu splácať svoje záväzky – a to aj v dlhodobej budúcnosti. Ústavný zákon o rozpočtovej zodpovednosti ju definuje ako dosiahnutie takého stavu hospodárenia SR, ktoré v najbližších päťdesiatich rokoch nespôsobí nárast dlhu verejnej správy nad horný limit vo výške 50 % HDP⁷. Dlhodobo udržateľné verejné financie teda znamenajú, že hrubé zadĺženie Slovenska sa ani vplyvom starnutia obyvateľstva, ktoré v budúcnosti zvýši verejné výdaje a zníži príjmy, nezvyší nad úroveň polovice ročného výkonu ekonomiky.

2. Stabilita

Princíp stability sa snaží o to, aby životná úroveň jedinca počas jeho/jej života nezaznamenávala priveľké výkyvy. Inými slovami, nie je žiaduce, aby bol štát v budúcnosti finančnými trhmi a medzinárodnými inštitúciami donútený konsolidovať verejné financie veľmi veľa vo veľmi krátkom období. Navyše, dlhodobé prognózy sú spoľahlivé vždy iba do určitej miery, a preto je v záujme stability kľúčové tiež vypracovávať analýzy citlivosti výsledkov na zmenu vo vstupných parametroch, akými sú napríklad úroková sadzba, miera pôrodnosti či rast produktivity práce.

3. Rast

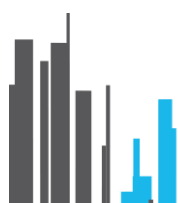
Ide tu o vplyv rozpočtových premenných na hospodársky rast. Rôzne scenáre vývoja deficitu a dlhu nemôžu byť izolované od ich spätnej väzby na makroekonomické prostredie. Zvýšenie verejného dlhu môže mať napríklad za následok zvýšenie rizikovej prirážky jeho financovania, či vytlačenie súkromných investícií z ekonomiky. Do dlhodobých modelov treba tieto prepojenia zakomponovávať.

4. Spravodlivosť

Pod spravodlivosťou v kontexte udržateľnosti verejných financií sa myslí medzigeneračná spravodlivosť. Prihliadanie na ňu sa snaží o to, aby súčasné generácie neprenášali priveľké finančné bremená na budúce generácie. Dbanie na spravodlivosť medzi generáciami zdôrazňuje aj úvodné ustanovenie ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti. RRZ bude vyčíslňovať, koľko jednotlivé populačné ročníky do verejných financií v čistom prispievajú alebo dostávajú, avšak bez hodnotenia samotnej spravodlivosti, čo je predmetom politických rozhodnutí.

⁶ Tieto štyri dimenzie udržateľnosti zdefinoval Allen Schick vo svojej štúdii pre OECD s názvom [Sustainable Budget Policy: Concepts and Approaches](#) v roku 2005.

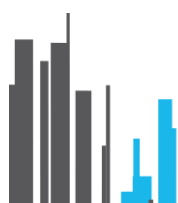
⁷ Horný strop na verejné zadĺženie (spolu s ostatnými hranicami dlhových pásiem) sa podľa ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti počas prechodného obdobia od roku 2018 do 2027 postupne zníži zo súčasných 60 % HDP na 50 % HDP - každý rok o jeden percentuálny bod.

2 Štartovací rok

Nevyhnutným predpokladom pre posúdenie stavu vo verejných financiách je zhodnotenie výsledku hospodárenia verejného sektora za predchádzajúce obdobie a to prostredníctvom takzvaného štrukturálneho primárneho salda a hrubého dlhu verejnej správy. V zmysle definície ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti je hodnota salda rozpočtu verejnej správy upravená o vplyv hospodárskeho cyklu, jednorazové vplyvy, náklady na správu dlhu verejnej správy, hospodárenia podnikov štátnej správy, podnikov územnej samosprávy a Národnej banky Slovenska. Hrubý dlh verejnej správy zodpovedá maastrichtskej definícii dlhu, ktorý zverejňuje Eurostat v rámci notifikácie deficitu a dlhu.

Správa o dlhodobej udržateľnosti je publikovaná pravidelne vždy k 30. aprílu, pričom v tom čase sú k dispozícii len predbežné údaje za predchádzajúci rok a viaceré relevantné informácie absentujú. Definitívne údaje o hospodárení verejnej správy a ďalšie informácie o ostatných upravujúcich položkách (napr. hospodárenie štátnych podnikov) je tak možné zahrnúť do správy až pri jej aktualizácii v nasledujúcom roku. **Z tohto dôvodu je nutné považovať hodnotenie na základe výsledkov predchádzajúceho roka, v tomto prípade roka 2013, za predbežné, s predpokladanou revíziou v správe publikovanej k 30. aprílu 2015.**

Box 2: Dostupnosť/aktualizácia údajov pre vyčíslenie štartovacej pozície

- Členské štáty EÚ sú povinné podľa vopred definovaného harmonogramu a predpísaných tabuliek zasielať údaje o vývoji vo verejnej správe Eurostatu. Najdôležitejšia z nich je tzv. notifikácia deficitu a dlhu. K 1. aprílu sa reportujú predbežné údaje o príjmoch, výdavkoch, salde a dlhu verejnej správy za predchádzajúci rok a potvrdzujú sa definitívne údaje za staršie roky. Následne sa v druhom kole k 1. októbru spresňujú údaje za predchádzajúci rok, pričom bez vplyvu dodatočných metodologických zmien by sa údaje už nemali významne meniť⁸.

Najpodstatnejšie spresňovanie výsledkov hospodárenia verejnej správy je v oblasti daňových príjmov. Pri aprílovej notifikácii nie je možné uzavrieť výpočet výnosu daní v metodike ESA95, nakoľko nie sú k dispozícii potrebné údaje (napr. vyrovnanie dane z príjmov právnických osôb, fyzických osôb z podnikania a čiastočne sa odhaduje aj výnos DPH). V čase októbrovej notifikácie dochádza k najpodstatnejšiemu spresneniu odhadu, avšak definitívna výška daní je známa až začiatkom nasledujúceho roka⁹. Okrem toho môže dôjsť k revízii aj iných údajov, najmä z dôvodu zlepšenia interpretácie zdrojových podkladov (napr. nájdením chýb vo výkazoch alebo identifikovaním transakcií, ktoré sa majú pre účely ESA vylúčiť).

- Druhou kategóriou, kde je dostupnosť údajov časovo obmedzená, je hospodárenie štátnych podnikov (vrátane podnikov FNM) a NBS. Výročné správy, ktorých súčasťou sú hospodárske výsledky subjektov za predchádzajúci rok, môžu, ale nemusia byť k 30.4. k dispozícii.
- K dodatočným zmenám môže dôjsť aj pri aktualizácii jednorazových, resp. dočasných vplyvov. V zriedkavých prípadoch môže nastať situácia, kedy sa až neskôr ukáže, že opatrenie nadobudlo/stratilo podstatu jednorazového vplyvu.
- Aktualizácia makroekonomického vývoja a jej premietnutie do prognóz môže následne ovplyvniť odhad potenciálneho produktu a produkčnej medzery, ktoré sa využívajú pri výpočte štrukturálneho salda verejnej správy.

⁸ Formálne nie je stanovená definitívna notifikácia za daný rok, údaje sa môžu revidovať aj s väčším časovým odstupom. Neformálne sa aprílová notifikácia považuje za predbežnú a októbrová notifikácia za definitívnu. Neskôr môžu významnejšie zmeny nastať vplyvom metodologických zmien, napríklad preradenie subjektu do sektora verejnej správy, implementácia metodiky ESA2010.

⁹ Revízia medzi októbrom a aprílom ďalšieho roka je zvyčajne zanedbateľná.

V apríli 2013 rada zverejnila správu o hodnotení udržateľnosti verejných financií vrátane vyčíslenia štrukturálneho primárneho salda za rok 2012. Notifikácia v apríli 2014 okrem prvého odhadu hospodárenia verejnej správy za rok 2013 dodatočne spresnila aj výsledky za rok 2012, ktoré mali vplyv aj na vyčíslenie jednorazových vplyvov. Podľa zverejnených výročných správ za rok 2012 sa aktualizovali údaje o hospodárení podnikov FNM ako aj štátnych podnikov.

Oproti predchádzajúcej správe došlo k dvom metodickým zmenám. RRZ začala realizovať vlastné odhady produkčnej medzery¹⁰, ktorá je vstupným parametrom pre odhad cyklickej zložky. Súčasne prešla z agregovaného prístupu výpočtu cyklickej zložky na dezagregovaný¹¹ pomocou makroekonomických základní.

2.1 Výsledok hospodárenia v roku 2012 - revízia

2.1.1 Štrukturálne primárne saldo

Štrukturálne primárne saldo sa po revízii údajov v roku 2012 zhoršilo o 0,3 % HDP a dosiahlo hodnotu -2,6 % HDP najmä vplyvom nasledujúcich faktorov:

- Revízia údajov o hospodárení verejnej správy mala negatívny vplyv vo výške 0,1 % HDP.
- Aktualizácia jednorazových opatrení zlepšila výsledky o 0,1 % HDP.
- Spresnenie výsledkov hospodárenia podnikov s majetkovou účasťou štátu, resp. FNM mala negatívny vplyv vo výške 0,2 % HDP.

Tab 2: Štrukturálne primárne saldo v roku 2012

	Aktualizácia		zmena oproti správe 2013	
	% HDP	mil. eur	% HDP	mil. eur
A. Čisté pôžičky poskytnuté / prijaté	-4,5	-3 188	-0,14	-81
(-) Cyklická zložka (nový prístup RRZ)	-0,13	-94	0,00	2
(-) Jednorazové efekty	0,26	183	-0,09	-65
dočasný odvod z podnikania v regul. odvetviach (vr. DPPO)	0,04	31	0,00	0
rozšírený odvod bankového sektora	0,14	97	0,00	1
možnosť výstupu z II. piliera	0,06	44	0,00	0
mimoriadny odvod v bankovom sektore (vr. DPPO)	0,06	40	0,00	0
splácanie NFV Cargo a.s. (kap. transfer v 2009)	0,01	10	0,00	0
splátka NFV VHV, š. p. (kap. transfer pred 2002)	0,04	27	0,00	0
úhrada DPH z PPP projektu	-0,01	-6	-0,01	-6
prevzatie dlhu zdravotníckych zariadení	-0,09	-61	-0,09	-61
(-) Vplyv platených úrokov	-1,82	-1 295	0,03	28
B. Štrukturálne primárne saldo verejnej správy	-2,8	-1 982	-0,08	-46
(+) Výsledok hospodárenia štátnych podnikov	0,71	507	-0,21	-151
(+) Výsledok hospodárenia NBS	0,28	199	0,00	0
(-) Dividendy prijaté do rozpočtu verejnej správy	0,84	600	0,00	0
C. Štrukturálne primárne saldo (vrátane št. podnikov a NBS)	-2,6	-1 876	-0,29	-197

Zdroj: RRZ, MF SR

¹⁰ Podrobnejšie v materiáli RRZ: „Finding Yeti“.

¹¹ Hlavné rozdiely sú stručne menované v Boxe 3. Podrobnejšie v materiáli RRZ „The „True“ deficit“.

Verejná správa na základe správy Eurostatu zo dňa 23. apríla 2014 hospodárila v roku 2012 deficitne vo výške 3 188,0 mil. eur. Oproti prvým odhadom v apríli 2013 to predstavuje zhoršenie o 81,1 mil. eur.

Výsledné saldo je kombináciou viacerých faktorov. Pod horšie výsledky sa podpísal výpadok daňových príjmov a príjmov sociálneho a zdravotného zabezpečenia vo výške 48,9 mil. eur. Podobne, preklasifikovanie vkladov do základného imania Eximbanky a SZRB na kapitálový transfer¹² vo výške 60,8 mil. eur malo negatívny vplyv na schodok. Naopak, zahrnutie Železníc SR do sektora verejnej správy pozitívne ovplyvnilo hospodárenie v sume 46,6 mil. eur¹³. Zohľadnenie dodatočných úprav (ako napr. zmena stavu pohľadávok a záväzkov ostatných subjektov verejnej správy) zhoršilo deficit VS o 18,0 mil. eur.

Tab 3: Revízia údajov verejnej správy za rok 2012

	mil. eur	% HDP
Čisté pôžičky poskytnuté / prijaté - notifikácia apríl 2013	-3 106,9	-4,4
Aktualizácia daní a odvodov	-48,9	-0,1
Vklad do ZI Eximbanky	-53,2	-0,1
Vklad do ZI SZRB	-7,6	0,0
Zahrnutie Železníc SR do sektora vlády	46,6	0,1
Aktualizácia záväzkov voči železničným spoločnostiam	-6,0	0,0
Ostatné úpravy	-12,0	0,0
Čisté pôžičky poskytnuté / prijaté - notifikácia apríl 2014	-3 188,0	-4,5

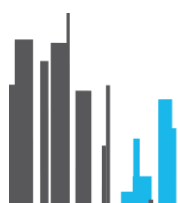
Zdroj: ŠÚ SR

RRZ v minulosti avizovala, že pre účely určenia výšky cyklickej zložky štrukturálneho salda bude používať vlastný prístup, ktorý by mal zabezpečiť stabilnejší odhad v čase a zároveň viac zohľadňovať špecifiká slovenskej ekonomiky¹⁴. Z uvedeného dôvodu rada začala realizovať vlastné výpočty produkčnej medzery, ktorá je smerodajná pre zabezpečenie konzistentnosti v odhadoch cyklov makroekonomických základní. Oproti štandardne používaným metodikám založených na dezagregovanom princípe RRZ navrhla niekoľko vylepšení, ktoré sú uvedené v nasledujúcom Boxe. Nová metodika RRZ zhodou okolností indikuje takmer rovnakú výšku cyklickej zložky ako uvádzala správa z apríla 2013.

¹² Nakoľko sa nepredpokladá návratnosť vkladu, považuje sa to za nenávratnú dotáciu s negatívnym vplyvom na saldo.

¹³ Viac v komentári RRZ č. 2014/05: [Hospodárenie verejnej správy v roku 2013](#).

¹⁴ Hlavnou motiváciou bolo zapracovanie nových povinností vyplývajúcich z európskej legislatívy do národnej, na základe ktorých má RRZ vyhodnotiť uplatňovanie (resp. neuplatňovanie) korekčného mechanizmu fiškálneho kompaktu. Ten sa aktivuje pri nedosiahnutí strednodobého rozpočtového cieľa (MTO) definovaného ako štrukturálne saldo resp. pri výraznejšom odchýlení od približovania sa k tomuto cieľu.

Box 3: Prechod na novú metodiku RRZ výpočtu cyklickej zložky

RRZ počnúc touto správou bude zverejňovať odhad cyklickej zložky, ktorá ovplyvňuje výšku štrukturálneho salda, novou metodikou. Doterajšie výpočty boli konzistentné s odporúčaniami Európskej komisie, pričom samotný odhad produkčnej medzery bol prebratý z odhadov MF SR.

Navrhovaná metodológia má oproti súčasnej nasledujúce výhody:

- berie do úvahy robustnejší odhad potenciálneho produktu,
- zohľadňuje rôzny cyklický vývoj v komponentoch HDP konzistentným spôsobom,
- očisťuje toky generované verejným sektorom v daniach a odvodoch,
- nad rámec doteraz zohľadnených výdavkových položiek (výdavky spojené s nezamestnanosťou) zahŕňa aj penzijné výdavky,
- berie do úvahy efekt rôznych deflátorov,
- nepoužíva len konštantné elasticity,
- transparentne a konzistentne identifikuje jednorazové opatrenia.

Nasledujúca tabuľka prezentuje odhad štrukturálneho primárneho salda v roku 2012 v prípade, že by RRZ naďalej počítala cyklickú zložku podľa starej metodiky. Rozdiel predstavuje -0,03 % HDP.

Tab 4: Štrukturálne primárne saldo v roku 2012 (% HDP)

	2012
A. Čisté pôžičky poskytnuté / prijaté	-4,5
(-) Cyklická zložka (metodika EK, OG ¹⁵ prevzatý z MF SR)	-0,16
(-) Jednorazové efekty	0,3
(-) Vplyv platených úrokov	-1,8
B. Štrukturálne primárne saldo verejnej správy	-2,8
(+) Výsledok hospodárenia štátnych podnikov	0,7
(+) Výsledok hospodárenia NBS	0,3
(-) Dividendy prijaté do rozpočtu verejnej správy	0,8
C. Štrukturálne primárne saldo (vrátane št. podnikov a NBS)	-2,6

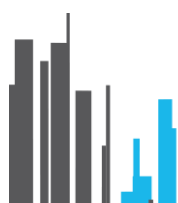
Zdroj: RRZ, MF SR

V rámci jednorazových efektov sa nad rámec vplyvov, s ktorými RRZ uvažovala v predchádzajúcej správe, zohľadnilo zníženie pohľadávky voči spoločnosti Granvia v súvislosti s úhradou DPH z PPP projektu (5,8 mil. eur) a vyššie záväzky zdravotníckych zariadení prevzaté do deficitu a dlhu v porovnaní so skutočnosťou¹⁶ (60,8 mil. eur).

V čase príprav minuloročnej správy RRZ nemala k dispozícii predpokladané výsledky hospodárenia podnikov FNM za rok 2012, nakoľko tieto ich neuviedli a do prepočtov použila hodnoty z predchádzajúceho roka (2011). Podľa zverejnených výročných správ za rok 2012 predstavoval zisk podnikov s majetkovou účasťou FNM a štátnych podnikov 507,3 mil. eur. Podniky tak vykázali o 151,3 mil. eur horšie výsledky ako predpokladala správa RRZ v roku 2013. Aktuálne údaje za štátne podniky nezahŕňajú hospodárenie ŽSR, ktoré je už zahrnuté v deficite

¹⁵ Prognóza z januára 2014, konzistentná s aktuálnou makroekonomickou prognózou Výboru pre makroekonomické prognózy.

¹⁶ Podrobnejšie vysvetlenie v prílohe 4 bod 10.

a dlhu verejnej správy¹⁷. Výška dividend prijatých do rozpočtu verejnej správy ostala nezmenená, dividendy ovplyvnili štrukturálne primárne saldo sumou 600,2 mil. eur¹⁸.

Podľa dostupných informácií v ostatných zložkách potrebných na vyčíslenie štrukturálneho primárneho salda nedošlo k žiadnym iným zmenám.

2.1.2 Dlh verejnej správy

Dlh verejnej správy na konci roku 2012 dosiahol na základe minuloročnej notifikácie výšku 52,1 % HDP (37 244,5 mil. eur). Aktuálna notifikácia dlhu z apríla 2014 zvýšila dlh na úroveň 52,7 % HDP (37 438,7 mil. eur). Do sektora verejnej správy boli počnúc rokom 2011 zaradené Železnice SR¹⁹, pričom v roku 2012 ovplyvnili dlh verejnej správy negatívne vo výške 0,3 % HDP. Druhým dôvodom bola revízia nominálneho HDP s negatívnym vplyvom tiež vo výške 0,3 % HDP.

Tab 5: Revízia dlhu verejnej správy za rok 2012

	mil. eur	% HDP
Verejný dlh - notifikácia apríl 2013	37 244,5	52,1
Zahrnutie Železníc SR do sektora vlády	194,2	0,3
Revízia HDP	-	0,3
Verejný dlh - notifikácia apríl 2014	37 438,7	52,7
Jednorazové vplyvy - dlh zdravotníckych zariadení	-93,8	-0,1
Verejný dlh pre účely základného scenára	37 344,9	52,5

Zdroj: ŠÚ SR

Pre účely zostavenia základného scenára sa vykázaná výška dlhu za rok 2012 upravuje o vplyv odlišného zaznamenania dlhov zdravotníckych zariadení v národných účtoch v porovnaní so skutočnosťou. K 31.12.2012 boli v dlhu zahrnuté záväzky zdravotníckych zariadení vyššie o 93,8 mil. eur ako tomu naznačujú aktuálne údaje. Výška dlhu pre základný scenár je preto o túto sumu nižšia. Rozdiely v zaznamenaní záväzkov do dlhu boli kompenzované vo výsledkoch za rok 2013, kde už podobná úprava nie je potrebná.

2.2 Výsledok hospodárenia v roku 2013²⁰

Verejná správa v roku 2013 skončila svoje **hospodárenie v metodike ESA95** podľa predbežných údajov s deficitom vo výške 1 994,9 miliónov eur, čo predstavuje 2,8 % HDP. Pre účely výpočtu štrukturálneho primárneho salda bol deficit VS upravený o nasledujúce položky:

¹⁷ Podrobný prehľad je v prílohe 2

¹⁸ Podrobný prehľad je v prílohe 1

¹⁹ Z hľadiska sektorového zaradenia Železníc SR (ŽSR) zohralo kľúčovú úlohu pravidlo 50 % definované metodikou ESA95 (t. j. posúdenie toho, či viac ako 50 % výrobných nákladov pokrýva tržbami). Vďaka zvýšeným dotáciám zo štátneho rozpočtu od roku 2011 ŽSR nespĺňajú toto pravidlo, čo znamená, že od tohto obdobia bolo preklasifikované do sektora verejnej správy.

²⁰ Viac v komentári RRZ č. 2014/05: [Hospodárenie verejnej správy v roku 2013](#).

- **Jednorazové efekty**²¹ predstavujú opatrenia pod kontrolou vlády a transakcie spojené s udalosťami mimo kontroly vlády s dočasným rozpočtovým vplyvom, ktoré nevedú k trvalej zmene rozpočtovej pozície. V roku 2013 pozitívne ovplyvnili saldo vo výške 0,7 % HDP. K tejto sume najviac prispela možnosť výstupu z kapitalizačného piliera dôchodkového systému 0,3 % HDP²², dočasný odvod z podnikania v regulovaných odvetviach v sume 0,1 % HDP a osobitný odvod bankového sektora vo výške 0,2 % HDP. Negatívny vplyv na deficit verejnej správy mali korekcie k fondom EÚ na úrovni 0,2 % HDP.

Tab 6: Jednorazové opatrenia v roku 2013

	mil. eur	% HDP
možnosť výstupu z 2. piliera	239,7	0,33
dočasný odvod z podnikania v regulovaných odvetviach (vrátane DPPO)	75,0	0,10
zdanenie nerozdelených ziskov z pred roku 2004	8,0	0,01
rozšírený odvod bankového sektora (vrátane DPPO)	157,1	0,22
úhrada DPH z PPP projektu	-5,8	-0,01
JAVYS (dobrovoľný príspevok)	30,0	0,04
splácanie NFV Cargo a.s. (kapitálový transfer v 2009)	19,5	0,03
splátka NFV Vodohospodárska výstavba, š.p. (kapitálový transfer pred 2002)	30,3	0,04
korekcie k EÚ fondom	-124,5	-0,17
prevzatie dlhu zdravotníckych zariadení	93,8	0,13
SPOLU	523,1	0,73

Zdroj: RRZ, MF SR

- **Cyklicky očistené saldo rozpočtu** vyjadruje stav, ktorý predpokladá, že ekonomika sa pohybuje na svojej potenciálnej (dlhodobej) úrovni a rozdiely na príjmovej a výdavkovej strane vznikajú vplyvom hospodársko-politických zásahov. Úprava eliminuje dočasné zmeny v hospodárení spôsobené výlučne výkyvmi v ekonomickej aktivite. Podľa prepočtov RRZ ekonomický cyklus²³ zhoršoval saldo v roku 2013 o 0,6 % HDP²⁴.
- **Náklady na dlhovú službu** sú dôsledkom existujúceho dlhu, ktorý vznikol predovšetkým kumuláciou deficitného hospodárenia v minulých rokoch a tiež odrážajú aktuálnu situáciu na finančných trhoch, preto ich treba z výsledného salda verejnej správy očistiť. V roku 2013 dosiahli úrokové platby 2,0 % HDP.

²¹ Podrobnejšie k jednorazovým opatreniam v Prílohe 4.

²² V zmysle novej metodiky ESA2010 nebudú mať príjmy súvisiace s otvorením kapitalizačného piliera vplyv na saldo.

²³ V roku 2013 bola cyklická zložka negatívne ovplyvnená najmä konečnou spotrebou a kompenzáciami súkromného sektora.

²⁴ Vyhodnotiť odchýlku od stanoveného strednodobého cieľa (MTO) podľa §30a ods. 3 zákona č. 523/2004 Z.z. a uplatnenie korekčných mechanizmov bude súčasťou materiálu RRZ pripravovaného na zverejnenie v júli 2014.

V roku 2013 dosiahlo štrukturálne primárne saldo verejnej správy výšku $-1,0$ % HDP. V súlade s ústavným zákonom je tento koncept rozšírený aj o ďalšie faktory, ktoré môžu mať v budúcnosti priamy vplyv na zmenu trvale udržateľnej pozície verejných financií a dlh verejnej správy. Ide najmä o hospodársky výsledok štátom vlastnených podnikov (vrátane štátnych podielov), nemocníc a Národnej banky Slovenska.

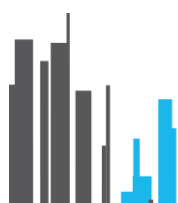
- **Hospodárenie štátnych podnikov** môže mať priamy vplyv na verejné financie. Prípadné zadĺženie štátnych podnikov automaticky nevstupuje do salda verejnej správy, ktoré tak opticky vyzerá lepšie, v salde sa to zohľadní až pri prevzatí dlhu do rozpočtu verejnej správy. Zahrnutím podnikov do salda sa znižuje motivácia presúvať deficity medzi verejnou správou a podnikom, pričom sa tak rozširuje užší pohľad z verejnej správy na verejné financie v súlade s konceptom čistého bohatstva.

Pri výpočte predpokladaného hospodárenia štátnych podnikov v roku 2013 sa vychádzalo z prílohy schváleného Rozpočtu verejnej správy na roky 2014 až 2016 (podniky štátnej správy a rozhodujúca časť podnikov FNM), v rámci ktorej podniky uviedli predpokladaný výsledok hospodárenia na nasledujúce roky. Výsledok hospodárenia bol vážený na základe majetkovej účasti štátnej správy v danom subjekte. Nakoľko záväzky nemocníc a hospodárenie Železníc SR, š.p. Bratislava sú súčasťou vládneho sektora, v hospodárení štátnych podnikov už nie sú zohľadnené. V budúcnosti bude rada, podobne ako pri salde verejnej správy, očisťovať výsledok hospodárenia podnikov ako aj NBS o jednorazové vplyvy a hospodársky cyklus (viac v boxe 4).

- Ďalšou modifikujúcou položkou je hospodárenie **Národnej banky Slovenska (NBS)**. NBS zvýšila zisk z roku 2012 zo 199,4 mil. eur na 489,8 mil. eur v roku 2013, ktorý má byť podľa rozhodnutia Bankovej rady zo dňa 11.3.2014 v plnej výške zúčtovaný voči neuhradeným stratám z minulých rokov.
- Posledná úprava sa týka príjmov rozpočtu verejnej správy z **dividend**. Zahrnutím celkového výsledku hospodárenia podnikov po zdanení s majetkovou účasťou štátu by dochádzalo k dvojitému započítaniu ich ziskov, raz ako samotný výsledok hospodárenia podnikov a raz ako prijaté dividendy verejnej správy. Z uvedeného dôvodu je potrebné príjmy z dividend odpočítať. Vplyv dividend predstavuje $0,6$ % HDP²⁵ v roku 2013.

V roku 2013 dosiahlo štrukturálne primárne saldo v zmysle ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti hodnotu $-0,3$ % HDP. V porovnaní s rokom 2012 došlo k jeho zlepšeniu o $2,4$ % HDP.

²⁵ Detailne je príjem z dividend uvedený v Prílohe 2.

Tab 7: Štrukturálne primárne saldo v roku 2013

	2013	2013	2012	2013-2012
	% HDP	mil. eur	%HDP	%HDP
A. Čisté pôžičky poskytnuté / prijaté	-2,8	-1 995	-4,5	1,7
(-) Cyklická zložka (nový prístup RRZ)	-0,6	-397	-0,1	-0,42
(-) Jednorazové efekty	0,7	523	0,3	0,47
(-) Vplyv platených úrokov	-2,0	-1 413	-1,8	-0,14
B. Štrukturálne primárne saldo verejnej správy	-1,0	-708	-2,8	1,8
(+) Výsledok hospodárenia štátnych podnikov	0,6	463	0,7	-0,07
(+) Výsledok hospodárenia NBS	0,7	490	0,3	0,40
(-) Dividendy prijaté do rozpočtu verejnej správy	0,6	436	0,8	-0,24
C. Štrukturálne primárne saldo (vrátane št. podnikov a NBS)	-0,3	-190	-2,6	2,4

Zdroj: RRZ, MF SR

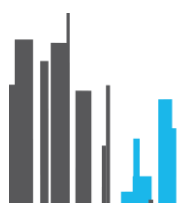
Štrukturálne primárne saldo VS sa v roku 2013 oproti roku 2012 zlepšilo o 1,8 % HDP vplyvom viacerých faktorov. Samotný deficit verejnej správy v roku 2013 poklesol o 1,7 % HDP aj vďaka väčšiemu využitiu jednorazových efektov (o 0,5 % HDP viac oproti minulému roku). Na druhej strane medziročné zhoršenie cyklickej zložky o 0,4 % v dôsledku horšej makroekonomickej situácie malo pozitívny vplyv na štrukturálne saldo, podobne ako pokles úrokov o 0,1 % HDP. Predložené výkazy o hospodárení podnikov s majetkovou účasťou štátu indikujú pokles ziskovosti na rok 2013, ktorá sa automaticky prenesie aj do nižších dividend. Celkovo tak bude príspevok štátnych podnikov oproti minulému roku pozitívny, na úrovni 0,2 % HDP. Priaznivejšie výsledky hospodárenia NBS v roku 2013 (medziročný nárast zisku o 0,4 % HDP) sa premietli aj do výsledného štrukturálneho primárneho salda, ktoré dosiahlo výšku -0,3 % HDP.

Box 4: Očistenie HV štátnych podnikov a NBS o jednorazové vplyvy a hospodársky cyklus

Už v rámci správy o udržateľnosti zverejnenej v apríli 2013 RRZ identifikovala niektoré **jednorazové vplyvy** v hospodárení podnikov. Išlo najmä o najväčšie výnosy z precenenia majetku a odloženej dane. Hospodársky výsledok však môže byť významne ovplyvnený aj finančnými operáciami, ktoré zatiaľ zohľadňované neboli. Hlavným dôvodom je skutočnosť, že ide častokrát o jednorazový vplyv na hospodársky výsledok, ktorý sa v budúcnosti nemusí opakovať. Naopak, v prípade NBS finančné operácie tvoria podstatnú a zároveň volatilnú časť hospodárskeho výsledku (nerealizované zisky a straty), ktoré sa menia v závislosti od aktuálnych trhových podmienok.

Rovnako ako v prípade salda rozpočtu verejnej správy má **hospodársky cyklus** vplyv na hospodárenie štátnych podnikov a NBS. Špecifickou črtou podnikov verejného sektora a NBS je ich sektorová špecializácia (napr. monopolov energetike, doprave), čo sťažuje používanie všeobecných prístupov.

V snahe zabezpečiť porovnateľné hodnotenie výsledku hospodárenia verejnej správy, štátnych podnikov a NBS pripraví RRZ do budúcnosti metodiku ako identifikovať jednorazové vplyvy a očistiť výsledok hospodárenia o hospodársky cyklus.

Tab 8: Štrukturálne primárne saldo v roku 2013

	2013	2013	2012	2013-2012
	% HDP	mil. eur	%HDP	%HDP
A. Čisté pôžičky poskytnuté / prijaté	-2,8	-1 995	-4,5	1,7
(-) Cyklická zložka (nový prístup RRZ)	-0,6	-397	-0,1	-0,42
(-) Jednorazové efekty	0,7	523,1	0,3	0,47
(-) Vplyv platených úrokov	-2,0	-1 413	-1,8	-0,14
B. Štrukturálne primárne saldo verejnej správy	-1,0	-708	-2,8	1,8
(+) HV štátnych podnikov (a-b)	0,6	463	0,7	-0,1
(a) HV	0,6	463	0,7	-0,1
(b) HV one-off	0,0	0	0,0	0,0
(+) HV NBS (prevádz. činnosť vr. emisie obeživa) (a-b)	-0,1	-54	-0,1	0,0
(a) HV	0,7	490	0,3	0,4
(b) HV one-off (z finančnej činnosti)	0,8	544	0,4	0,4
(-) Dividendy prijaté do rozpočtu verejnej správy	0,6	436	0,8	-0,2
C. Štrukturálne primárne saldo (vr. št. podnikov a NBS)	-1,0	-735	-3,0	2,0

Zdroj: RRZ, NBS, MF SR

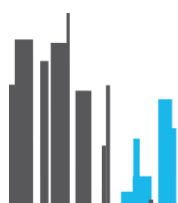
V prípade, ak by RRZ upravila metodiku vykazovania hospodárskeho výsledku podnikov s majetkovou účasťou štátu, vrátane FNM a NBS o jednorazové vplyvy, podľa predbežných odhadov by štrukturálne primárne saldo v zmysle ústavného zákona dosiahlo -1,0 % HDP v roku 2013.

Hrubý dlh verejnej správy dosiahol v roku 2013 úroveň 55,4 % HDP a medziročne sa zvýšil o 2,7 p. b. Jedným z faktorov s príspevkom vo výške 0,6 % HDP bolo imputovanie časti dlhu Agentúry pre správu núdzových zásob ropy do dlhu verejnej správy. Pre účely zostavenia základného scenára sa vykázaná výška dlhu za rok 2013 už neupravuje, avšak ku koncu strednodobého scenára (rok 2017) sa predpokladá, že sa tento dlh v strednodobom scenári splatí.

Hrubý dlh verejnej správy prekročil tretiu hranicu ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti spojenú s povinnosťou viazania 3 % výdavkov štátneho rozpočtu v roku 2014 a zmrazením výdavkov rozpočtu verejnej správy a rozpočtov jednotlivých obcí a vyšších územných celkov v nasledujúcom rozpočte. Zároveň nie je možné poskytovať prostriedky z rezervy predsedu vlády a z rezervy vlády.

Východiskom pre viazanie výdavkov sú hotovostné výdavky štátneho rozpočtu schválené zákonom o štátnom rozpočte na rok 2014. Tieto sú znížené o výdavky na správu štátneho dlhu, o prostriedky Európskej únie, prostriedky štátneho rozpočtu na spolufinancovanie spoločných projektov s EÚ, odvody do rozpočtu Európskej únie, transfery Sociálnej poisťovni a o výdavky na likvidáciu škôd spôsobených živelnými pohromami. Takto upravené výdavky podliehajú 3 % viazaniu.

Súčasne platí, že vláda nesmie predložiť národnej rade taký návrh rozpočtu verejnej správy na roky 2015 až 2017, ktorý obsahuje medziročný nominálny rast konsolidovaných výdavkov verejnej správy oproti rozpočtu verejnej správy na rok 2014, okrem výdavkov na správu

štátneho dlhu, prostriedkov Európskej únie, prostriedkov štátneho rozpočtu na spolufinancovanie, odvodov do Európskej únie a okrem výdavkov na likvidáciu škôd spôsobených živelnými pohromami.

Pre samosprávy platí, že jednotlivé obce a vyššie územné celky sú povinné schváliť rozpočet na rok 2015 s výdavkami maximálne vo výške výdavkov rozpočtu roku 2014 okrem výdavkov na likvidáciu škôd spôsobených živelnými pohromami a výdavkov na spolufinancovanie.

Okrem toho, podobne ako pri prekročení hranice dlhu vo výške 53 % HDP, vláda predloží na rokovanie národnej rady návrh opatrení, ktorými navrhuje zabezpečiť zníženie dlhu a súčasne sa znížia platy členov vlády na úroveň ich platov v roku 2013.

Výška štrukturálneho salda ako i výška dlhu verejnej správy v roku 2013 predstavujú východiskovú pozíciu, z ktorej vychádzajú projekcie základného scenára dlhodobého vývoja verejných financií.

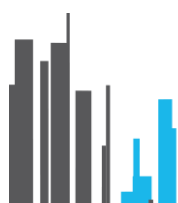
Box 5: Zmena štrukturálneho primárneho salda²⁶

Pri hodnotení rozpočtových cieľov a záväzkov vyplývajúcich z fiškálneho kompaktu RRZ využíva ukazovatele ako zmena štrukturálneho salda. Tieto indikátory sa okrem vplyvu hospodárskeho cyklu, jednorazových efektov, úrokových nákladov upravujú aj o opatrenia s dlhodobým vplyvom (napr. zmeny v dôchodkovom systéme, PPP projekty). Ukazovatele hodnotia sektor verejnej správy a neberú do úvahy celý verejný sektor pozostávajúci z hospodárenia štátnych podnikov ani Národnej banky Slovenska.

Štrukturálne primárne saldo v zmysle ústavného zákona rozširuje pohľad zo sektora verejnej správy na celý verejný sektor. Politici majú tendenciu využívať podniky na realizáciu svojich opatrení, najmä v sociálnej oblasti (lacné energie, verejná doprava). Deklarované šetrenie v rozpočte znižovaním priamych dotácií môže byť kompenzované nízkymi cenami podnikov s majetkovou účasťou štátu, ktoré vygenerujú stratu. Zahrnutím podnikov do výpočtu sa táto motivácia môže znížiť, nakoľko sa to odrazí v zhoršenom ukazovateli.

Keďže zmena štrukturálneho primárneho salda upravená o výsledky hospodárenia štátnych podnikov a NBS **neobsahuje dlhodobé efekty opatrení, nie je vhodné ho porovnávať a používať tak ako sa používa zmena štrukturálneho salda pri hodnotení rozpočtu. Tento indikátor je len jedným vstupom pre výpočet dlhodobej udržateľnosti (GAPu) a vyjadruje aktuálnu rozpočtovú pozíciu bez zohľadnenia dlhodobých vplyvov.** Tie sú súčasťou základného scenára prezentovaného v ďalšej časti materiálu. **Až kombináciou štrukturálneho primárneho salda vyčísleného v tejto kapitole a základného scenára je možné vypočítať ukazovateľ dlhodobej udržateľnosti, ktorý zohľadňuje všetky vplyvy zvyčajne zahrňované aj do výpočtu zmeny štrukturálneho salda v rámci hodnotenia rozpočtov.**

²⁶ Podrobnejšie v pripravovanej štúdii RRZ : „Ako merať konsolidáciu vo verejných financiách“.

3 Základný scenár

Základný scenár definuje zákon o rozpočtovej zodpovednosti ako dlhodobú prognózu príjmov a výdavkov verejnej správy, ktorá zohľadňuje budúci hospodársky a demografický vývoj v Slovenskej republike, aktuálny stav právneho poriadku, pričom v záväzkoch verejnej správy sú zahrnuté aj implicitné a podmienené záväzky verejnej správy. Účelom základného scenára je ilustrovať dôsledky súčasných politík na saldo a dlh verejnej správy v dlhodobom horizonte pri očakávanej zmene demografických a makroekonomických parametrov. **Zákon definuje horizont pre základný scenár 50 rokov od poslednej známej skutočnosti.** Vypracovanie základného scenára je nevyhnutným predpokladom pre určenie ukazovateľa dlhodobej udržateľnosti.

Pri zostavení základného scenára sa berie do úvahy posledná známa skutočnosť za rok 2013, pričom sa vychádza z detailných údajov Štatistického úradu SR alebo výkazníctva dostupného zo systému Štátnej pokladnice. V období rokov 2014 až 2017 sa definovali jednoznačné pravidlá indexácie na úrovni podpoložiek ekonomickej klasifikácie rozpočtovej klasifikácie (EKRK) použitím aktuálnych makroekonomických a daňových prognóz výborov²⁷. V prípade, ak niektoré položky nesúvisia priamo s ekonomickým vývojom bola použitá skutočnosť posledného roka. Od roku 2017 plynule na strednodobý scenár nadviažu dlhodobé projekcie výdavkov citlivých na starnutie populácie. V celom horizonte projekcií do roku 2063 sa zohľadňujú implicitné a podmienené záväzky.

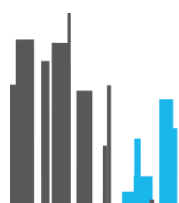
Vzhľadom na to, že výdavky citlivé na starnutie obyvateľstva sú definované ako vecná oblasť výdavkov, ktoré sú zvyčajne súčasťou viacerých podpoložiek EKRK, pre účely definovania týchto oblastí bola využitá funkčná klasifikácia (COFOG)²⁸. Vstupné údaje sa tak mierne odlišujú od tých používaných pracovnou skupinou EPC AWG, ktorá využíva iné štatistiky Eurostatu a OECD. Napriek tomu, že tiež ukazujú výdavky verejnej správy, ich použitie znemožňuje konzistentné vyčlenenie z celkovej bilancie verejnej správy a aplikovanie správnych indexačných pravidiel²⁹. Naproti tomu, funkčná klasifikácia sa vyказuje paralelne s ostatnými národnými klasifikáciami a ESA95 a je ich možné konzistentne kombinovať. Pre základný scenár roka 2013 výdavky podľa funkčnej klasifikácie zostavila RRZ využitím podkladov zo Štátnej pokladnice a Štatistického úradu. Vzhľadom na to, že Štatistický úrad zverejňuje tieto údaje až na konci roka 2014, ide o neoficiálne údaje, ktoré sa môžu mierne revidovať po zverejnení oficiálnych údajov.

Dlhodobé projekcie sú spojené s veľkou dávkou neistoty, preto je potrebné pri zostavovaní základného scenára transparentne uviesť všetky použité informácie a predpoklady. K jeho vyčísleniu je potrebné pripraviť (i) demografické prognózy, (ii) makroekonomické prognózy,

²⁷ Výbor pre makroekonomické prognózy a Výbor pre daňové prognózy.

²⁸ Národná verzia Štatistickej klasifikácie výdavkov verejnej správy na základe medzinárodného štandardu COFOG (Classification of the Functions of Government). Klasifikácia COFOG je neoddeliteľnou súčasťou Systému národných účtov (SNA) z roku 1993 určená na štatistické účely a na účely medzinárodného porovnávania ukazovateľov.

²⁹ Príkladom môžu byť výdavky na školstvo, ktoré zahŕňajú výdavky na mzdy, prevádzkové náklady aj investície. Prebratím údajov podľa metodiky AWG sa stráca informácia o štruktúre výdavkov na školstvo, preto nie je možné zo štruktúry výdavkov verejnej správy výdavky na školstvo vyčleniť z príslušnej podpoložky EKRK.

(iii) strednodobý scenár, (iv) projekciu príjmov a výdavkov citlivých na starnutie populácie a (v) iné implicitné a podmienené záväzky. **Oproti predošlej správe, okrem aktualizácie štartovacieho roka, nedošlo k žiadnym zmenám v demografických predpokladoch, preto sa v tejto správe tieto predpoklady neuvádzajú.** Makroekonomické predpoklady boli aktualizované len v strednodobom horizonte v nadväznosti na aktuálnu strednodobú prognózu Výboru pre makroekonomické prognózy. Ostatné predpoklady sa zmenili najmä v dôsledku zlepšenia vstupných údajov a metodológie projekcie dlhodobých výdavkov.

3.1 Makroekonomické prognózy

Podkladom pre vývoj príjmov a výdavkov verejnej správy sú rovnako ako v minuloročnej správe o udržateľnosti aktuálne predikcie Výboru pre makroekonomické prognózy (VpMP) na strednodobý horizont 2014 až 2017 a dlhodobé projekcie Európskej komisie na roky 2018 až 2060 (EK, 2013), ktoré sa oproti minulej správe nezmenili. V scenári podľa Európskej komisie sa ráta s konvergenciou k stabilným rastom produktivity faktorov do roku 2060, preto sú na obdobie 2061 až 2063 použité rovnaké rasty ako v poslednom roku projekcie (Tabuľka 9).

Tab 9: Makroekonomické prognózy VpMP a projekcia AWG

Ukazovateľ (v %)	Skut.	Prognóza VpMP (február 2014)					Projekcia AWG		
		2012	2013*	2014	2015	2016	2017	2018	2030
HDP, reálny rast	1,8	0,9	2,3	3,0	3,2	3,4	3,2	1,9	1,0
Inflácia, priemerná ročná; CPI	3,6	1,4	0,8	2,1	2,3	2,4	2,0	2,0	2,0
Nominálna mzda, rast	2,4	2,4	2,5	3,5	4,1	4,5	5,0	4,0	3,5
Reálna mzda, rast	-1,2	1,0	1,7	1,5	1,8	2,1	3,0	2,0	1,5
Zamestnanosť (ESA), rast	0,1	-0,8	0,3	0,6	0,7	0,9	0,2	-0,1	-0,5

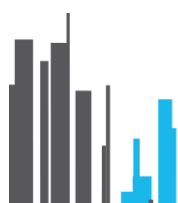
* Prognóza na rok 2013 je nahradená skutočnosťou zverejnenou po zasadnutí VpMP.

Zdroj: MFSR, ŠÚ SR, EK

Aktuálna strednodobá prognóza VpMP zahŕňa opatrenia zapracované v rozpočte verejnej správy na roky 2014 až 2016. Keďže základný scenár vývoja verejných financií vychádza z legislatívneho stavu roka 2013, pre účely zostavenia základného scenára by bolo potrebné pripraviť makroekonomickú prognózu bez vplyvov opatrení účinných od roku 2014 – tzv. makroekonomický scenár za predpokladu nezmenených politík.

Vzhľadom na to, že aktuálna prognóza VpMP (z februára 2014) je odlišná od makroekonomického scenára použitého pri tvorbe rozpočtu na roky 2014-2016 (zo septembra 2013), pri v súčasnosti dostupných údajoch nie je možné konzistentne vyčíslieť opatrenia zahrnuté v rozpočte so spätným vplyvom na makroekonomický vývoj a zároveň zohľadniť najaktuálnejšiu makroekonomickú prognózu³⁰. Pre vyčíslenie jednotlivých opatrení a konzistentný odhad multiplikátorov na báze aktuálnych prognóz pripravuje Rada pre rozpočtovú zodpovednosť do budúcich správ o udržateľnosti vlastnú metodiku makroekonomického scenára bez zmeny politík.

³⁰ Vyčíslenie opatrení by si vyžadovalo zohľadniť v schválenom rozpočte aktuálny makroekonomický vývoj, ktorý priamo vplyva na vývoj niektorých položiek, pričom problematické sa javí vyčíslenie vplyvu na strane výdavkov rozpočtu.

3.2 Strednodobý scenár bez zmeny politík

Metodika zostavenia strednodobého scenára sa v porovnaní s predošlými správami zlepšila, najmä vďaka kvalitnejšej údajovej základni. RRZ sa v priebehu roka 2013 a začiatkom roka 2014 podarilo využívať detailné údaje z rozpočtového informačného systému Ministerstva financií SR, Štátnej pokladnice, ako aj Štatistického úradu SR. Východiskovým rokom je rok 2013, ktorý je dostupný v detailnej štruktúre príjmov a výdavkov vo viacerých klasifikáciách: ekonomickej (EKRK), ESA 95, funkčnej (COFOG) a zdrojovej (národné zdroje, EÚ zdroje, spolufinancovanie). Podrobné údaje umožnili zadefinovanie pravidiel pre strednodobú projekciu na najnižšej možnej úrovni EKRK, berúc do úvahy povahu danej položky a pôvod financovania.

Oficiálne údaje za rok 2013 boli pre účely získania východiskových hodnôt pre zostavenie strednodobej projekcie očistené o jednorazové vplyvy. Následne sa do zostavenej projekcie pridali jednorazové vplyvy, ktoré sú známe a trvajú počas tohto obdobia.

Strednodobá projekcia berie do úvahy platnú legislatívu k 31.12.2013, t. j. aj opatrenia schválené v roku 2013 avšak účinné až v roku 2014. V prípade daní sa preto prebrali bez úprav aktuálne daňové prognózy Výboru pre daňové prognózy z februára 2014³¹.

V prípade príjmov a výdavkov dôchodkových systémov a zdravotníctva sa v strednodobej časti použili výstupy z modelov RRZ. V prípade dlhodobej starostlivosti sa vzhľadom na chýbajúce údaje³² za túto oblasť v roku 2013 použila hodnota z AWG, pričom štruktúra výdavkov podľa EKRK bola odhadnutá. V ďalších rokoch je vývoj výdavkov v súlade s predpokladmi AWG. Výdavky na školstvo a nezamestnanosť boli v strednodobej časti indexované podľa definovaných pravidiel odrážajúc tak aktuálny makroekonomický vývoj, ako aj legislatívny stav.

Nižšie uvedená tabuľka prezentuje bilanciu v strednodobom horizonte v metodike ESA95 a jej klasifikácii. Znamená to, že príjmy aj výdavky citlivé na demografiu sú v niektorých prípadoch zahrnuté vo viacerých položkách. Z uvedeného dôvodu sú trendy v týchto výdavkoch prezentované aj samostatne.

Deficit verejnej správy dosiahol v roku 2013 úroveň 2,8 % HDP, pričom bez jednorazových vplyvov by bol na úrovni 3,5 % HDP. V roku 2014 by pri nezmenených politikách dosiahol 3,2 % HDP. Pokles deficitu voči upravenej bilancii roku 2013 súvisí najmä s tým, že aj v roku 2014 zostávajú v platnosti niektoré jednorazové vplyvy. V ďalších rokoch sa predpokladá mierny nárast deficitu spôsobený najmä rýchlejšim poklesom podielu daňových príjmov na HDP

³¹ Vychádzajú z aktuálnej makroekonomickej prognózy a nie sú tam nové legislatívne opatrenia schválené až v roku 2014.

³² Na Slovensku chýba štatistika o výdavkoch na dlhodobú starostlivosť, preto aj AWG používa pre Slovensko zjednodušené predpoklady (napr. priemery z iných krajín). Odhad výdavkov je možné urobiť na základe COFOG klasifikácie, pričom by sa tam zahrnuli čiastočne výdavky zo zdravotníctva a čiastočne výdavky zo sociálneho zabezpečenia. Ide však o členenie na štvrtej úrovni klasifikácie, pričom Štatistický úrad z dôvodu nedostatočnej kvality údajov zverejňuje maximálne druhú úroveň.

(sčasti ovplyvnené zníženou základnou sadzbou DPH od roku 2015 v súlade s legislatívou³³) v porovnaní s výdavkami a vyprchaním vplyvu jednorazových opatrení. Výrazný medziročný pokles príjmov a výdavkov v roku 2016 súvisí s nábehom čerpania prostriedkov z fondov EÚ v rámci tretieho programovacieho obdobia³⁴, pričom prostriedky z druhého programovacieho obdobia už nebudú k dispozícii. Toto zároveň v dôsledku nižšieho spolufinancovania kladne ovplyvní aj saldo verejnej správy v danom roku.

Deficity presahujúce 3 % HDP povedú aj k nárastu dlhu. Dlh sa do roku 2017 zvýši z hodnoty 55,4 % HDP na konci roku 2013 na 59,0 % HDP. Jeho nárast bude v tomto období čiastočne tlmený predpokladaným poklesom vplyvu odpredaja núdzových zásob ropy spoločnosti zaradenej mimo sektora verejnej správy³⁵.

---

³³ Na základe aktuálnych údajov deficit verejnej správy klesol v roku 2013 pod 3 % HDP, čo by v súlade s účinnou legislatívou znamenalo pokles základnej sadzby DPH z 20 % na 19 % od roku 2015.

³⁴ Boli použité predpoklady RRZ na základe celkových disponibilných prostriedkov a priebehu čerpania prostriedkov z aktuálneho programového obdobia.

³⁵ Na základe rozhodnutia Eurostatu predaj núdzových zásob ropy Agentúre pre núdzové zásoby ropy a ropných produktov, ktorý sa uskutočnil v roku 2013, zvýšil hrubý dlh verejnej správy vo výške transakcie (465,2 mil. eur). Tento vplyv by sa mal v čase eliminovať postupným obnovovaním zásob ropy zo strany agentúry. V základnom scenári sa predpokladá, že vplyv tejto transakcie na dlh verejnej správy eliminuje do konca roku 2017.

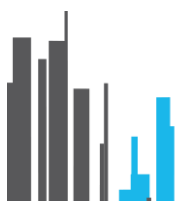

Tab 10: Strednodobá časť základného scenára (% HDP)

	2013	2013	2013	2014	2015	2016	2017
	skutočnosť	úpravy	upravené	scenár	scenár	scenár	scenár
PRÍJMY	35,9	-0,8	35,1	35,4	34,4	33,4	33,2
Daňové príjmy	16,3	-0,3	15,9	16,0	15,4	15,3	15,0
Sociálne a zdrav. odvody	13,8	0,0	13,8	13,6	13,5	13,5	13,4
Nedaňové príjmy	2,8	0,0	2,8	2,7	2,6	2,5	2,5
- z toho príjmy z majetku	0,9	0,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Granty a transfery	3,1	-0,4	2,7	3,1	2,8	2,2	2,3
- z toho EÚ fondy	1,1	0,0	1,1	1,4	1,4	0,8	1,1
VÝDAVKY	38,7	0,0	38,7	38,6	38,2	37,1	37,1
Hrubé mzdy	7,6	0,0	7,6	7,6	7,6	7,4	7,4
Tovary a služby	4,6	0,0	4,6	4,5	4,4	4,2	4,1
Dotácie a transfery	1,1	0,0	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0
Dávky a dôchodky	13,9	0,0	13,9	13,5	13,3	13,2	13,0
Výdavky zdravotníctva	5,1	0,0	5,1	5,1	5,1	5,2	5,2
Úrokové platby	2,0	0,0	2,0	1,9	1,9	2,0	2,0
Investície	2,1	0,0	2,1	2,3	2,3	1,9	2,1
Ostatné výdavky (najmä transfery)	2,4	0,0	2,4	2,5	2,4	2,3	2,3
SALDO VS	-2,8	-0,8	-3,5	-3,2	-3,8	-3,6	-3,9
DLH	55,4	Bez úpravy	55,4	56,6	57,8	58,4	59,0
Výdavky citlivé na demografiu	18,4	0,1	18,6	18,7	18,6	18,5	18,5
- dôchodkové dávky (I. pilier)	8,3	0,0	8,3	8,4	8,3	8,3	8,3
- ozbrojené zložky	0,4	0,0	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
- zdravotná starostlivosť*	5,1	0,1	5,2	5,3	5,3	5,4	5,4
- dlhodobá starostlivosť	0,3	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
- školstvo	4,1	0,0	4,1	4,1	4,0	3,9	3,9
- dávky v nezamestnanosti	0,2	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Jednorazové vplyvy (vplyv na saldo)	0,8	-0,8	0,0	0,4	0,2	0,2	0,1
Daňové príjmy	0,3	-0,3	0,0	0,3	0,2	0,2	0,1
- osobitný odvod finančných inštitúcií	0,2	-0,2	0,0	0,2	0,1	0,1	0,1
- osobitný odvod regulovaných spoločností	0,1	-0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0
- zdanenie ziskov spred roku 2004	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nedaňové príjmy	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- dividendy	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Granty a transfery	0,4	-0,4	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
- výstup z II. piliera	0,3	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- grant od JAVYS	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
- splátka NFV od CARGO	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
- splátka NFV od VHV	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
- príjmy zo zruš. vkladov na doručiteľa	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ostatné výdavky (najmä transfery)	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,1	0,0	0,0
- korekcie k EÚ fondom	-0,2	0,2	0,0	-0,1	-0,1	0,0	0,0
- záväzky zdravotníckych zariadení	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

* zahŕňa okrem výdavkov zdravotníctva aj prevzaté záväzky zdravotníckych zariadení klasifikované podľa ESA 95 v ostatných výdavkoch

Zdroj: RRZ, ŠÚ SR

3.3 Výdavky a príjmy citlivé na starnutie populácie

V priebehu nasledujúcich päťdesiatich rokov začnú čoraz intenzívnejšie vplývať demografické zmeny na udržateľnosť verejných financií. V dôsledku posunu očakávanej dĺžky života a relatívneho nárastu počtu dôchodcov voči populácii v produktívnom veku budú výrazne ovplyvnené najmä tie príjmové a výdavkové oblasti, ktoré vykazujú vyššiu citlivosť na starnutie populácie, predovšetkým penzie, zdravotníctvo, dlhodobá starostlivosť a školstvo. Okrem uvedených oblastí však možno očakávať aj zmeny v prípade poistenia v nezamestnanosti a majetkových príjmov.

Predošlá správa vychádzala z legislatívneho stavu roka 2012, kedy už boli zmeny v priebežnom dôchodkovom systéme schválené. **V roku 2013 bola schválená reforma výsluhového zabezpečenia silových zložiek, ktorá je v aktuálnych projekciách zohľadnená. Z ostatných faktorov je potrebné spomenúť zlepšenie metodológie najmä odhadov výdavkov v zdravotníctve, ktoré prinieslo nižší nárast výdavkov v dlhodobom horizonte.** RRZ sa rozhodla od Európskej komisie prevziať dynamiku rastu výdavkov u tých položiek citlivých na starnutie kde nedisponuje vlastným modelom. Ide najmä o výdavky na školstvo³⁶, dlhodobú starostlivosť, poistenie v nezamestnanosti a príjmy z majetku. V prípade školstva je pokles výdavkov spojený s poklesom počtu študentov a učiteľov (mzdové náklady) v dlhodobom horizonte vzhľadom na nízku úroveň pôrodnosti. Naopak opačný trend u dlhodobej starostlivosti je spôsobený nárastom počtu starších ľudí odkázaných na starostlivosť v inštitúciách na to slúžiacich (napr. domovy dôchodcov a pod.).

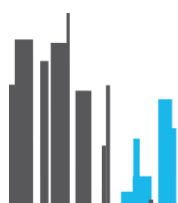
Pre dlhodobé projekcie výdavkov penzijného systému (univerzálneho penzijného systému, penzijného systému silových rezortov) a výdavkov na zdravotníctvo používa RRZ vlastné modely. Projekciami týchto položiek sa detailnejšie venujú samostatné podkapitoly nižšie.

Tab 11: Položky citlivé na starnutie populácie (% HDP)

	2013	2020	2030	2040	2050	2063	Δ(2063-2013)
Penzie (RRZ)							
- príspevky do II. piliera	0,5	0,6	0,6	0,5	0,3	0,2	-0,3
- verejné výdavky na penzie	8,7	8,6	8,2	8,6	9,3	10,0	1,4
- univerzálny dôchodkový systém	8,3	8,2	7,8	8,2	9,0	9,7	1,4
- systém výsluhového zabezpečenia	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	-0,1
Zdravotníctvo (RRZ)	5,2	5,5	6,0	6,1	6,4	6,7	1,4
Dlhodobá starostlivosť (EK)	0,3	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	0,4
Školstvo (EK)	4,1	3,8	3,7	3,4	3,5	3,6	-0,5
Poistenie v nezamestnanosti (EK)	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	-0,1
Príjem z majetku (EK)	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	-0,1
CELKOVÉ VÝDAVKY	18,6	18,4	18,4	18,7	19,8	21,1	2,6
CELKOVÉ PRÍJMY	0,4	0,2	0,2	0,3	0,5	0,6	0,2

Zdroj: EK (2013), RRZ

³⁶ U týchto položiek boli prevzaté dynamiky vývoja výdavkov ako % z HDP z projekcií EK. Čo sa týka samotnej úrovne (výšky) výdavkov, v prípade výdavkov na školstvo a dávky v nezamestnanosti sa vychádzalo z údajov podľa funkčnej (COFOG) a ekonomickej (EKRR) rozpočtovej klasifikácie.

Výdavky citlivé na starnutie populácie by sa mali do roku 2063 zvýšiť o 2,6 % z HDP na 21,1 % z HDP, kým príjmy vplyvom poklesu príspevkov do druhého piliera³⁷ narásť o 0,2 % z HDP.

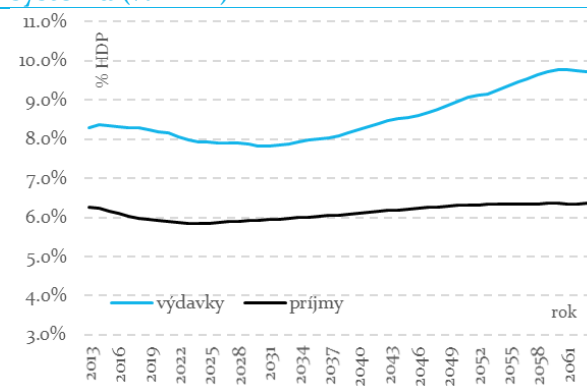
3.3.1 Projekcie penzijného systému

Penzijný systém v Slovenskej republike³⁸ tvorí **univerzálny systém** spravovaný Sociálnou poisťovňou (tzv. prvý pilier) a **systém výsluhového zabezpečenia** jednotlivých silových rezortov.

Z hľadiska budúcej záťaže pre verejné financie je najdôležitejší **univerzálny systém**, ktorý pokrýva väčšinu populácie Slovenska. Vzhľadom k očakávanému starnutiu populácie a s tým spojené rastúce výdavky na dôchodky, došlo v roku 2013 k významnej parametrickej reforme³⁹, ktorá znížila budúci tlak na verejné financie. Jej detailný popis spolu s kvantifikáciou bol uvedený v minuloročnej správe RRZ⁴⁰.

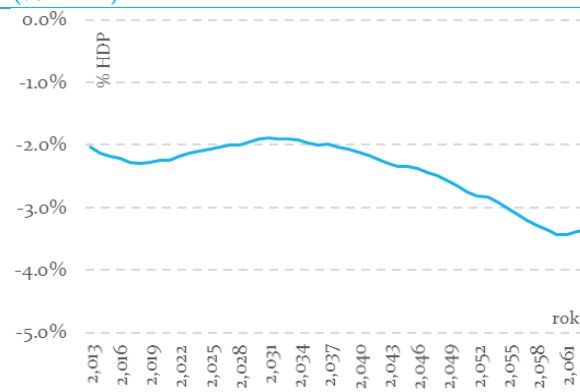
Aktuálne projekcie preto zohľadňujú iba aktualizáciu vstupných parametrov a neobsahujú žiadne významné nové opatrenia (s výnimkou zvýšenia vianočného príspevku, ktorý má však z pohľadu projekcií marginálny vplyv). Podľa aktuálnych prepočtov sa saldo univerzálneho systému na horizonte najbližších 50 rokov **zhorší približne o 1,3 % HDP**, pričom hlavným dôvodom je nárast dôchodkových výdavkov.

Graf 1: Príjmy a výdavky univerzálneho systému (% HDP)

Zdroj: RRZ

Graf 2: Saldo univerzálneho systému (% HDP)

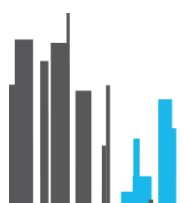
Zdroj: RRZ

³⁷ Vzhľadom na dobrovoľný vstup do druhého piliera pre tých, ktorí po prvý krát vstupujú na trh práce sa počet ľudí zapojených v druhom pilieri bude v čase postupne znižovať.

³⁸ V rámci okruhu verejných financií

³⁹ Naviazanie dôchodkového veku na rast očakávanej dĺžky života, valorizácia dôchodkov podľa inflácie meranej v domácnostiach dôchodcov, posilnenie solidarity.

⁴⁰ Správa o dlhodobej udržateľnosti verejných financií (apríl 2013), kapitola 3.3.1

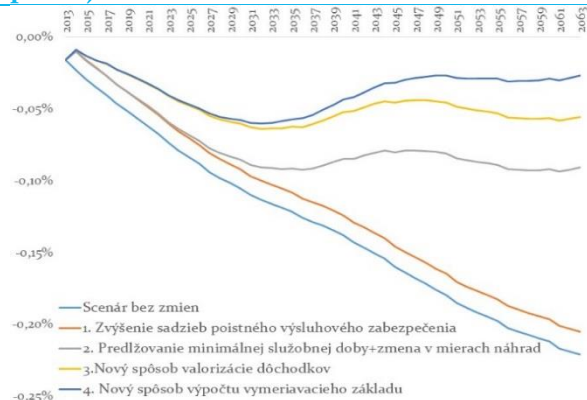
Paralelne k univerzálnemu penzijnému systému existuje pre silové rezorty samostatný, uzavretý **systém výsluhového zabezpečenia**⁴¹ s odlišnými pravidlami (najvýznamnejším rozdielom je fakt, že nárok na dôchodok nevzniká dosiahnutím stanoveného dôchodkového veku ale odpracovaním minimálnej služobnej doby). S ohľadom na špecifiká bol osobitne modelovaný penzijný systém policajtov⁴² a penzijný systém vojakov.

Podobne ako v univerzálnom dôchodkovom systéme, aj výdavky výsluhového zabezpečenia silových rezortov budú výrazne ovplyvnené dlhšou dobou poberania a vyšším počtom výsluhových dôchodcov v dôsledku predlžujúcej sa strednej dĺžky života. Navyše, už v súčasnosti tieto systémy dosahujú záporné saldá, ktoré musia byť kryté z prostriedkov štátneho rozpočtu.

S cieľom predísť ďalšiemu prehlbovaniu deficitov a dlhodobo stabilizovať hospodárenie výsluhového zabezpečenia silových zložiek bola v marci 2013 prijatá novela zákona o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov, ktorá o. i. postupne výrazne zvyšuje minimálnu služobnú dobu, mení miery náhrady, spôsob valorizácie a výpočtu vymeriavacieho základu pre výsluhový dôchodok (viac informácií v Boxe č. 6).

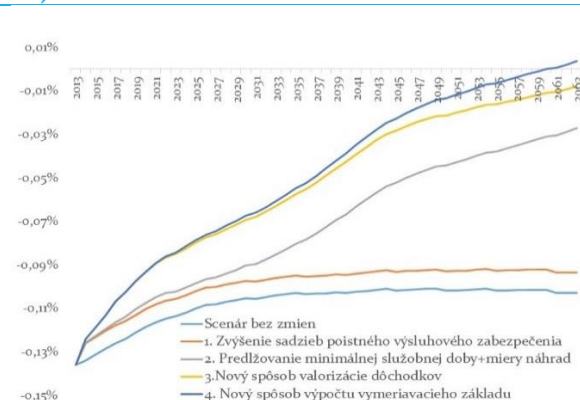
Pre dlhodobé projekcie bol použitý penzijný model policajtov a vojakov s rovnakými vstupnými makroekonomickými a demografickými predpokladmi⁴³ ako penzijný model univerzálného systému. Výsledkom reformy za policajtov a vojakov **je postupné zlepšenie salda o 0,13 % HDP do roku 2063** (v súčasnosti dosahuje deficit 0,16 % HDP), a teda vyrovnanie hospodárenia. Najvýraznejší pozitívny vplyv má predlžovanie minimálnej služobnej doby spojené so zmenami v mierach náhrad, ktoré dlhodobo zníži počet policajtov a vojakov každoročne odchádzajúcich do výsluhového dôchodku.

Graf 3: Saldo výsluhového zabezpečenia policajtov

Zdroj: RRZ

Graf 4: Saldo výsluhového zabezpečenia vojakov

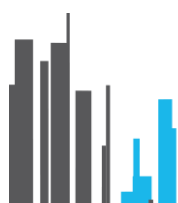

Zdroj: RRZ

⁴¹ Systém sociálneho zabezpečenia upravený zákonom č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov sa vzťahuje na profesionálnych vojakov, príslušníkov Policajného zboru, Hasičského a záchranného zboru, Horskej záchrannej služby, Slovenskej informačnej služby, Národného bezpečnostného úradu, Zboru väzenskej a justičnej stráže a colníkov.

⁴² Do skupiny policajtov sa v tejto správe zahŕňajú všetci, ktorým výsluhové dávky vypláca MV SR t. j. policajti, hasiči, železničná polícia a horská záchranná služba.

⁴³ Vzhľadom na skutočnosť, že nebola zistená výrazná odlišnosť v pravdepodobnostiach úmrtia v porovnaní s bežnou populáciou, boli ako základ použité demografické predpoklady bežnej populácie.

Box 6: Zmeny vo výsluhovom zabezpečení silových zložiek

Novelou zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov účinnou od 1.5.2013 sa prijala významná **parametrická reforma** s pozitívnym vplyvom na udržateľnosť systému výsluhového zabezpečenia. Medzi najvýznamnejšie opatrenia patria:

- Postupné zvyšovanie minimálnej služobnej doby potrebnej pre získanie nároku na výsluhový dôchodok zo súčasných 15 rokov na 25 rokov v závislosti na počte odpracovaných rokov. Zmena sa týka len tých policajtov alebo vojakov, ktorí pred 1.5.2013 nespĺňali minimálny nárok 15 rokov.
- Pre všetkých nastupujúcich po 1.5.2013 sa komplexne menia miery náhrady (MN), pričom minimálna miera náhrady (po 25 rokoch služobného pomeru) sa ustanovuje na 37,5 % vymeriavacieho základu. V období medzi 26. rokom služby a 30. rokom služby sa za každý skončený rok zvyšuje MN o 2 %. V období medzi 31. rokom služby a 35. rokom služby sa za každý skončený rok zvyšuje MN o 3 %. Za 36. skončený rok trvania služobného pomeru a každý ďalší rok sa výsluhový dôchodok zvyšuje o 0,5 % základu, ale maximálne do 65 % vymeriavacieho základu.
- Pre všetkých policajtov alebo vojakov, ktorí nastúpili pred 1.5.2013 a ich služobný pomer skončil po 1.5.2013 sa mení maximálna MN zo 60 % na 65 %. Za 31. skončený rok a za každý ďalší skončený rok trvania služobného pomeru až do dosiahnutia tejto hranice sa zvyšuje MN o 0,5 % základu.
- Základ na výpočet výsluhovej dávky⁴⁴ sa postupne predlžuje z najlepšieho roku v posledných 10 rokoch na priemer posledných 10 rokov.
- Valorizácia dôchodkov sa dočasne bude odvíjať od pevnej sumy vyplácanej vo všeobecnom systéme v závislosti od počtu skončených rokov služobného pomeru⁴⁵. Od 1. júla 2018 sa následne budú výsluhové dávky valorizovať rovnako ako vo všeobecnom penzijnom systéme, t. j. percentom o infláciu meranú v domácnosti dôchodcov.
- Povinnosť vyplácať odchodné a úmrtné prešla od 1.5.2013 z osobitného účtu na rozpočtovú kapitolu posledného zamestnávateľa⁴⁶.
- Postupne sa zvyšuje minimálna služobná doba potrebná na získanie nároku na výsluhový príspevok z 5 rokov na 10 rokov, pričom výška výsluhového príspevku sa za každý odsľužený rok po 1.5.2013 zvyšuje o 1 % základu (zníženie z 2 % voči obdobiu pred reformou). Menia sa aj podmienky pre určenie doby vyplácania výsluhového príspevku.
- Zvýšenie sadzieb poisťného na výsluhový dôchodok zo 17 % na 20 % z pohľadu zamestnávateľa a z 5 % na 7 % z pohľadu zamestnanca.

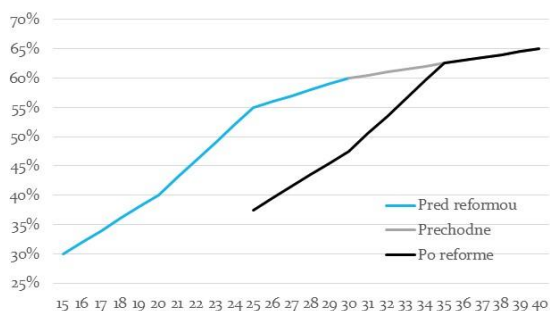
⁴⁴ Výsluhovou dávkou sa myslia dávky výsluhového príspevku, odchodného, úmrtného a výsluhových dôchodkov.

⁴⁵ Do roku 2018 sa budú dôchodcovské dávky valorizovať podľa vzorca: $(Pevná\ suma/30)^{(1+2x)}$, kde do premennej x vstupuje počet rokov, o ktoré žiadateľ prekročil 15 rokov kariéry

⁴⁶ V dôsledku reformy sa výdavky na odchodné a úmrtné presunuli do iných výdavkových položiek základného scenára.

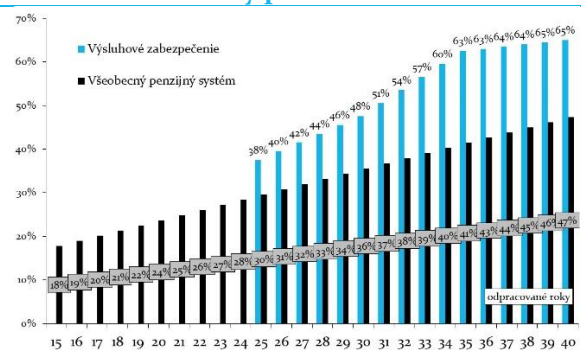

Graf 5: Hrubé miery náhrady pred a po reforme (výsluhové zabezpečenie)

Zdroj: RRZ

Graf 6: Hrubé miery náhrady výsluhové vs. starobné dôchodky po reforme

Zdroj: RRZ

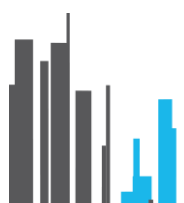
Box 7: Porovnanie systému výsluhového zabezpečenia so všeobecným systémom

Popri finančnej a personálnej stabilizácii výsluhového systému bolo cieľom novely zákona č. 328/2002 Z. z. aj priblíženie podmienok systému výsluhového zabezpečenia k všeobecnému penzijnému systému so súčasným zachovaním niektorých špecifik:

- Obdobie, z ktorého sa zisťuje základ na výpočet dávok výsluhového zabezpečenia sa postupne mení z príjmov najlepšího skončeného roka v posledných desiatich rokoch na priemer posledných desiatich rokov. V porovnaní so všeobecným systémom, ktorý berie do úvahy celú kariéru ide stále o výhodnejšie nastavenie, napriek tomu je možné povedať, že dochádza k istému priblíženiu podmienok v oboch systémoch.
- Zmena spôsobu výpočtu zvyšovania dávok vyplácaných z osobitného účtu zjednotí po 1.5.2018 valorizáciu výsluhových dôchodkov s valorizáciou vo všeobecnom systéme. Pred 1.5.2018 budú výsluhové dôchodky valorizované pomalšie ako vo všeobecnom systéme.
- Na rozdiel od všeobecného systému, existujú v rámci výsluhového zabezpečenia výsluhové príspevky, ktoré plnia funkciu dočasnej náhrady príjmu v prípade nedosiahnutia minimálnej služobnej doby potrebnej na priznanie výsluhového dôchodku. Pokiaľ žiadateľ nesplní ani minimálnu podmienku na výsluhový príspevok (novelou sa predlžuje z 5 rokov na 10 rokov), má žiadateľ nárok len na dávku v nezamestnanosti podľa všeobecných predpisov o sociálnom poistení.
- Rozhodujúcim kritériom pre priznanie dôchodku vo výsluhovom systéme nie je dosiahnutý vek, ale doba trvania služobného pomeru.
- Povinnosť platiť odchodné prechádza z osobitného účtu do výdavkov posledného zamestnávateľa v zhode so všeobecným systémom.

3.3.2 Dlhodobé simulácie výdavkov v zdravotníctve

Celkové výdavky v zdravotníctve boli zadefinované pomocou funkčnej klasifikácie COFOG, kde jedna z desiatich tried výdavkov verejnej správy predstavuje práve výdavky do oblasti zdravotníctva (trieda 07). Celková výška výdavkov vo východiskovom roku je približne na úrovni výdavkov predpokladaných v projekciách pracovnej skupiny AWG. Výhodou použitia klasifikácie COFOG je možnosť štruktúrovania týchto výdavkov podľa EKRK pre potreby

strednodobej časti základného scenára ako aj vyčlenenie položiek vstupujúcich do dlhodobého modelu.

Vzhľadom na to, že výdavky podľa klasifikácie COFOG za rok 2013 zverejňuje Štatistický úrad až na konci roka 2014, údaj bol dopočítaný na základe výkazov Štátnej pokladnice a podkladov ŠÚ SR. Je možné očakávať, že po zverejnení oficiálnych údajov dôjde k ich miernej revízii.

Odhadované výdavky verejnej správy v oblasti zdravotníctva dosiahli v roku 2013 úroveň 6,4 % HDP, medziročne tak vzrástli o 0,2 % HDP. Z hľadiska štruktúry viac ako 80 % tvoria výdavky zdravotných poisťovní na financovanie zdravotnej starostlivosti, zvyšná časť súvisí s výdavkami ostatných inštitúcií pôsobiacich v tejto oblasti. Výdavky na zdravotnú starostlivosť priamo súvisia s potrebou pokrytia zvýšených nákladov z dôvodu demografických zmien, preto predstavujú vstup do dlhodobého modelu výdavkov v zdravotníctve. Druhá časť výdavkov viac súvisí s administratívou a podpornými činnosťami, preto sa tieto výdavky zostavili na základe pravidiel pre zostavenie základného scenára používaných aj pri ostatných výdavkoch nesúvisiacich s demografiou⁴⁷. **Takéto členenie je uvedené v tejto správe po prvýkrát a v porovnaní s minuloročnou správou tak znižuje východiskovú hodnotu výdavkov, ktoré vstupujú do dlhodobého modelu výdavkov na zdravotníctvo.**

Celkový nárast výdavkov medzi rokmi 2013 a 2063 dosahuje 1,4 % HDP.

Tab 12: Výdavky na zdravotníctvo (% HDP)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2030	2040	2050	2063
Výdavky na zdravotníctvo (COFOG)	6,2	6,4	6,4	6,4	6,5	6,5	7,0	7,2	7,4	7,7
- naturálne sociálne dávky ⁴⁸	5,0	5,2	5,3	5,3	5,4	5,4	6,0	6,1	6,4	6,7
- ostatné výdavky	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1

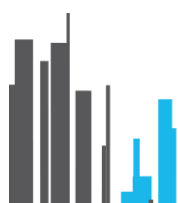
Zdroj: RRZ, Štátna pokladnica, ŠÚ SR

RRZ používa na dlhodobú simuláciu výdavkov v zdravotníctve citlivých na demografické zmeny vlastný model, ktorý oproti minuloročnej správe prešiel dvoma výraznými úpravami. Prvá zmena spočíva v prechode od nákladových profilov podľa veku a pohlavia, ktoré sa medzi rokmi simulácie upravovali podľa očakávanej dĺžky života, k mikro-simulácii, teda modelovaniu výdavkov individuálnych osôb. Druhá prináša do modelu vplyv tzv. „death-related costs“ (DRC), teda výdavkov spojených s úmrtím. Platí totiž, že výdavky na zdravotnú starostlivosť sú v posledných rokoch života násobne vyššie než počas zdravých rokov života, a teda ich korektná projekcia je kľúčom k čo najpresnejšej simulácii celkových výdavkov, čo zároveň znižuje vplyvy starnutia populácie na výdavky zdravotníctva.

Projekcia počíta s tromi scenármi: základným, optimistickým a rizikovým, ktoré sa líšia podľa toho, v akej miere budú výdavky v budúcnosti ťahané inými faktormi ako sú demografia a bežný ekonomický rast. Skúsenosti z minulosti ukazujú, že výdavky na zdravotníctvo rástli rýchlejšie ako nominálne HDP, resp. príjmy obyvateľstva. Zdravotníctvo sa tak správa ako

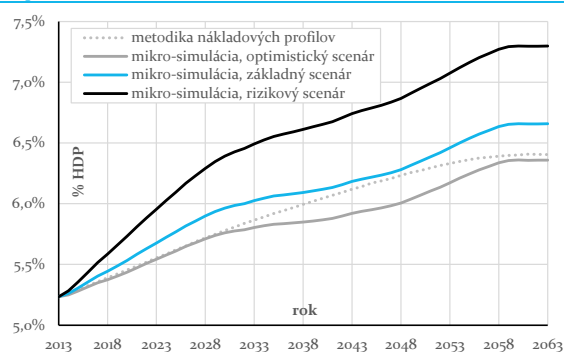
⁴⁷ Indexácia podľa typu výdavku v strednodobom horizonte, fixný podiel na HDP v roku 2018 – 2063.

⁴⁸ Ide o pojem používaný metodikou ESA95 a vyjadruje výšku poskytnutej zdravotnej starostlivosti, t. j. výdavky zdravotných poisťovní.

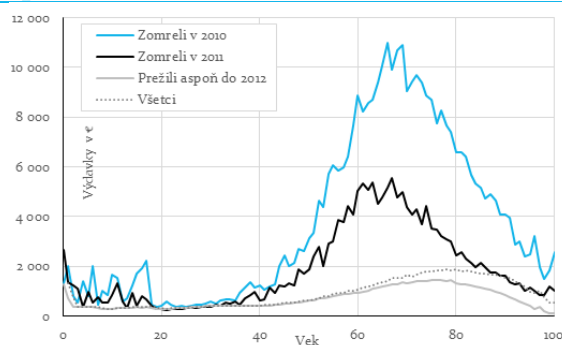
luxusný statok, pričom v konvergujúcich krajinách bude tento efekt pravdepodobne významnejší.⁴⁹ Optimistický scenár predpokladá, že pri nezmenených ostatných parametroch je rast medziročných výdavkov na jednu osobu v rovnakom veku rovný rastu HDP. Základný scenár predpokladá elasticitu klesajúcu z približne 1,1 na 1 v roku 2060, rizikový scenár predpokladá elasticitu v roku 2013 na úrovni približne 1,3⁵⁰, pričom rovnako klesá k 1 v roku 2060. **Základný scenár predpokladá výdavky v roku 2013 na úrovni 5,2 % HDP, ktoré do roku 2063 vzrastú na 6,7 % HDP.**

Graf 7: Projekcia modelovanej časti výdavkov zdravotníctva (% HDP)

Zdroj: RRZ

Graf 8: Výdavkové profily mužov a žien spolu v roku 2010

Zdroj: RRZ

Projekcie výdavkov zdravotníctva podľa nákladových profilov a mikro-simulácie pri optimistickom scenári dávajú v prvých rokoch podobné výsledky. V období rokov 2028 až 2058 však projektuje mikro-simulačný prístup nižšie výdavky, čo je spôsobené práve použitím odlišného prístupu (mikro-prístup vs. nákladové profily)⁵¹.

Naviazanie dôchodkového veku na očakávanú dĺžku života od roku 2017 spôsobí, že podiel dôchodcov nebude rásť tak výrazne ako podiel starých ľudí. Posúvanie nákladových profilov však plne nezachytí trend neskoršieho odchodu do dôchodku jednotlivých ľudí, pri ktorom predpokladáme výrazný vplyv na zníženie nákladov v zdravotníctve⁵².

⁴⁹ Všetky tri scenáre predpokladajú elasticitu vyššiu alebo rovnú jednej, pretože v členských krajinách Európskej únie počas posledných 20 rokov rástli výdavky na zdravotníctvo priemerne rýchlejšie, než dokázalo vysvetliť starnutie populácie, inflácia a rast príjmov (João Medeiros, Christoph Schwierz: Estimating the drivers and projecting long-term public health expenditure in the European Union: Baumol's «cost disease» revisited). Ak je napríklad elasticita v roku 2016 rovná 1,08, znamená to, že ak HDP medziročne vzrastie o 5 %, výdavky na rovnako starého človeka v roku 2017, pri nezmenených ostatných parametroch, budú vyššie o 5,4 % ako výdavky na daného človeka v roku 2016.

⁵⁰ $1,1 = 1 + 47/500$; $1,3 = 1 + (3 \cdot 47)/500$

⁵¹ Zahnutie DRC do mikro-simulačného prístupu vysvetľuje zmeny voči metodike nákladových profilov v minimálnej miere (simulácia pomocou mikro-prístupu bez DRC dáva podobné výsledky ako simulácia s DRC).

⁵² V roku 2010 platilo, že ľudia vo veku 62 a viac rokov, za ktorých platil poistný štát, mali až o 50 % vyššie náklady na zdravotnú starostlivosť než tí, za ktorých platil poistný niekto iný ako štát. Platilo to pre mužov, aj pre ženy, aj pre osoby bez diagnózy a aj pre osoby s diagnózou.

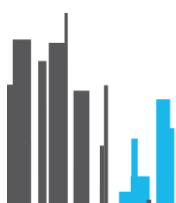
Prečo teda zahrnutie death-related costs nemá výrazný vplyv na výdavky na zdravotnú starostlivosť? Pri ustálenej vekovej štruktúre populácie je zrejmé, že oba prístupy (death-related costs aj nákladové profily) musia dávať rovnaké výsledky. Slovenská populácia síce starne, ale predpokladá sa, že posúvanie výdavkových profilov podľa očakávanej dĺžky života dostatočne nahrádza simulovanie výdavkov podľa DRC minimálne na dostupnej úrovni (jeden rok pred úmrtím).

Box 8: Popis mikro-simulačného modelu

Pre účely spresnenia modelu na projekciu výdavkov v zdravotníctve vytvorila RRZ model založený na mikro-prístupe, teda na modelovaní výdavkov jednotlivých osôb na základe ich charakteristík.

Stručný opis modelu:

1. Na základe počiatočnej populácie definovanie viacrozmerných diskretných rozdelení jednotlivých parametrov každej osoby – poisťovňa, ekonomická aktivita, diagnostická skupina.
2. Na základe počiatočnej populácie definovanie parametrov viacrozmerného log-normálneho rozdelenia, z ktorého budú pochádzať náklady na zdravotnú starostlivosť jednotlivých osôb
3. Výpočet nákladov na zdravotnú starostlivosť na základe charakteristík osôb, z log-normálneho rozdelenia z bodu 2, upravený o zmenu očakávanej dĺžky života a rastu HDP vrátane elasticity
4. Na základe projekcií Ageing Working Group (AWG) pridanie imigrovanej a novonarodenej populácie a odchod emigrovanej populácie
5. Aplikovanie nákladov spojených s úmrtím na tie osoby, ktoré umreli
6. Výpočet matice prechodu, teda zmien jednotlivých charakteristík všetkých osôb
7. Opakovanie od bodu 3. pre ďalší rok

Box 9: Náklady spojené s úmrtím (DRC)

Z pohľadu starnutia populácie je kľúčovou otázkou, čo sa stane so zdravotným stavom obyvateľov pri náraste očakávanej dĺžky života. V pesimistickom prípade by sme mohli povedať, že sa zdravotný stav jednotlivých vekových kategórií nezmení, t. j. dodatočné roky života budú strávené v zlom zdravotnom stave. V optimistickom prípade by sme mohli predpokladať, že dodatočné roky nezmenia počet rokov strávených v zlom zdravotnom stave. Inak povedané, s vyššou očakávanou dĺžkou života by spolu rástol aj počet rokov strávených v dobrom zdraví. Najpravdepodobnejšie je, že skutočnosť bude niekde medzi krajnými možnosťami a preto výsledné projekcie EK predpokladajú, že nárast priemerného veku bude z polovice strávený v dobrom zdraví.

Najnovšie štúdie však čoraz viac potvrdujú že výdavky na zdravotnú starostlivosť výrazne rastú tesne pred smrťou, čo súvisí so snahou poskytovať intenzívnu a aj drahú liečbu. Ide teda skôr o optimistický variant, kedy sa s rastúcou očakávanou dĺžkou života predpokladá aj približne rovnaký posun nákladov do vyššieho veku. Ukazuje sa, že náklady sa koncentrujú 1 až 3 roky pred smrťou.

Pre čo najpresnejšie zahrnutie výdavkov spojených s úmrtím je potrebné poznať náklady na zdravotnú starostlivosť jednotlivých osôb za čo najviac posledných rokov pred smrťou. RRZ ma momentálne tieto údaje za 2 roky (rok úmrtia a jeden pred ním), DRC sú preto aplikované nasledovne:

- V modeli sa parametre log-normálneho rozdelenia počítajú na tej časti populácie, ktorá prežila celý ďalší rok.
- Pre každý vek a pohlavie sa na základe vstupných dát vypočíta koeficient DRC_0 , teda podiel nákladov tých, ktorí v danom roku umreli a tých, ktorí daný rok prežili a koeficient DRC_1 , teda podiel nákladov tých, ktorí zomrú o rok a tých, ktorí budúci rok prežili.
- Z koeficientu DRC_0 sa vypočíta DRC_0' , ktorý predstavuje pomer nákladov tých, ktorí v danom roku zomreli a nákladov zdravej populácie (v našom prípade tých, ktorí prežili aj ďalší rok).
- Náklady ľudí, ktorí zomrú, sa v roku úmrtia vynásobia koeficientom DRC_0' a rok pred úmrtím koeficientom DRC_1 .

3.4 Iné implicitné a podmienené záväzky

Výpočet ukazovateľa dlhodobej udržateľnosti zohľadňuje aj ďalšie príjmy a výdavky vyplývajúce z implicitných a podmienených záväzkov verejnej správy. Tieto záväzky síce nemusia ovplyvňovať saldo v metodike ESA95 v súčasnosti, ale budú mať vplyv na saldo a dlh verejnej správy pri ich realizácii v budúcnosti. Pre účely zostavenia základného scenára a výpočtu ukazovateľa udržateľnosti je kľúčové poznanie vplyvu týchto záväzkov na saldo a dlh verejnej správy. Je to teda odlišný pohľad ako vyčíslenie celkovej výšky týchto záväzkov pre účely zostavenia súvahy Slovenskej republiky a výpočet čistého bohatstva SR (viac v kapitole 5).

Box 10: Implicitné a podmienené záväzky – definície

Implicitné záväzky definuje zákon o rozpočtovej zodpovednosti ako „rozdiel medzi očakávanými budúcimi výdavkami subjektov verejnej správy a očakávanými budúcimi príjmami subjektov verejnej správy, ktoré vyplývajú z finančných dôsledkov spôsobených budúcim uplatňovaním práv a povinností ustanovených právnym poriadkom Slovenskej republiky, ak tieto nie sú súčasťou dlhu verejnej správy“. V prípade implicitných záväzkov je plnenie v budúcnosti isté, keďže plnenie je nárokovateľné a vyplýva z dnes uzavretých zmlúv alebo dôvodného očakávania na báze aktuálneho právneho poriadku.

Podmienené záväzky ústavný zákon priamo nedefinuje, ide však o záväzky, ktoré sa materializujú do výdavkov rozpočtu len po splnení určitých podmienok⁵³. Výška záväzku sa v čase vzniku zvyčajne nedá spoľahlivo oceniť a rovnako nemusí byť zrejme obdobie, ku ktorému sa povinnosť viaže. Plnenie z dôvodu existencie podmienených záväzkov nie je vždy isté, nakoľko závisí od naplnenia jednej alebo viacerých skutočností. Vo verejnej správe sa ako podmienené záväzky vykazujú napríklad poskytnuté záruky, hroziace súdne spory, záväzky zo všeobecne platných právnych predpisov a podobne.

Pri zostavovaní základného scenára vychádzajúceho z roka 2013 boli rovnako ako v roku 2012 identifikované nasledujúce položky iných implicitných alebo podmienených záväzkov: splácanie PPP projektu, schéma pre financovanie nákladov na likvidáciu jadrových zariadení a súdne spory a záruky.

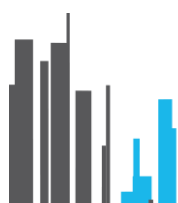
Platba za dostupnosť PPP projektov vyplýva z rozhodnutia vlády financovať výstavbu diaľnic formou spolupráce so súkromným sektorom. Podstatou PPP projektov je výstavba infraštruktúry súkromným investorom a následným splácaním zo strany verejnej správy často v horizonte niekoľkých desiatok rokov. Z pohľadu verejnej správy tak dochádza k vplyvu na saldo a dlh nie v čase rozhodnutia a samotnej realizácii výstavby, ale až postupne v období splácania PPP projektu.

Na Slovensku sa realizoval významný PPP projekt (rýchlostná cesta R1), ktorý sa postupne odovzdával do užívania na konci roka 2011 a v roku 2012. Prvé platby za dostupnosť, pozostávajúce zo splátky investičných nákladov a prevádzkových nákladov, sa uskutočnili v roku 2012, posledná splátka sa očakáva v roku 2041. Pri zostavovaní základného scenára sa zohľadnil predpokladaný splátkový kalendár do roku 2041, aktualizovaný na základe vládou schválenej správy o refinancovaní PPP projektu zo dňa 23.10.2013⁵⁴.

Schéma financovania vyradovania jadrových zariadení vyplýva z objektívnych nárokov a potrieb súvisiacich s likvidáciou odstavených jadrových elektrární (JE) a vyhorelého paliva. Veľkosť nákladov v budúcnosti vo veľkej miere závisí od harmonogramu vyradovania jednotlivých blokov a zvoleného spôsobu likvidácie. Časť nákladov na likvidáciu JE je už

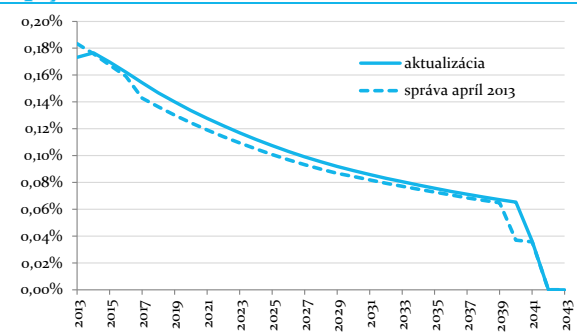
⁵³ Podmienenými záväzkami podľa zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov sú iné pasíva účtovnej jednotky, ktorá ich vykazuje v poznámkach ako súčasť individuálnej účtovnej závierky. Nejde teda o záväzok vykázaný na súvahových položkách pasív, pretože nie je splnená podmienka na ich zaúčtovanie.

⁵⁴ Koncesionár úspešne realizoval refinancovanie projektu, ktorým nahradil doterajšie financovanie výhodnejšími úvermi. Úspora dosiahnutá z refinancovania (podľa zmluvy tzv. výnos z refinancovania) sa delí medzi obstarávateľa (štát) a koncesionára v pomere 90:10.

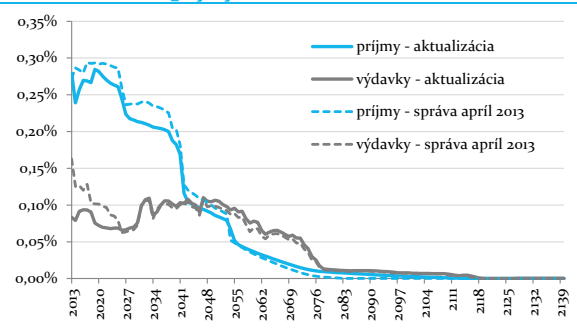
zahrnutá aj v strednodobom scenári, veľkosť výdavkov však v budúcnosti významne narastie. Na druhej strane, tieto budúce výdavky sa v zmysle schválenej stratégie⁵⁵ majú financovať z priebežne kumulovaných účelovo viazaných príspevkov od prevádzkovateľov jadrových zariadení a distribučných spoločností v Národnom jadrovom fonde. Zámerom fondu je akumulácia dostatočného množstva finančných prostriedkov, ktoré budú neskôr použité na likvidáciu jadrových blokov, skladovanie a definitívne ukladanie rádioaktívneho odpadu. V prvých dekádach sú očakávané príjmy vyššie ako výdavky. Objem fondu by mal presiahnuť hranicu 6,6 mld. eur. Následne začnú prevažovať výdavky a naakumulované prostriedky budú postupne použité na financovanie priebežných deficitov. Výška projektovaných zostatkov je kladná a konverguje k nule zhora. Hodnota blízka nule by mala byť dosiahnutá pred rokom 2120. Z pohľadu vplyvu na základný scenár a ukazovateľ dlhodobej udržateľnosti bude mať na sledovanom horizonte rokov 2012 až 2063 táto schéma pozitívny vplyv⁵⁶.

Graf 9: Platba za dostupnosť – negatívny vplyv na saldo (% HDP)

Zdroj: MF SR

Graf 10: Schéma likvidácie jadrových zariadení – vplyvy na saldo (% HDP)

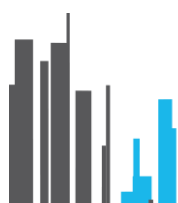

Zdroj: Stratégia záverečnej časti mierového využívania jadrovej energie v SR, október 2012; Aktualizácia: Stratégia záverečnej časti mierového využívania jadrovej energie v SR, január 2014

Podľa Súhrnnej výročnej správy SR za rok 2011 dosiahli **podmienené záväzky k 31.12.2012 zo súdnych sporov a poskytnutých záruk** výšku 8 095 mil. eur (11,4 % HDP). Aktuálnejšie údaje za rok 2013 zatiaľ nie sú k dispozícii. Vzhľadom na neistotu ohľadne materializácie týchto záväzkov a potreby definovania jasnej metodológie akým spôsobom zahrnúť možné riziká pre dlhodobú udržateľnosť verejných financií sa v tejto fáze pri výpočte ukazovateľa dlhodobej udržateľnosti tieto podmienené záväzky nezohľadňujú. V budúcnosti RRZ pripraví podrobnejšiu analýzu v tejto oblasti (detailný popis je uvedený v Prílohe 5).

⁵⁵ Ekonomické riešenie jadrovej problematiky je zachytené v dokumente *Stratégia záverečnej časti jadrovej energetiky v SR*, schválenom uznesením vlády č.26/2014 v januári 2014.

⁵⁶ Pozitívny vplyv na ukazovateľ vyplýva z časového ohraničenia výpočtu ukazovateľa do roku 2063. V danom období je tvorba zdrojov pre budúce vyradovanie vyššia ako realizované výdavky. Schéma vyradovania bola detailnejšie popísaná v Správe o dlhodobej udržateľnosti z apríla 2013 (príloha 5).

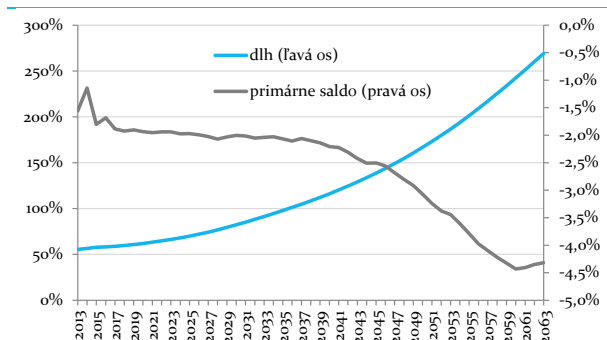
3.5 Základný scenár dlhodobého vývoja verejných financií

Spojením strednodobého scenára s dlhodobými projekciami príjmov a výdavkov citlivých na starnutie populácie a zahrnutím ďalších implicitných a podmienených záväzkov vznikne základný scenár dlhodobého vývoja verejných financií definovaný ústavným zákonom o rozpočtovej zodpovednosti.

Nižšie uvedené grafy ilustrujú očakávaný vývoj štrukturálneho primárneho salda a dlhu verejnej správy v horizonte do roku 2063, vychádzajúc zo štartovacieho roka 2013. Dlh verejnej správy by podľa tejto projekcie vzrástol z úrovne 55,4 % HDP na úroveň 269,1 % HDP. To je približne o 110 % HDP menej ako v správe za rok 2012 (pre rok 2062). Je to výsledok lepšej štartovacej pozície (štrukturálne primárne saldo 2013), prijatých zmien vo výsluhovom zabezpečení silových zložiek ako aj úpravy výpočtu výdavkov na zdravotníctvo. Ide o hypotetický scenár, keďže trhy by prestali financovať potreby Slovenska už pri významne nižších úrovniach dlhu. Efekt reakcie finančných trhov, ale aj domácností a podnikateľov je predmetom kapitoly 6, ktorá ukazuje, že pri dynamickom pohľade sa rok, kedy sa teoreticky Slovensko prestane financovať, významne približi.

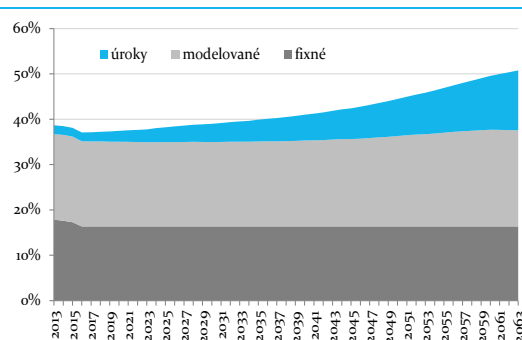
Nárast dlhu je v základnom scenári určovaný deficitným hospodárením verejnej správy, ktorý je spôsobený najmä nárastom výdavkov citlivých na starnutie populácie o viac ako 13,8 % (v pomere k HDP z 18,6 na viac ako 21 percent HDP). Vysoký dlh následne spôsobuje prudký nárast výšky platených úrokov a opätovne prispieva k ďalšiemu nárastu dlhu. Z uvedeného vyplýva, že z pohľadu dlhodobej udržateľnosti je kľúčové zabezpečiť stabilnú úroveň dlhu verejnej správy, nakoľko opustenie „bezpečnej zóny“ automaticky vedie k nekontrolovanému nárastu deficitu a ďalšiemu nárastu dlhu. **Bez prijatia dodatočných opatrení s platnosťou po roku 2013 by verejný dlh presiahol hornú hranicu definovanú ústavným zákonom o rozpočtovej zodpovednosti v roku 2018⁵⁷.**

Graf 11: Vývoj dlhu a primárneho salda v základnom scenári (% HDP)

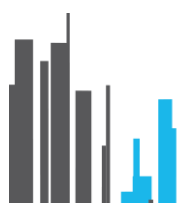
Zdroj: RRZ

Graf 12: Vývoj výdavkov v základnom scenári (% HDP)

Zdroj: RRZ

⁵⁷ V tom čase by horná hranica dlhu bola vo výške 59 % HDP.

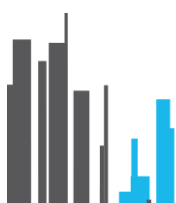

Tab 13: Základný scenár dlhodobej udržateľnosti verejných financií (% HDP)

	2013*	Strednodobý scenár					Dlhodobé projekcie				
		2014	2015	2016	2017	2020	2030	2040	2050	2063	
Príjmy	35,1	35,4	34,4	33,4	33,2	33,1	33,0	33,1	33,2	33,2	
Daňové príjmy	15,9	16,0	15,4	15,3	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	
Sociálne a zdravotné odvody	13,8	13,6	13,5	13,5	13,4	13,3	13,3	13,5	13,7	13,8	
- Odvody vrátane 2. piliera	14,1	13,9	13,8	13,7	13,7	13,7	13,7	13,7	13,7	13,7	
- Soc. poist. ozbrojených zložiek	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	
- 2.pilier - výpadok	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,6	-0,6	-0,6	-0,5	-0,3	-0,2	
Granty a transfery	2,7	3,1	2,8	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	
Nedaňové príjmy	2,8	2,7	2,6	2,5	2,5	2,4	2,3	2,3	2,2	2,1	
- Ostatné nedaňové príjmy	1,7	1,6	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	
- Príjmy z majetku	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	
- Príspevky do NJF	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	
Výdavky	38,7	38,6	38,2	37,1	37,1	37,4	39,0	41,0	44,5	50,8	
Primárne výdavky	36,7	36,6	36,3	35,1	35,1	35,0	35,0	35,3	36,3	37,6	
Fixné	17,9	17,7	17,4	16,3	16,4	16,4	16,4	16,4	16,4	16,4	
Výdavky citlivé na demografiu	18,6	18,7	18,6	18,5	18,5	18,4	18,4	18,7	19,8	21,1	
- Dôchodkové dávky	8,3	8,4	8,3	8,3	8,3	8,2	7,8	8,2	9,0	9,7	
- Ozbrojené zložky	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	
- Zdravotná starostlivosť	5,2	5,3	5,3	5,4	5,4	5,5	6,0	6,1	6,4	6,7	
- Dlhodobá starostlivosť	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	
- Školstvo	4,1	4,1	4,0	3,9	3,9	3,8	3,7	3,4	3,5	3,6	
- Dávky v nezamestnanosti	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	
Náklady na ukončenie prevádzky JE	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	
PPP projekty	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	
Transfery politickým stranám	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Úroky	2,0	1,9	1,9	1,9	2,0	2,4	4,0	5,7	8,2	13,2	
Saldo VS	-3,5	-3,2	-3,8	-3,6	-3,9	-4,3	-6,0	-7,9	-11,2	-17,5	
Primárne saldo VS	-1,6	-1,2	-1,9	-1,7	-1,9	-1,9	-2,0	-2,2	-3,1	-4,3	
Dlh	55,4	56,6	57,8	58,4	59,0	61,9	82,2	116,1	166,7	269,1	

* bez jednorazových vplyvov

Zdroj: RRZ

4 Ukazovateľ dlhodobej udržateľnosti

Na vyhodnotenie solventnosti SR na základe tokových veličín popísaných v kapitole 3 používa RRZ indikátor udržateľnosti (takzvaný GAP alebo medzera udržateľnosti). Tento ukazovateľ vyjadruje, o koľko treba v súčasnosti permanentne zvýšiť verejné príjmy alebo znížiť verejné výdavky, aby hrubý verejný dlh v päťdesiatročnom horizonte nepresiahol 50 percent HDP, teda hornú hranicu stanovenú ústavným zákonom.⁵⁸

Táto kapitola obsahuje vyčíslenie ukazovateľa za roky 2012 a 2013, odhady nákladov spojených s odkladom významných reforiem, ako aj citlivostnú analýzu s viacerými alternatívnymi scenármi makroekonomického a demografického vývoja.

4.1 Vyčíslenie ukazovateľa za roky 2012 a 2013

V správe z apríla minulého roku bol publikovaný indikátor dlhodobej udržateľnosti vychádzajúci z roka 2012. Jeho hodnota na úrovni 4,3 % HDP bola z dôvodu aktuálnej revízie štartovacieho roka a základného scenára upravená na súčasných 4,0 % HDP. Najpozitívnejšou zmenou revízie bola aktualizácia strednodobej časti základného scenára, do ktorej boli zahrnuté aj opatrenia prijaté v roku 2012, ale účinné až v roku 2013, čím sa hodnota ukazovateľa stala porovnateľná s údajom za rok 2013. Najvýznamnejšími negatívnymi vplyvmi boli úpravy výstupov z dôchodkového modelu a zmena strednodobých makroekonomických predpokladov.

Indikátor udržateľnosti za rok 2013 vyčíslila RRZ na 3,0 % HDP. Znamená to, že k tomu, aby dlh SR do roku 2063 pri predpokladanom makroekonomickom a demografickom vývoji neprekročil horný limit daný ústavným zákonom, by bolo potrebné trvalo zvýšiť verejné príjmy alebo znížiť verejné výdavky ešte o 3,0 % HDP.

V medziročnom porovnaní sa indikátor udržateľnosti znížil o 0,9 percentuálneho bodu⁵⁹. Pod väčšinu z tohto zlepšenia sa podpísalo zníženie deficitu verejnej správy, ktoré sa premietlo do lepšieho štrukturálneho primárneho salda. Menšou mierou⁶⁰ k zníženiu deficitu prispeli zmeny vo výsluhovom zabezpečení silových zložiek.

Tab 14: Vývoj ukazovateľa dlhodobej udržateľnosti (% HDP)

	2011	2012	2013	najvýznamnejší vplyv zmien
Mimoriadna správa - december 2012	6,8	-	-	-
Riadna správa - apríl 2013	7,0	4,3	-	2012: reforma systému dôchodkového zabezpečenia, konsolidačné opatrenia na rok 2013
Riadna správa - apríl 2014	-	4,0	3,0	2013: zlepšenie salda rozpočtu, reforma výsluhového zabezpečenia

Zdroj: RRZ

⁵⁸ Horný strop na verejné zadĺženie (spolu s ostatnými hranicami dlhových pásiem) sa podľa ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti počas prechodného obdobia od roku 2018 postupne zníži zo súčasných 60 % HDP na 50 % HDP od roku 2027 - každý rok o jeden percentuálny bod.

⁵⁹ Rozdiel vyplýva zo zaokrúhľovania: ukazovateľ 2012 = 3,96, ukazovateľ 2013 = 3,03, rozdiel je 0,93.

⁶⁰ Relatívne nízky podiel na výdavkoch verejnej správy.

4.2 Náklady z odkladu

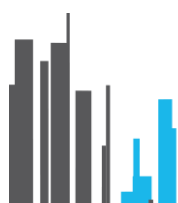
Podobne ako v prípade súkromných financií, kde odkladanie splácania záväzkov sa nemusí v konečnom dôsledku oplatiť, aj vo verejných financiách platí, že odsúvanie dôležitých reforiem nesie so sebou reálne náklady. Vo všeobecnosti sa dá povedať, že čím viac sa odkladá dlhodobá stabilizácia verejných financií, tým viac je nutné v budúcnosti konsolidovať. Tieto náklady z odkladu (cost of delay) je možné pri stanovených predpokladoch kvantifikovať a tým poskytnúť informáciu o dodatočnej potrebe opatrení na to, aby dlh nepresiahol úroveň 50 % HDP do konca sledovaného obdobia.

Pri kvantifikácii nákladov z odkladu sa využíva základný scenár, kde ukazovateľ dlhodobej udržateľnosti kvantifikuje okamžitú potrebu opatrení a alternatívne scenáre, ktoré sa vyznačujú odlišným načasovaním alebo tempom konsolidácie. Vyčíslením hodnôt indikátorov dlhodobej udržateľnosti alternatívnych scenárov a ich následným porovnaním so základným scenárom je možné vyhodnotiť, o koľko bude nutné dodatočne zlepšiť štrukturálne primárne saldo k dlhodobej stabilizácii verejných financií. V nasledujúcej časti sme sa zaoberali dvomi alternatívnymi scenármi, pri ktorých vznikajú náklady z odkladu: scenárom s konštantným tempom konsolidácie a odkladom šetrenia o 5 rokov.

Prvý scenár predpokladá **postupné približovanie sa k trvale udržateľnej úrovni tempom 0,5 %⁶¹ HDP za rok**. V období po konsolidácii predpokladáme, že vláda nevykonáva žiadne ďalšie opatrenia, ktoré by buď zlepšovali alebo zhoršovali stav verejných financií. Vplyvom demografie dochádza k postupnému zhoršovaniu primárneho štrukturálneho salda ako aj zvyšovaniu dlhu, avšak v dôsledku počiatočnej konsolidácie neprekročí dlh hodnotu 50 % HDP do roku 2063. Keďže šetrenie je v tomto scenári rozložené na viacero rokov, dochádza v ňom v porovnaní so základným scenárom ku vzniku nákladov z odkladu.

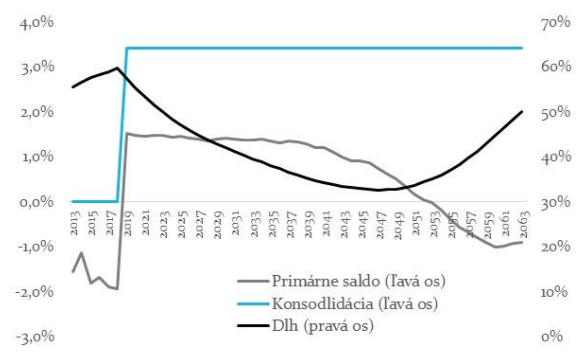
V druhom scenári sa predpokladá, že **v počiatočných piatich rokoch nedochádza k žiadnym úsporným opatreniam, pričom po skončení tohto obdobia prebehne okamžitá jednorazová konsolidácia**, podobne ako v základnom scenári. V ďalšom období už vláda nevykonáva žiadne opatrenia a rovnako ako pri predchádzajúcom scenári je nárast dlhu na konci obdobia spôsobený starnutím populácie.

⁶¹ Vo všetkých rokoch obdobiach šetrenia prebieha konsolidácia tempom 0,5 % HDP s výnimkou posledného roku, v ktorom môže mať konsolidačné tempo hodnotu nižšiu ako 0,5 % (v našom prípade 0,23 % HDP), pokiaľ zabezpečí, že dlh nepresiahne 50 % HDP v roku 2063.

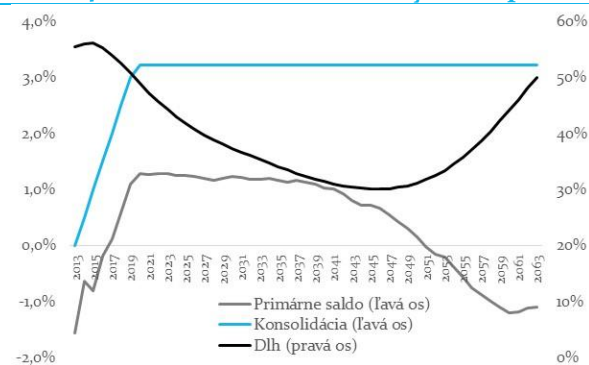

Graf 13: Odklad konsolidácie o 5 rokov

Zdroj: RRZ

Graf 14: Konsolidácia konštantným tempom

Zdroj: RRZ

Prvý scenár zvyšuje hodnotu indikátora udržateľnosti o približne 0,20 p. b., pričom ku konsolidácii verejných financií dochádza v priebehu siedmich rokov. Naopak, v prípade odkladu šetrenia o 5 rokov je **nárast hodnoty indikátora udržateľnosti výraznejší, približne o 0,39 p. b.** Dôvodom je, že obdobia konsolidácie sú relatívne podobné, kým však v prvom scenári prebieha isté šetrenie aj v počiatocnom období (znižuje tempo nárastu dlhu), druhý scenár predpokladá presun celého objemu konsolidácie do budúcnosti.

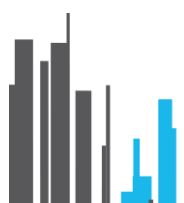
4.3 Citlivostná analýza a alternatívne scenáre

Dlhodobé projekcie sú spojené s väčšou mierou neistoty. Z uvedeného dôvodu je užitočné pozerieť sa okrem základného scenára nezmenených politík a najpravdepodobnejších demografických, makroekonomických a rozpočtových projekcií, aj na iné možnosti budúceho vývoja predpokladov, či iné možné definície indikátora udržateľnosti.

Alternatívne scenáre sú založené na zmene jednotlivých parametrov, ktoré v dlhodobom horizonte ovplyvňujú makroekonomický vývoj, ako aj výstupy z dlhodobých prognostických modelov.

Citlivosť indikátora udržateľnosti na stanovený horizont je ilustrovaná v scenári, v ktorom sa predĺži päťdesiatročný horizont o dodatočných 10 rokov. Teda o koľko by bolo potrebné permanentne skonsolidovať verejné financie, aby dlh SR neprekročil 50 % HDP ani v rokoch 2064-2073. **Predĺženie horizontu udržateľnosti o desať rokov zvýši medzeru udržateľnosti takmer o štvrtinu percentuálneho bodu na 3,3 % HDP.** Tento scenár tiež možno použiť na ilustrovanie zmien v dôchodkovom systéme. Zníženie príspevkov do druhého piliera a jeho otvorenie majú na horizonte 50 rokov takmer neutrálny až pozitívny vplyv na dlhodobú udržateľnosť. Keďže negatívne vplyvy tohto opatrenia (nárast výdavkov priebežného dôchodkového systému) sa začnú vo výraznejšej miere prejavovať až po roku 2040, predĺžením obdobia na dlhší horizont sa zohľadní vo väčšej miere celkový efekt týchto opatrení.

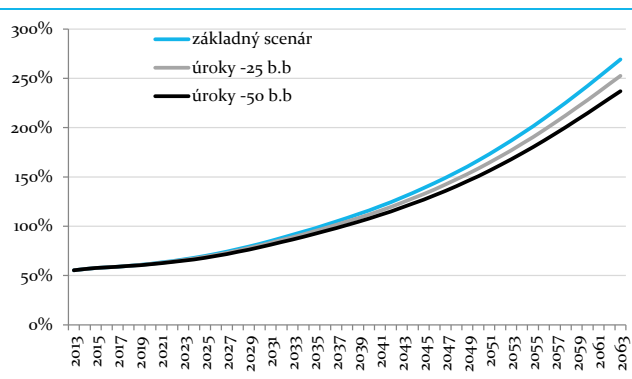
Inou alternatívou je predpokladať, že dlh by sa do roku 2063 nemal pohybovať ani v sankčných pásmach, ktoré budú začínať už pri výške 40 % HDP. **Ak by sme chceli dlh na päťdesiatročnom horizonte udržať pod touto nižšou hranicou, potrebovala by verejná správa permanentne znížiť výdavky alebo zvýšiť príjmy o 3,2 % HDP.** Indikátor udržateľnosti tak oproti základnému scenáru vzrastie o vyše 0,1 percentuálneho bodu.

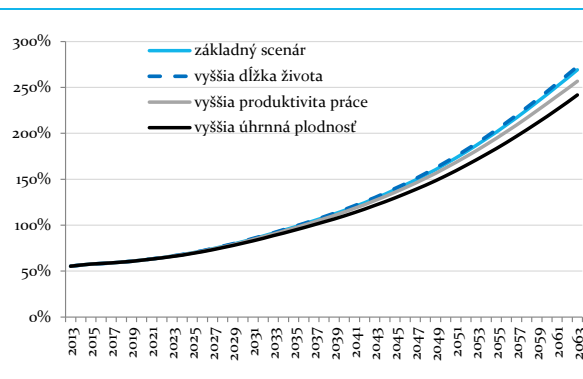
Jednou z kľúčových veličín určujúcich stabilitu verejného dlhu sú **úrokové náklady** na jeho refinancovanie. Keďže základný scenár počíta s implicitnou úrokovou sadzbou na dlh SR zohľadňujúcou predpoklady EK, v tomto scenári sa uvažuje o sadzbe nižšej o 25 a 50 bázických bodov. Zníženie úrokov, ktoré štát platí za obsluhu svojho dlhu, o štvrt percentuálneho bodu indikátor udržateľnosti zníži o 0,07 p. b. HDP, pol bodu mu prilepší ešte o ďalších sedem stotín percenta HDP na konečných **2,9 % HDP**. Vplyv úrokových sadzieb na dlhodobú udržateľnosť je ilustrovaný aj v rámci kapitoly 6, v ktorej výška sadzieb reaguje na výšku dlhu plynule, pričom sa berú do úvahy aj spätné efekty na ekonomický rast.

Graf 15: Vývoj dlhu v základnom scenári a v alternatívnych úrokových scenároch (% HDP)

Zdroj: RRZ

Graf 16: Vývoj dlhu v základnom scenári a v alternatívnych scenároch (% HDP)

Zdroj: RRZ

Pre zlepšenie dlhodobej udržateľnosti viaceré medzinárodné organizácie odporúčajú prijímať reformy zvyšujúce hospodársky rast prostredníctvom rastu produktivity práce. Ak by bol ročný **rast produktivity práce** do roku 2020 o 0,1 p. b. vyšší, ako sa predpokladá v základnom scenári, indikátor udržateľnosti by sa **zlepšil o 0,1 % HDP na úroveň 2,9 % HDP**.

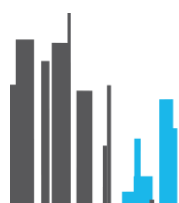
Silnejší pozitívny vplyv na uzatváranie rozpočtovej medzery by malo dlhodobé **zvýšenie úhrnnej plodnosti** o 10 %. Tento predpoklad prispeje k **zlepšeniu indikátora o 0,3 % HDP na konečných 2,7 % HDP**.

Naopak, mierne zhoršenie indikátora by nastalo, ak by sme sa dožívali vyššieho veku. V scenári, ktorý predpokladá znižovanie pravdepodobností úmrtia takým spôsobom, aby bola oproti základnému scenáru v roku 2060 **stredná dĺžka života pri narodení o 1 rok vyššia**, sa indikátor udržateľnosti **zhorší o 0,1 % HDP a dosiahne hodnotu 3,1 % HDP**.

Tab 15: Prehľad alternatívnych scenárov

Scenár	GAP	zmena oproti základnému scenáru
Základný scenár 2013	3,03	-
Horizont dlhší o 10 rokov	3,26	+0,24
Scenár s rezervou 10 % HDP	3,17	+0,14
Nižšia úroková sadzba o 25 b. b.	2,96	-0,07
Nižšia úroková sadzba o 50 b. b.	2,89	-0,14
Vyššia produktivita práce o 0,1 p.b.	2,93	-0,10
Vyššia úhrnná plodnosť o 10 %	2,71	-0,32
Vyššia dĺžka života o 1 rok	3,08	+0,05

Zdroj: RRZ

5 Čisté bohatstvo Slovenskej republiky

Ku komplexnému pochopeniu situácie vo verejných financiách je potrebné doplniť pohľad na tokové veličiny (saldo, príjmy a výdavky) aj o stavové veličiny zobrazené zvyčajne vo forme súvahy. Súvaha štátu môže byť veľmi nápomocná pri zvyšovaní transparentnosti verejných financií ako aj pri nastavení správnych motivácií pre tvorcov hospodárskej politiky. Nie je totiž jedno, či sa dlhodobá udržateľnosť verejnej správy (deficitu a dlhu) dosahuje presúvaním záťaže na štátne podniky (odsunutie problémov na neskôr) alebo znižovaním úrovne poskytovaných služieb (napríklad nízka kvalita infraštruktúry). Výsledkom bilancie štátu je tzv. čisté bohatstvo.

Čisté bohatstvo definuje ústavný zákon o rozpočtovej zodpovednosti ako súčet vlastného imania subjektov verejnej správy, vlastného imania Národnej banky Slovenska, vlastného imania podnikov štátnej správy a podnikov územnej samosprávy, upravený o implicitné záväzky a podmienené záväzky, iné aktíva a iné pasíva. Čisté bohatstvo verejného sektora schematicky zobrazuje tabuľka 16.

Tab 16: Súvaha verejného sektora – čisté bohatstvo

AKTÍVA	PASÍVA
A1 – budovy, pozemky, atď.	P1 – explicitný dlh
A2 – infraštruktúra	P2 – implicitné záväzky
A3 – čistá zásoba kapitálu	P3 – podmienené záväzky
A4 – finančné aktíva	P4 – iné pasíva
A5 – čisté bohatstvo centrálnej banky	Čisté bohatstvo
A6 – čisté bohatstvo štátnych podnikov	
A7 – prírodné zdroje*	
A8 – ekologické bohatstvo*	
A9 – iné aktíva	

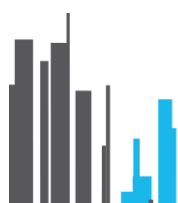
* V súčasnosti sa vzhľadom na náročnosť odhadu tieto položky nevyčísľujú.

Zdroj: RRZ

Zostavenie bilancie štátu a diskusia o aktívach a pasívach je podmienená dostupnosťou kvalitných údajov. Slovensko patrí medzi malú skupinu krajín, ktoré majú vytvorenú infraštruktúru pre zber údajov s cieľom vyčíslieť čisté bohatstvo štátu, avšak skvalitňovanie výkazníctva bude postupne pokračovať aj v najbližších rokoch. Kým niektoré položky je možné už v súčasnosti korektne hodnotiť, niektoré je potrebné interpretovať s dostatočnou rezervou (napríklad problémom je oceňovanie niektorých aktív⁶²).

Čisté bohatstvo zverejňuje ministerstvo financií pravidelne od roku 2012 (vždy za predchádzajúci rok). Poskytuje prehľad údajov, metodológie a základné informácie o zmenách v jednotlivých položkách. Rada pre rozpočtovú zodpovednosť bude tieto čísla preberať a poskytovať analytickejší pohľad na zmenu čistého bohatstva, prípadne vysvetľovať zmenu v čistom bohatstve v kontexte vládou prijatých opatrení a vykazaného salda rozpočtu.

⁶² Mnohé budovy sú zaúčtované v účtovnej a nie v trhovej hodnote, čo opticky znižuje hodnotu čistého bohatstva

Odhad čistého bohatstva za rok 2012

V súčasnosti sú k dispozícii údaje za roky 2011 a 2012. Odhad za rok 2011 bol prvým odhadom a nepodarilo sa vzhľadom na chýbajúce údaje poskytnúť všetky uvažované položky bilancie (chýbalo napríklad vyčíslenie implicitných záväzkov, vlastné imanie podnikov Fondu národného majetku a iné aktíva)⁶³. Z rovnakého dôvodu nebolo možné zostaviť bilanciu v takej miere detailnosti ako v roku 2012 (napríklad miera konsolidácie subjektov). Čisté bohatstvo za rok 2012 obsahovalo už všetky zložky, ktoré sa aktuálne vyčísľujú. Výsledné bilancie sú preto prevažne neporovnateľné, čo sťažuje interpretáciu medziročnej zmeny. **Nasledujúca časť sa preto zameriava na popis najvýznamnejších medziročne porovnateľných zložiek čistého bohatstva, najmä vlastného imania podnikov a zmien v dlhodobom majetku subjektov verejnej správy.**

Na základe týchto údajov bolo **čisté bohatstvo verejného sektora Slovenskej republiky na konci roku 2012 negatívne vo výške 166,7 mld. eur, čo predstavuje 234 % HDP.**

Tab 17: Odhad čistého bohatstva Slovenskej republiky za roky 2011 a 2012 (tis. eur)

	2011	2012
1. Vlastné imanie subjektov verejného sektora (okrem NBS a podnikov FNM)	7 115 769	2 234 293
- vlastné imanie subjektov verejnej správy	-19 544 746	-5 495 339
- vlastné imanie podnikov štátnej správy	9 796 402	7 638 522
- vlastné imanie podnikov územnej samosprávy	89 167	91 110
2. Vlastné imanie podnikov FNM	5 936 610*	5 265 325
3. Vlastné imanie Národnej banky Slovenska	-4 483 394	-3 588 353
4. Iné aktíva	-	705
5. Iné pasíva (podmienené záväzky)	1 683 034	8 056 885
6. Implicitné záväzky	199 454 111*	162 464 150
Čisté bohatstvo (1+2+3+4-5-6)	-192 568 160	-166 609 065
- v % HDP	-279,2	-234,3

*odhady RRZ

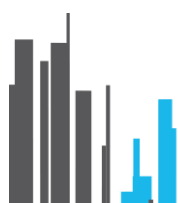
Zdroj: MF SR, RRZ

Celková úroveň vlastného imania subjektov verejného sektora (s výnimkou Národnej banky Slovenska a podnikov Fondu národného majetku) nie je medziročne porovnateľná z dôvodu metodiky konsolidácie v roku 2011⁶⁴.

Vlastné imanie podnikov je uvedené nižšie spolu s podnikmi FNM. V rámci aktív došlo k významnému nárastu dlhodobého hmotného majetku, ktoré súvisí so zahrnutím rýchlostnej cesty R1 do hmotného majetku – stavieb v sume 1 025 061 tis. eur. Nakoľko sa však táto stavba

⁶³ Z uvedeného dôvodu RRZ vo svojej Správe o dlhodobej udržateľnosti verejných financií (apríl 2013) dopočítala napríklad implicitné záväzky.

⁶⁴ Problém s popisom medziročnej zmeny – napriek existujúcej metodike, subjekty nevykazovali správne niektoré operácie (napr. účtovanie rezerv na zamestnanecké pôžitky – v roku 2011 sa netvorili, v roku 2012 MFSR, MVSR – rezervy na výsluhové dávky) a tiež medzi rokmi 2011 a 2012 sa menila konsolidácia (pôžičky v dlhodobom finančnom majetku klesli medziročne o 1 mld. kvôli tomu, že sa konsolidovali voči ŠFRB a SZRB).

bude dlhodobo splácať koncesionárovi, na strane pasív bolo zaúčtované v rovnakej výške časové rozlíšenie. Prírastok u obchodných spoločností ústrednej správy bol tvorený hlavne zaradením SEPS, a.s. (+682 882 tis. eur), s ktorým sa v roku 2011 neuvažovalo (ako súčasť FNM nevstupoval do aktív). Ďalej bol prírastok u NDS, a.s. 122 889 tis. eur a ŽSSK, a.s. 99 560 tis. eur. Naopak významnejší pokles zaznamenali Slovenská pošta, a.s. a Cargo, a.s. Celková zmena tak bola ťahaná najmä budovaním infraštruktúry.

Tab 18: Súvaha verejného sektora okrem NBS a podnikov FNM (tis. eur)

	2011	2012	zmena
Aktíva	53 482 791	57 184 386	3 701 595
Neobežný majetok	42 714 272	44 287 060	1 572 788
- Dlhodobý nehmotný majetok	568 113	590 207	22 094
- Dlhodobý hmotný majetok	36 032 202	38 384 161	2 351 959
- Dlhodobý finančný majetok	6 113 957	5 312 692	-801 265
Obežný majetok	10 279 729	12 252 413	1 972 684
- Zásoby	1 847 851	1 753 889	-93 962
- Pohľadávky	3 397 944	4 249 248	851 304
- Finančné účty	4 127 760	5 284 678	1 156 918
- Ostatné	906 174	964 598	58 424
Časové rozlíšenie	488 790	644 913	156 123
Pasíva	53 482 791	57 184 386	3 701 595
Rezervy	2 371 457	4 254 439	1 882 982
Závazky	30 535 407	33 691 036	3 155 629
Bankové úvery a výpomoci	6 958 327	8 772 569	1 814 242
Zúčtovanie medzi subjektmi verejnej správy	631 532	417 985	-213 547
Časové rozlíšenie	5 870 299	7 814 064	1 943 765
Vlastné imanie subjektov verejného sektora (okrem NBS a podnikov FNM)	7 115 769	2 234 293	-4 881 476

Zdroj: MF SR

Vlastné imanie podnikov FNM nebolo za rok 2011 vykázané. Z pohľadu RRZ je však zaujímavé sa pozrieť na vlastné imanie podnikov, pričom na porovnateľnej báze je možné ukázať len obchodné spoločnosti ústrednej správy, podniky územnej samosprávy a podniky vo vlastníctve FNM. **Vlastné imanie takto vybraných spoločností medziročne kleslo o 202,8 mil. eur.** Z celkového počtu 72 podnikov ústrednej správy a podnikov FNM vykázalo nárast vlastného imania 31 podnikov, čo predstavuje 43 %.

Tab 19: Vlastné imanie podnikov verejného sektora (tis. eur)

	2011	2012	Zmena
A. Vlastné imanie podnikov štátnej správy	9 796 402	7 638 522	-2 157 880
- v tom imanie obchodných spoločností ústrednej správy, z toho:	6 016 171	5 904 607	-111 564
<i>NDS, a.s.</i>	3 512 058	3 534 401	22 343
<i>SEPS, a.s. (v roku 2011 v rámci podnikov FNM)⁶⁵</i>	uvedené pod FNM -		
<i>Slovenská pošta, a.s.</i>	232 040	201 446	-30 594
<i>Železničná spoločnosť, a.s.</i>	243 957	196 405	-47 552
<i>Cargo Slovakia, a.s.</i>	58 677	33 915	-24 762
<i>Slovenská konsolidačná, a.s.</i>	34 274	20 431	-13 842
<i>Javys, a.s.</i>	7 631	-13 516	-21 147
B. Vlastné imanie podnikov územnej samosprávy	89 167	91 110	1 943
C. Vlastné imanie podnikov FNM, z toho:	5 936 610	5 843 429	-93 181
<i>Slovenský plynárenský priemysel, a.s.</i>	2 980 385	2 780 857	-199 528
<i>Slovenské elektrárne, a.s.</i>	985 407	1 100 172	114 765
<i>Východoslovenská energetika, a.s.</i>	126 104	111 213	-14 891
<i>Západoslovenská energetika, a.s.</i>	505 595	476 243	-29 353
<i>SEPS, a.s. (v roku 2012 v rámci podnikov ústrednej správy)</i>	532 286	578 104	45 818
Vlastné imanie podnikov celkom (A+B+C)	15 822 179	13 573 061	-2 249 118
Vlastné imanie podnikov celkom - porovnateľné	12 041 948	11 839 146	-202 802

Zdroj: MF SR, RRZ

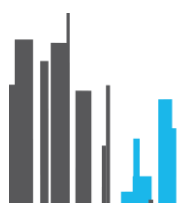
Najväčší pokles vlastného imania zaznamenal SPP, a.s. vo výške takmer 200 mil. eur (6,7 %), ktorý bol kompenzovaný zvýšením vlastného imania spoločnosti Slovenské elektrárne, a.s. v sume 114 mil. eur, v menšej miere spoločnosti SEPS, a.s. a NDS, a.s.. Pokles imania bol zaznamenaný u železničných spoločností a v energetických spoločnostiach SSE a ZSE. Najväčší pokles vlastného imania až o 277 % (21 mil. eur).

Zmenu **iných aktív a implicitných záväzkov** nie je možné vzhľadom na chýbajúce údaje za rok 2011 vyhodnotiť. V tabuľke 17 sú pre ilustráciu uvedené implicitné záväzky za rok 2011 odhadnuté RRZ. Napriek tomu, že sa tento údaj nemôže priamo porovnávať s hodnotou za rok 2012, v dôsledku uskutočnenia dôchodkovej reformy v roku 2012 bolo možné očakávať medziročný pokles tejto položky⁶⁶.

Vlastné imanie Národnej banky Slovenska sa medziročne zlepšilo o takmer 900 mil. eur. Na zlepšení sa podieľali nerealizované zisky (najmä z ocenenia cenných papierov) vo výške takmer 450 mil. eur, vytvorenie rezervy na zabezpečenie sa voči kurzovému, úrokovému,

⁶⁵ Spoločnosť SEPS, a.s. bola v roku 2011 vykazovaná ako podnik FNM a nebola zahrnutá do konsolidácie. V roku 2012 bol akcionárom podniku už ministerstvo financií, preto tento podnik bol zahrnutý do podnikov ústrednej správy. Pre porovnateľnosť údajov bolo vlastné imanie vykázané v rámci podnikov ústrednej správy odrátané (suma 563 316 mil. eur) a nahradené údajmi z výročných správ aj za rok 2011 a rok 2012 v položke podniky FNM.

⁶⁶ RRZ v správe o dlhodobej udržateľnosti z apríla 2013 odhadla pozitívny vplyv dôchodkovej reformy na implicitné záväzky vo výške 125 % HDP.

úverovému riziku a rizikám vyplývajúcim z pohybu cien zlata vo výške 250 mil. eur a kladný výsledok hospodárenia vo výške takmer 200 mil. eur. Podobne ako v prípade vyčíslenia jednorazových vplyvov bude potrebné vlastné imanie NBS korektne interpretovať najmä vo väzbe na pohyby z titulu finančných operácií, ktoré môžu mať v jednotlivých rokoch výrazne odlišný vplyv na zmenu čistého bohatstva.

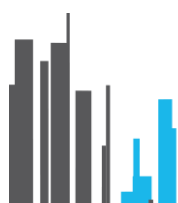
Iné pasíva tvoria výlučne podmienené záväzky, pričom tieto medziročne narástli o 6,4 mld. eur. Hlavným dôvodom bolo zahrnutie podielu Slovenska na základnom imaní Európskeho mechanizmu pre stabilitu vo forme akcií splatných na vyzvanie a tiež nárast podmienených záväzkov z členstva v medzinárodných organizáciách (podrobnejší zoznam podmienených záväzkov je v prílohe č. 5). Okrem týchto záväzkov uvedených v Súhrnnej výročnej správe za rok 2012 ministerstvo financií eviduje aj podmienené záväzky Národnej rady SR v hodnote 719 287 tis. eur k 31.12.2012⁶⁷.

Tab 20: Zmena podmienených záväzkov (tis. eur)

	2011	2012	zmena
Európsky mechanizmus pre stabilitu	0	5 109 000	5 109 000
Členstvo v medzinárodných bankách a fondoch	118 212	1 060 674	942 462
Arbitráže MF SR	196 100	414 188	218 088
Právne spory FNM a SPF	501 072	617 661	116 589
Ručenie z privatizačných zmlúv	855 336	855 336	0
Ostatné	12 314	38 883	26 569
Spolu	1 683 034	8 095 742	6 412 708

Zdroj: MF SR

⁶⁷ Uvedené informácie ministerstvo získalo až po zverejnení Súhrnnej výročnej správy za rok 2012 a od roku 2013 budú jej štandardnou súčasťou.

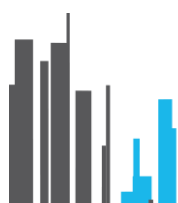
6 Ekonomický rast

Úlohou základného scenára je odhadnúť vplyvy starnutia populácie na ekonomický rast a verejný dlh pri prebiehajúcej konvergencii ekonomických rastov krajín EÚ. Hlavné riziko budúcnosti, pokles produktívnej pracovnej sily s negatívnym vplyvom na rast, je už v základných projekciách zohľadnené v nižšej ponuke práce. Nevyhnutnou úlohou nezávislej inštitúcie je vyhodnotiť i riziká spojené so spätnými efektami nárastu verejného dlhu na ekonomický rast⁶⁸.

Vo všeobecnosti prináša existujúci dlh dodatočnú záťaž na rozpočet prostredníctvom splácania úrokov. Tento negatívny vplyv na rozpočet môže byť v prípade, že prostredníctvom dlhu boli financované projekty zvyšujúce dlhodobý potenciál ekonomiky, kompenzovaný vyššími príjmami rozpočtu v budúcnosti (napr. reformy trhu práce, investície do infraštruktúry). Nárast dlhu, ktorý neprináša podobné efekty je vnímaný zo strany finančných trhov negatívne, nakoľko sa očakáva jeho financovanie cez kredibilné budúce úspory vo výdavkoch rozpočtu alebo na strane príjmov cez vyššiu daňovú záťaž. V prípade nadmernej dlhovej záťaže pri súčasnom vysokom daňovom zaťažení a zvyčajnej rigidite verejných výdavkov investori strácajú dôveru v schopnosť štátu spravovať rozpočet a zvyšuje sa pravdepodobnosť fiškálnej krízy z dôvodu požadovaných vyšších výnosov na dlhopisy, následného neúmerneho nárastu úrokových nákladov až v neschopnosť refinancovať svoj dlh. Vysoký dlh zároveň znižuje schopnosť krajiny absorbovať šoky externého prostredia, čoho príkladom bola nedávna finančná kríza v niektorých krajinách.

Základný scenár prezentovaný v kapitole 3 poukazuje na postupný nárast dlhu v dlhodobom horizonte, avšak nezohľadňuje jeho prípadné vplyvy na pôvodnú projekciu ekonomického rastu prevzatú z EK (2011). RRZ v scenároch zohľadnila efekt rastúcej prirážky na náklady dlhu, jej premietnutím do nákladov kapitálu, vytláčaním investícií z trhu poklesom úspor a končiac dopadmi konsolidačných opatrení na potenciálny rast. Jednotlivé efekty dlhu na ekonomický rast sú postupne pridávané do základného scenára, pričom posledný scenár kumuluje všetky predchádzajúce efekty. Scenáre so spätnými väzbami vychádzajú rovnako ako základný scenár zo štartovacieho roku 2013. V strednodobom i dlhodobom horizonte však zohľadňujú makroekonomické efekty priamo v potenciálnom raste ekonomiky (časové rady – metodológia Box 10). Spätné väzby na ekonomický rast sú spojené s vyššou mierou rizika, prezentované sú preto s rôznou mierou citlivosti. Scenáre sú porovnané vo vzťahu k prekročeniu arbitrárne stanoveného prahu úrovne dlhu vo výške 80 % HDP, ktorá na základe medzinárodných skúseností pre podobné krajiny ako Slovensko už predstavuje reálnu hrozbu refinancovania dlhu z dôvodu straty dôvery finančných trhov so všetkými negatívnymi dôsledkami pre ekonomiku (napr. Baum a kol., 2012).

⁶⁸ Metodológia napĺňa predpoklady diskusnej štúdie RRZ 1/2012 načrtávajúcej metódy hodnotenia dlhodobej udržateľnosti a obsah pravidelných správ vyplývajúcich z ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti.

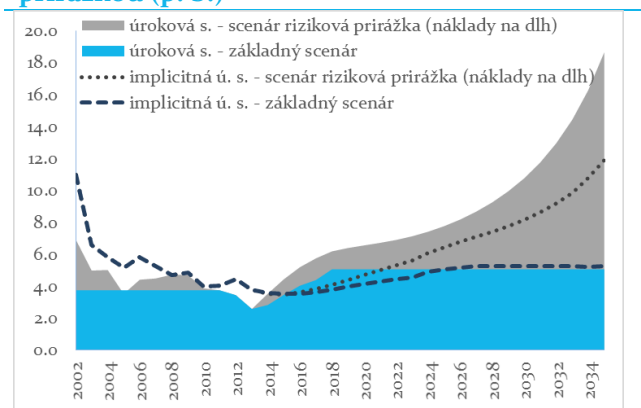

6.1 Riziková prirážka a náklady na dlh

Trhy citlivo vnímajú schopnosť vlády splácať dlh a primerane tomu požadujú i výnosy pri nákupe štátnych dlhopisov. Pri zohľadnení vplyvu výšky dlhu možno očakávať určitú úrokovú sadzbu pri bezpečnej výške dlhu na tzv. bezrizikovej úrovni, pri vyššom dlhu budú požadovať investori vyššiu sadzbu, tzv. rizikovú prirážku⁶⁹. Zatiaľ čo v základnom scenári je riziková i bezriziková časť stabilná a nezávislá od výšky dlhu, v scenári so spätnou väzbou sa modeluje samostatne v závislosti od výšky dlhu voči HDP a bilancie bežného účtu k HDP (schopnosť domácich investorov nakupovať dlh) – popis modelu v Prílohe 8⁷⁰.

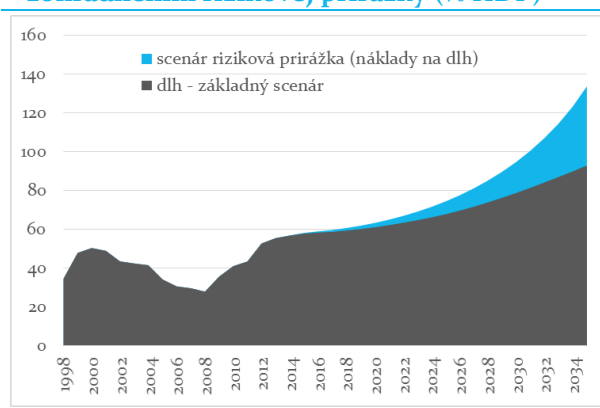
Prvý alternatívny scenár, s rizikovou prirážkou v nákladoch na dlh, sa líši od základného scenára výlučne v položke úrokových nákladov výdavkovej strany rozpočtu. Úroková sadzba s rizikovou prirážkou začína rásť ihneď po roku 2013 (Graf 17), nasledovaná s určitým oneskorením implicitnou úrokovou sadzbou (metodológia Box 11). Úroveň dlhu 80 % HDP by tak v prípade odozvy investorov na výšku dlhu bola dosiahnutá v roku 2027, o 4 roky skôr ako pri základnom scenári (Graf 18).

Graf 17: Vývoj úrokových sadzieb s rizikovou prirážkou (p. b.)

Zdroj: EK, RRZ

Graf 18: Vývoj dlhu bez spätných väzieb a so zohľadnením rizikovej prirážky (% HDP)

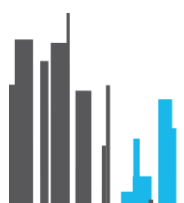
Zdroj: RRZ

6.2 Riziková prirážka a cena kapitálu

V ďalšom scenári sa predpokladá, že riziková prirážka na štátne dlhopisy sa prejaví zároveň v úrokových sadzbách súkromného sektora, nakoľko bankový sektor stanovuje recipročne úverové riziko na úroveň najmenej rizikových investícií, za ktoré sú považované štátne dlhopisy. Investori si tak budú požičiavať na trhu za vyššie sadzby, pričom nárast nákladov sa tak prejaví v nižšej investičnej aktivite. V dlhodobom horizonte bude kapitál rásť len v prípade, ak návratnosť z dodatočnej jednotky kapitálu bude pokrývať náklady investorov (cena kapitálu – Box 11). Zmena rovnovážnej ceny kapitálu sa prejavuje v akumulácii kapitálu s oneskorením jedného roka.

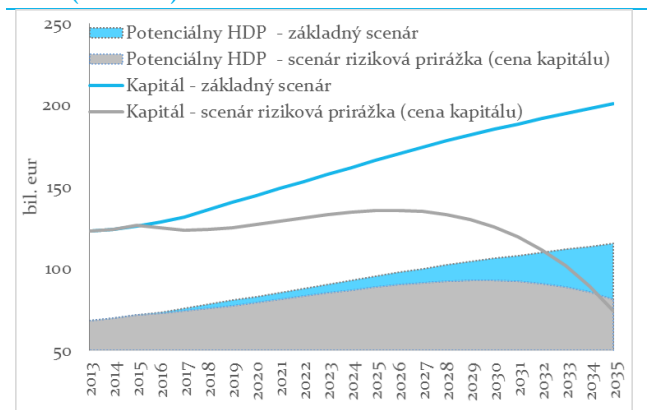
⁶⁹ Za bezrizikovú časť sa môžu považovať očakávané výnosy štátnych dlhopisov Nemecka, ktoré si v súčasnosti u investorov udržiavajú najväčšiu dôveru.

⁷⁰ Parametre modelu odhadnutom na krajinách V4 implikujú rizikovú prirážku vo výške 1,3 p. b. pri dlhu 40 % HDP a vyrovnannej bilancii bežného účtu. V období 1998-2013 bola jej priemerná hodnota vo výške 1,5 p. b.

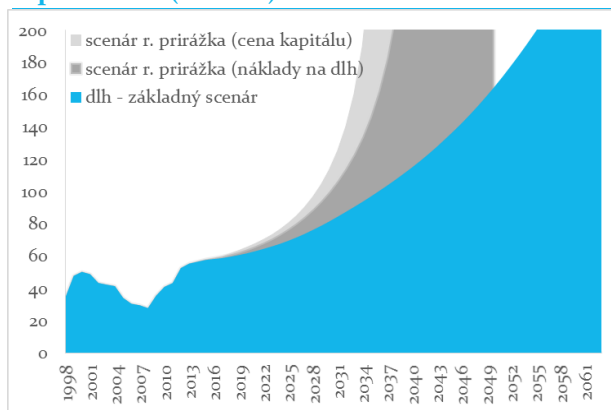
Zaradením rizikovej prirážky do ceny kapitálu je priamo ovplyvnený rast ekonomiky, nakoľko investície vstupujú priamo do potenciálneho produktu. V **scenári s rizikovou prirážkou v cene kapitálu** sa ekonomický rast vplyvom vyššieho dlhu a úrokových sadzieb postupne prepadáva a od roku 2030 začne ekonomika klesať (Graf 19). Z dôvodu tohto poklesu úroveň dlhu voči HDP narastá rýchlejšie ako v *základnom scenári* a zároveň rýchlejšie ako v *scenári s rizikovou prirážkou a nákladmi na dlh* (Graf 20).

Graf 19: Ekonomický rast so spätnou väzbou na dlh (bil. eur)

Zdroj: EK, RRZ

Graf 20: Vývoj dlhu v scenároch s rizikovou prirážkou (% HDP)

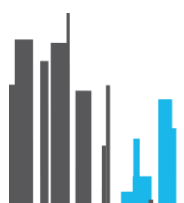
Zdroj: RRZ

6.3 Úspory a investície

Hospodárenie verejnej správy vplyva na správanie sa domácností a firiem rôznymi kanálmi, s ktorými pôvodný základný scenár neráta. Ak sa vláda a samosprávy nesprávajú úsporne, odčerpávajú celkové množstvo úspor v národnej ekonomike, prichádza teda k poklesu celkových disponibilných zdrojov na investície (koncept národných úspor – Box 11). Pokles národných úspor je však kompenzovaný vyššími súkromnými úsporami, nakoľko domácnosti a firmy majú z dôvodu očakávaného zvyšovania daní v budúcnosti tendenciu znižovať spotrebu. Ďalšia časť chýbajúcich prostriedkov je nahradená prílevom nového kapitálu zo zahraničia, pričom sa očakáva, že tento vplyv je silnejší v otvorenej ekonomike.

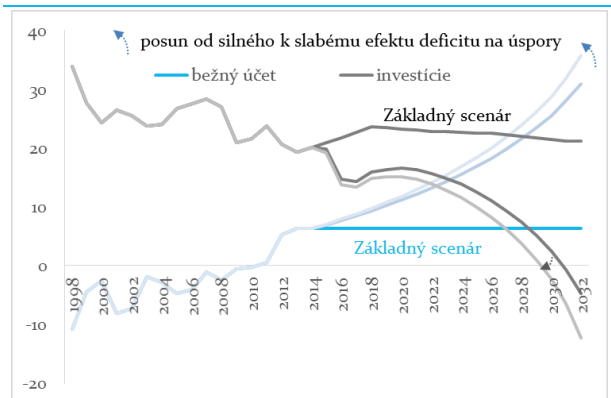
Simulácie počítajú s dvoma scenármi podľa sily vplyvu verejných úspor na súkromné úspory (silný a stredný scenár podľa CBO, 2011): pri silnom vplyve na úspory spôsobí jedno euro deficitu 68-centový rast súkromných úspor a 22-centový dovoz kapitálu⁷¹, takže ekonomika príde o 10-centov investícií z každého eura deficitu. V pesimistickejšom scenári vedie nárast deficitu o jedno euro k 45-centovému nárastu domácich úspor a k 25-centovému poklesu zahraničných úspor. Investície v tejto alternatíve teda poklesnú o 30 centov na každé euro deficitu. Silný vplyv verejných úspor na súkromné je teda z hľadiska ekonomického rastu pre ekonomiku lepší, nakoľko stratu investícií kompenzuje vo väčšej miere.

⁷¹ Očakáva sa, že dopyt po investíciách zo zahraničia reaguje na pokles národných úspor s rovnakou silou ako domáci sektor na zmenu verejných úspor, t. j. jedno euro poklesu národných úspor vedie k 68-centovému nárastu zahraničných investícií (pokles národných úspor o 32 centov prináša 22 centov zahraničného kapitálu – násobok 0,68 a 0,32). V súvislosti s nahradzovaním starého kapitálu sa očakáva premietnutie efektu s oneskorením jedného roka, podobne ako pri adaptácii na novú cenu kapitálu.

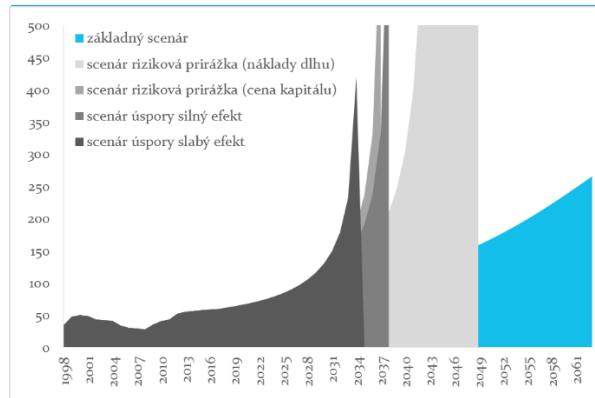
Zapojením efektu úspor klesá podiel investícií na HDP vplyvom tvorby deficitu stále rýchlejšie, a to napriek väčšiemu prílevu zahraničného kapitálu do ekonomiky. Bežný účet sa tak dostáva do vysokých prebytkov oproti stabilnému prebytku zo základného scenára (Graf 21). Bez konsolidačných opatrení po roku 2013 by sa v scenári so spätnými efektami na makroekonomické premenné verejný dlh dostal na úroveň 80 % HDP v roku 2025, teda o 5 rokov skôr ako pri základnom scenári, v závislosti od sily efektu deficitu na úspory.

Graf 21: Vývoj bežného účtu a investícií pri efekte úspor (% HDP)

Zdroj: EK, NBS, RRZ

Graf 22: Vývoj dlhu v jednotlivých scenároch bez konsolidácie (% HDP)

Zdroj: RRZ

6.4 Konsolidácia a potenciálny rast

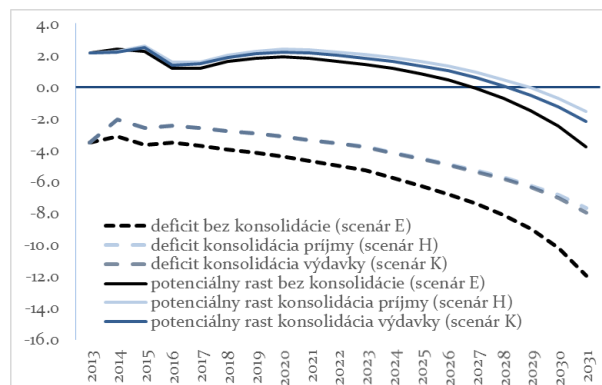
Pre zabezpečenie udržateľnosti verejných financií je potrebné zaviesť dodatočné opatrenia na strane výdavkov resp. príjmov. V nasledujúcich scenároch sa uvažuje konsolidácia cez zvyšovanie dane z práce na príjmovej strane rozpočtu (daň z príjmu fyzických osôb) a obmedzovanie verejných investícií na strane výdavkov. Daň z príjmu **zvyšuje príjmy rozpočtu**, má však negatívny vplyv na ochotu ľudí pracovať, a znižuje tak potenciálnu zamestnanosť. Obmedzenie investičných prostriedkov **znižuje výdavky štátu**, negatívne však vplyva na akumuláciu kapitálu, čím znižuje potenciálny produkt.

Ochotu ľudí pracovať ovplyvňuje skutočný čistý príjem, ktorý dostanú po odpočítaní dane. Pri zvýšení dane z príjmov sa očakáva, že ľudia prehodnotia svoje rozhodnutie hľadať, či nehľadať si prácu (úbytok z pracovnej sily, tzv. elasticita substitúcie) resp. pracovníci zväžia zmenu odpracovaných hodín (tzv. príjmová elasticita, pri vyššom daňovom zaťažení pracovník zmení intenzitu práce). V simuláciách sa uvažuje s rovnakým efektom na pracovnú silu a celkové odpracované hodiny, pričom celková elasticita je nastavená na 0,1 pri optimistickejšom scenári a 0,25 pri väčšom pesimizme (negatívne vplyvy). **V simulácii sa uvažuje o konsolidácii na úrovni 1 % HDP v roku 2014** (ihneď po štartovacom roku).

Verejné investície sa vyvíjajú v závislosti od rastu nominálneho HDP. Pri konsolidácii sa uvažuje so znížením investičných výdavkov o 1 % HDP v roku 2014, ktoré tak priamo znížia potenciálny produkt cez akumuláciu kapitálu. Tento efekt je však nepriamo tlmený reakciou súkromných úspor na nižší deficit (spätná väzba súkromných úspor), v scenári opäť vo forme silného a slabého efektu na národné úspory.

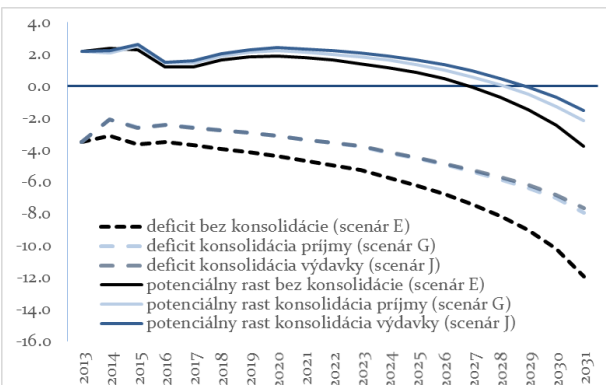

Graf 23: Efekty príjmových a výdavkových opatrení na ekonomický rast a udržateľnosť (% HDP)

Zdroj: EK, NBS, RRZ

Graf 24: Efekty príjmových a výdavkových opatrení na ekonomický rast a udržateľnosť (% HDP)

Zdroj: RRZ

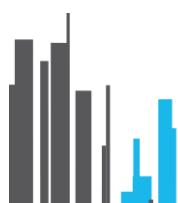
Vplyvy konsolidácie verejnej správy na ekonomický rast sú závislé od intenzity efektu verejného hospodárenia na národné úspory a od efektu daní na ochotu pracovať, pričom výsledné dopady sú porovnateľné pre výdavkovú i príjmovú konsolidáciu (Graf 20, Graf 21, Tabuľka 21).

Pri konsolidácii vo výške 1 % HDP z roku 2014 by bol prekročený prah dlhu 80 % HDP v roku 2029, t. j. o 1 rok skôr ako v základnom scenári. Pri scenároch so spätnými väzbami dlhu na ekonomický rast by bola v tomto roku zaznamenaná strata potenciálneho produktu vo výške 11,4-13,8 %.

Tab 21: Scenáre citlivosti spätných väzieb dlhu na makroekonomický vývoj

Scenár	Strata potenciálu oproti základnému scenáru (%) – rok 2029	Prekročenie úrovne dlhu (% HDP)		
		80 %	100 %	120 %
A Základný scenár	0,0	2030	2036	2042
B Scenár riziková prírážka a náklady dlhu + A	0,0	2026	2030	2033
C Scenár riziková prírážka a cena kapitálu + B	12,6	2025	2029	2031
D Scenár úspory a investície – silný efekt + C	11,4	2026	2030	2032
E Scenár úspory a investície – slabý efekt + C	25,1	2025	2028	2030
Konsolidačné scenáre				
Príjmová konsolidácia cez daň z práce				
F Silný efekt na prácu + D	11,6	2029	2032	2033
G Silný efekt na prácu + E	13,8	2029	2032	2033
H Slabý efekt na prácu + D	11,4	2029	2032	2033
I Slabý efekt na prácu + E	13,7	2029	2032	2033
Výdavková konsolidácia cez investície				
J Kapitálové výdavky + D	11,6	2029	2032	2033
K Kapitálové výdavky + E	13,7	2029	2032	2033

Zdroj: RRZ

Box 11: Model pre analýzu dopadov na dlhodobý ekonomický rast

Časové rady pre analýzu – za rok 2013 boli použité odhady potenciálneho produktu EK, následne rasty lineárne nadväzujú na pôvodné odhady potenciálu na roky 2018-2060 podľa scenáru AWG (EK, 2013), s konštantným rastom na roky 2061-2063. V simuláciách sú primárne výdavky a príjmy prepojené na rast nominálneho HDP. Bázou pre daň z práce sú celkové kompenzácie zamestnancov a časť zmiešaných dôchodkov s tým, že reflektujú približne podiel príjmu práce na HDP z produkčnej funkcie (0,65). Kompenzácie sa vyvíjajú spoločne s rastom produktivity práce.

Úrokový výnos zo štátnych dlhopisov Slovenska – je definovaný na úrovni harmonizovanej sadzby za 10-ročné dlhopisy Slovenska, v dlhodobom horizonte je súčtom rizikovej prirážky a úrokového výnosu zo štátnych dlhopisov Nemecka

Implicitná úroková sadzba – je priemerná úroková sadzba na aktuálny dlh. Je rozdielna od aktuálneho úrokového výnosu zo štátnych dlhopisov, nakoľko aktuálny dlh je tvorený dlhopismi s rôznymi dobami splatnosti. Aktuálna sadzba na 10-ročné dlhopisy je aplikovaná iba na novo-vytvorený dlh, z ktorého sa platia úroky počas 10-tich rokov. V prípade nesplatenia dlhu počas ich splatnosti sa aplikujú nové úrokové sadzby opäť na dobu 10 rokov.

Rovnovážna cena kapitálu – návratnosť kapitálu, je definovaná implicitne z produkčnej funkcie podľa definície Európskej Komisie (2010) a rovná sa v dlhodobom horizonte marginálnemu produktu kapitálu:

$$cc = (1 - \alpha)TFP \left(\frac{L}{K}\right)^\alpha ; \Delta cc_t = cc_{t-1} + \Delta \lambda_t$$

kde α je elasticita práce a λ riziková prirážka. Keďže z podmienky efektivity vyplýva, že miera rastu kapitálu K v dlhom období je súčtom miery rastu práce L a rastu celkovej produktivity faktorov TFP (EK, 2011), zmena ceny kapitálu bude mať vplyv na požadovanú výšku kapitálu K^* nasledovne:

$$\Delta \% K^* = \frac{1}{\alpha} \Delta \% TFP + \Delta \% L - \frac{1}{\alpha} \Delta \% cc$$

Firmy obnovujú opotrebovaný kapitál s oneskorením, preto pri zjednodušujúcom predpoklade očakávame, že aktuálna zásoba kapitálu dosiahne rovnovážnu úroveň s oneskorením jedného roka:

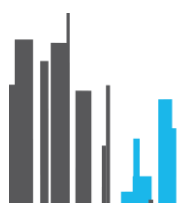
$$K_t = K_{t-1}^*$$

Koncept národných úspor – deficit verejnej správy predstavuje negatívne úspory, národné úspory sú podľa zjednodušeného pravidla výpočtu HDP výsledkom produkcie bez spotreby a prílevu zahraničných úspor:

$$\begin{aligned} Y = C + I + G + CA &\rightarrow & S = Y - C - G + CA &\rightarrow & S = I + CA \\ S = (Y - T - C) + (T - G) + CA & & S^{pub} = T - G & & S^{priv} = Y - T - C \end{aligned}$$

(Y – hrubý domáci produkt bez transferov, C – súkromná spotreba, T – čisté dane, I – investície, G – spotreba verejnej správy, CA – bežný účet bez transferov), S^{pub} – verejné úspory, S^{priv} – súkromné úspory)

Z identít vyplýva, že ak sú verejné úspory negatívne (deficit), národné úspory sa znížia o rovnakú čiastku. V realite však reaguje súkromná sféra na verejný deficit zvýšením úspor, nakoľko očakáva v budúcnosti zvýšenie daní nariadenie rozpočtovej nerovnováhy. Tým sa pokles národných úspor kompenzuje, a v prípade, ak je investormi situácia považovaná za udržateľnú, privádza do ekonomiky kapitál zo zahraničia (ďalšia kompenzácia poklesu národných úspor).

7 Generačné účty

Jedným z aspektov udržateľnosti verejných financií, ktorý Rada pre rozpočtovú zodpovednosť bude pravidelne vyhodnocovať, je **medzigeneračná spravodlivosť**. Keďže spravodlivosť je z ekonomického pohľadu problematický koncept, cieľom tejto kapitoly je ilustrovať tento problém na číslach bez poskytovania odporúčaní. Na tento účel boli pre Slovensko zostrojené tzv. **generačné účty pre roky 2013 až 2150 ako hlavný nástroj vyhodnocovania medzigeneračnej spravodlivosti**.

Koncept generačných účtov vyvinuli začiatkom deväťdesiatych rokov ekonómovia Kotlikoff, Auerbach a Gokhale (1994). Hlavným dôvodom ich vzniku bola kritika štandardných fiškálnych indikátorov, ktoré nehovoria o budúcom vývoji verejných financií a ani o rozdelení fiškálneho bremena medzi generáciami (konkrétnymi populačnými ročníkmi). Fiškálna politika totiž okrem súčasných ovplyvňuje aj budúce generácie, napríklad prostredníctvom daňovo-dávkového systému. Redistribúciu medzi generáciami možno ilustrovať zvýšením odvodov⁷² na financovanie súčasných dôchodkov. Optikou bežných fiškálnych ukazovateľov ide o neutrálne opatrenie. Z pohľadu medzigeneračnej spravodlivosti však dochádza ku redistribúcii od mladších ku starším a ku zmene ekonomického správania sa dotknutých generácií (dlhodobé očakávania). Uvedené opatrenie má navyše v dlhodobom horizonte negatívny fiškálny vplyv v prípade, ak populácia v krajine bude starnúť.

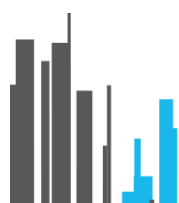
Ako už samotný názov naznačuje, generačný účet (GA – generational account) je akýmsi súhrnným účtom, ktorý hovorí o tom, koľko priemerný človek danej generácie počas svojho života zaplatí na daniach do rozpočtu verejnej správy a naopak koľko z neho získa v rôznej forme benefitov. Presnejšie ide o súčasnú hodnotu kumulatívneho **salda platieb (tzv. čisté dane) priemerného človeka danej generácie počas jeho života**⁷³. Vzhľadom na to, že veľkosť a štruktúra generácii sa v čase vplyvom demografických faktorov mení, aj nezmenená fiškálna politika vedie ku rozličnému „celoživotnému“ fiškálnemu bremenu jednotlivcov rôznych generácií. Vychádzajúc z predpokladu, že všetky záväzky vlády musia byť v dlhodobom horizonte zaplatené súčasnou alebo budúcimi generáciami, generačné účty dokážu odpovedať na niekoľko otázok:

- a) Aké veľké bremeno predstavuje súčasná fiškálna politika pre budúce generácie?
- b) Je fiškálna politika udržateľná bez potreby dodatočných úsporných opatrení týkajúcich sa súčasnej generácie, budúcich generácií alebo „vládnej spotreby“?
- c) Aká úprava je potrebná pre nastolenie generačnej rovnováhy t. j. stavu, kedy budúce generácie znášajú rovnaké fiškálne bremeno ako súčasné?

Generačné účty však nie sú prognostickým nástrojom, ide najmä o indikátor dlhodobých nerovnováh spôsobených fiškálnou politikou. Zároveň ide o statický výpočet. Výsledky teda ukazujú, čo sa vplyvom demografických zmien pri súčasnom nastavení fiškálnej politiky a pri existujúcej výške dlhu vlády stane, ak ekonomika krajiny nereaguje na vývoj vo fiškálnej politike.

⁷² Napríklad zvýšením maximálneho vymeriavacieho základu bez úpravy stropu pre výpočet dôchodku (POMB).

⁷³ Pre súčasné generácie (t. j. ročníky 2013 a menej) sa nesleduje spätne ich história od narodenia, ale kvantifikuje sa, aké fiškálne bremeno budú ešte predstavovať (napríklad dnes 50-ročný) oddnes do smrti. Dôvodom je aj fakt, že minulosť je už zohľadnená v existujúcom dlhu verejnej správy.

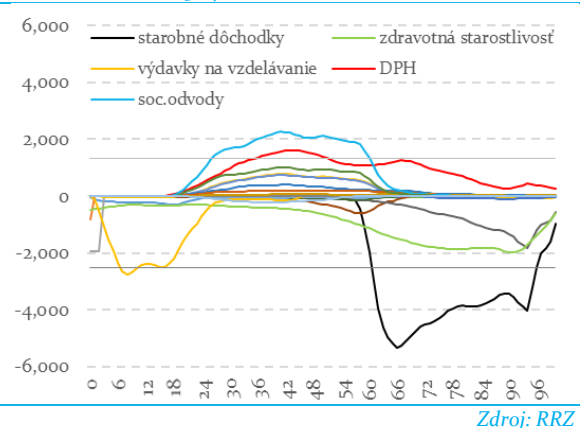

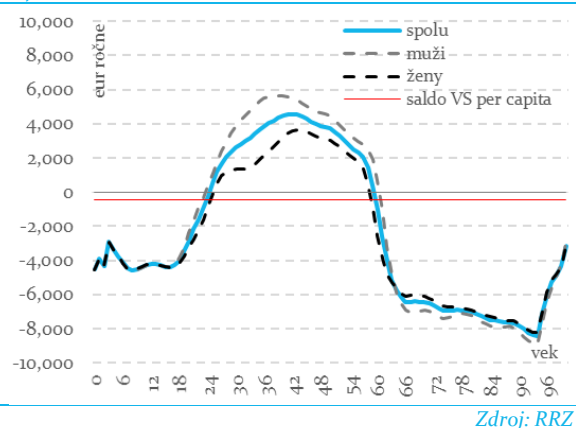
Vekové profily

Pre zostrojenie generačných účtov je nevyhnutné poznať vekový profil jednotlivých vládnych politik na jednotlivca ($t_{i,k}^l$)⁷⁴, ktorý sa následne agreguje do sumárneho vekového profilu ($\sum_l t_{i,k}^l$) jednotlivca.

Graf 25: Vekový profil jednotlivých daní a transferov 2013 (jednotlivec)

Graf 26: Sumárny vekový profil 2013 (jednotlivec)

V súlade s očakávaniami platí, že priemerný Slovák je do svojich 25 rokov čistým poberateľom (z pohľadu generačných účtov platí negatívne čisté dane) najmä kvôli nákladom na vzdelávanie. Do 18 rokov sú náklady na vzdelávanie jednotlivca približne 2 500 eur ročne. Počas produktívneho života, sa približne od veku 26 rokov vďaka ekonomickej aktivite stáva čistým platiteľom, pričom najviac prispieva na odvodoch. Z hľadiska pohlavia, práve v týchto vekových kategóriách existujú výraznejšie rozdiely, čo je dané vyššou mierou zamestnanosti mužov a mzdovou diferenciou. V poproduktívnom veku od 60 rokov sa najmä vďaka dôchodkovému systému a nákladom na zdravotnú starostlivosť opätovne stáva čistým poberateľom⁷⁵.

Box 12: Zostrojenie vekového profilu a pokrytie

Pre získanie vekového profilu čistých daní za jednotlivca boli použité administratívne údaje na úrovni jednotlivcov⁷⁶, štatistické zisťovania (EU-SILC a Rodinné účty) a údaje poskytnuté priamo niektorými inštitúciami⁷⁷. Týmto spôsobom sa podľa veku a pohlavia⁷⁸ podarilo dezagregovať približne 51 % celkových výdavkov verejnej správy a 71 % celkových príjmov verejnej správy.

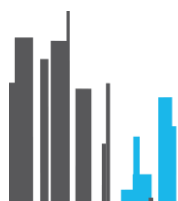
⁷⁴ Označenia v zátvorke sa vzťahujú na metodologický Box č. 13.

⁷⁵ Je potrebné si uvedomiť, že vekový profil sa uvádza per capita (podiel na celej populácii v danej vekovej kohorte), nejde teda o priemernú výšku dávky/dane poberateľa/platiteľa, keďže daná politika zvyčajne nepokrýva celú populáciu (napr. nemocenské). Dôvodom je zámer tento profil aplikovať na demografické projekcie populácie.

⁷⁶ Anonymizované individuálne údaje.

⁷⁷ Výdavky na vzdelávanie boli poskytnuté Inštitútom vzdelávacej politiky (IVP) Ministerstva školstva SR.

⁷⁸ Dôvodom rozdelenia podľa pohlavia je najmä vyššia stredná dĺžka života u žien.

Tab 22: Príjmové a výdavkové politiky s vekovým profilom

VÝDAVKY 2013*	tis. eur	% výdavkov VS	PRÍJMY 2013	tis. eur	% príjmov VS
Prídavok na dieťa	-313 350	1,1%	DPFO	1,894 518	7,3%
Príspevok pri nar. dieťaťa	-45 353	0,2%	DPPO ⁷⁹	1,808 153	6,9%
Rodičovský príspevok	-341 926	1,2%	DPH	4 664 456	17,9%
Dávka v hmotnej núdzi a PkD	-270 083	1,0%	Spotrebná daň - minerálny	1 045 406	4,0%
Príspevky na kompenz. ŤZP	-124 718	0,4%	Spotrebná daň - tabak	636 346	2,4%
Príspevky za opatrovanie	-102 174	0,4%	Spotrebná daň - pivo	55 728	0,2%
Dôchodky - starobné	-4 508 816	16,1%	Spotrebná daň - lieh	201 317	0,8%
Dôchodky - invalidné	-743 595	2,7%	Sociálne odvody (vr. IIp)	5 928 878	22,7%
Dôchodky - vdovské	-598 879	2,1%	Zdravotné odvody	2 636 201	10,1%
Zdravotníctvo	-3 662 095	13,1%	II. pilier	-423 135	-1,6%
Nemocenské - materská a OČR	-135 086	0,5%			
Nemocenské - nemoc. a vyrovn.	-264 348	0,9%			
Dávky v nezamestnanosti	-174 308	0,6%			
Výdavky na vzdelávanie	-2 946 655	10,6%			
SPOLU		51,0%			70,7%

*výdavky sa pre účely GU uvádzajú so záporným znamienkom

Zdroj :RRZ

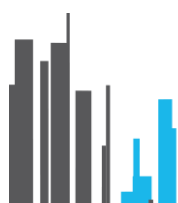
U tých príjmov a výdavkov verejnej správy, ktoré nemajú vekový profil (resp. neexistujú údaje), sa predpokladá rovnaká suma na jednotlivca v každej vekovej kategórii (vychádza z predpokladu, že z výdavkov na obranu, vnútornú bezpečnosť a chod verejnej správy benefituje každý jednotlivec rovnako bez ohľadu na vek). Jednorazové a dočasné opatrenia na strane príjmov aj výdavkov boli z tejto reziduálnej položky očistené.

Uvedené grafy ilustrujú, sumárny vekový profil jednotlivca podľa pohlavia **pre rok 2013**. Vzhľadom na predpoklad o nemennosti politik sa v literatúre uvedený profil do budúcnosti indexuje iba o rast produktivity.

RRZ zohľadnila pri niektorých profiloch aj ďalšie úpravy. Vzhľadom na naviazanie dôchodkového veku na vývoj strednej dĺžky života sa profily viažuce na dôchodkový vek (dôchodky, odvody, dane z príjmu) upravili tak, aby čo najviac zodpovedali vývoju participácie na trhu práce resp. neaktivity. V súlade s predpokladmi AWG sa pri výdavkoch na zdravotnú starostlivosť predpokladá, že rast strednej dĺžky života sa do zdravých rokov premietne polovične⁸⁰. Rovnako sa použil predpoklad AWG o rýchlejšom raste výdavkov na zdravotníctvo v porovnaní s rastom produktivity (elasticita 1,1 konvergujúca k 1 v roku 2060, potom konštantne 1). V prípade materskej a nemocenskej dávky pre ošetrovanie člena rodiny sa do výšky výdavkov zohľadnil aj vývoj počtu detí.

⁷⁹ V prípade DPPO je zložité určiť daňovú incidenciu, keďže daň môžu znášať vlastníci kapitálu cez ziskový kanál, zamestnanci cez mzdový kanál a spotrebitelia prostredníctvom cien. V prvej verzii generačných účtov sa použil predpoklad rovnakého vekového rozdelenia ako u DPFO, podobne ako v niektorých iných štúdiách.

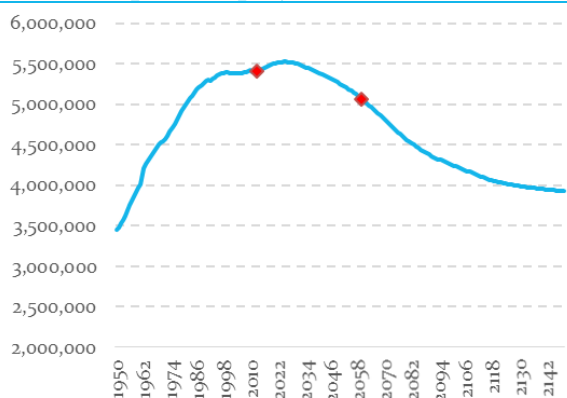
⁸⁰ Z dodatočných rokov polovica bude v zdraví a polovica v „chorobe“.

Demografické projekcie

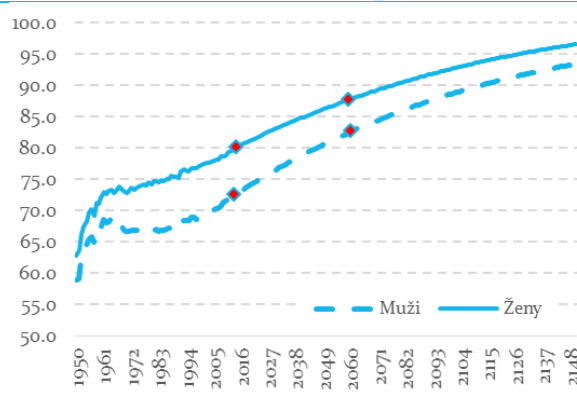
Druhou nevyhnutnou podmienkou zostrojenia generačných účtov sú dostatočne dlhé demografické projekcie⁸¹ ($P_{i,k}$). Popri budúcich vekových profiloch vládnych politík je zároveň potrebné poznať počty ľudí v jednotlivých vekových kohortách podľa pohlavia. Pre tieto účely však projekcie Eurostatu (EUROPOP2010) aj Výskumného demografického centra nie sú dostatočne dlhé (iba do 2060). Vychádzajúc z posledných údajov o skutočnom počte a štruktúre populácie v roku 2013, boli použitím predpokladov EUROPOP2010 zostrojené projekcie do roku 2150. Treba upozorniť, že ide len o **predĺženie projekcií Eurostatu, ktorá v princípe hovorí o tom, čo sa stane so štruktúrou a veľkosťou populácie ak sa nezmenia Eurostatom predpokladané trendy vývoja plodnosti a úmrtnosti**⁸². Na základe týchto projekcií by veľkosť populácie do roku 2150 klesla mierne pod 4 mil. ľudí, pričom stredná dĺžka života pri narodení by u mužov dosahovala 93,5 roka a u žien 96,6 roka.

Graf 27: Populačné projekcie 2013-2150

*červené značky označujú základný rok (rok 2013) a posledný rok demografických projekcií EUROPOP2010 (rok 2060) Zdroj: RRZ

Graf 28: Stredná dĺžka života pri narodení

Zdroj: RRZ

Hodnotenie medzigeneračnej spravodlivosti a udržateľnosti

Spojením sumárneho vekového profilu s demografickými projekciami⁸³ je možné pozrieť sa na fiškálnu politiku z **pohľadu jednotlivca** ako aj z **makroekonomického pohľadu**.

- a) **Z pohľadu jednotlivca** poskytujú informáciu o salde čistých daní priemerného jednotlivca tej ktorej generácie počas jeho života, teda generačný účet. Porovnaním generačných účtov súčasnej ($GA^{súč}$) a budúcich generácií (GA^{bud}) je možné vyhodnotiť medzigeneračnú spravodlivosť. Zjednodušene, ak budúca generácia neplatí rovnakú sumu ako súčasná generácia, hovoríme o medzigeneračnej redistribúcii a presune fiškálneho bremena.

⁸¹ Minimálne na 100 rokov preto, aby bolo možné pokryť celý život poslednej narodenej generácie (t. j. narodených v roku 2013).

⁸² Pre viac informácií viď Box č. 14.

⁸³ Zjednodušene pre predstavivosť sa uvádza iba vplyv úmrtnosti, výpočty však zohľadňujú aj vplyv migrácie, ktorá výsledky ovplyvňuje.

Z hľadiska výpočtov sa v literatúre najčastejšie používa tzv. reziduálny prístup. Ten vychádza z predpokladu platnosti tzv. **dlhodobého rozpočtového ohraničenia**. To v zásade hovorí, že všetky finančné záväzky vlády, t. j. dlh a vládna spotreba ($\sum_{y=t}^{\infty} G_{t,y} + D_t$) musia byť v dlhodobom horizonte zaplatené súčasnými ($\sum_{k=t-L}^t N_{t,k}$) alebo budúcimi generáciami ($\sum_{k=t+1}^{\infty} N_{t,k}$) formou čistých daní. Reziduálny prístup predpokladá, že všetky záväzky sa presúvajú na budúce generácie, a teda reziduálne sa kvantifikuje potrebné saldo čistých daní budúcich generácií, ktoré bude viesť ku splateniu minulých záväzkov (čistý dlh) ako aj záväzkov za súčasnú generáciu do jej smrti.

Vzhľadom na to, že diskontná sadzba výrazným spôsobom ovplyvňuje výsledky, kvantifikácia bola pripravená v troch citlivostných scenároch (3 %, 4 % a 5 %). Pre rast produktivity bol použitý dlhodobý predpoklad AWG.

Na základe výpočtov platí, že pri 4 % diskontnej sadzbe, za predpokladu nezmenených politik (daňovo-dávkového systému a salda roka 2013) priemerný predstaviteľ súčasnej generácie je počas svojho života čistým príjemcom a z verejných financií dostane o 40 tis. eur viac ako do neho zaplatí. **Pri predpoklade splatenia všetkých záväzkov súčasnej generácie vrátane minulých záväzkov (vo forme existujúceho čistého dlhu) bude nevyhnutné, aby priemerný predstaviteľ budúcich generácií do rozpočtu počas svojho života zaplatil o 23 tis. eur viac ako z neho vyčerpá.** Z hľadiska objemu prenášaných záväzkov ide asi o 198 % HDP.

- b) **Z makroekonomického** pohľadu poskytujú informáciu aké sú celkové fiškálne náklady/výnosy spojené s tou ktorou generáciou ($N_{t,k}$). Týmto spôsobom je možné vyjadriť dlhodobú udržateľnosť verejných financií, tzv. indikátorom udržateľnosti. Ten jednoducho k existujúcim záväzkom vo forme čistého dlhu pripočíta záväzky súčasných a budúcich generácií (vrátane vládnej spotreby), pričom na rozdiel od predošlého prístupu ignoruje dlhodobé rozpočtové ohraničenie. V prípade Slovenska sa veľkosť záväzkov na horizonte do roku 2150 rovná sume približne 317 % HDP.

Tab 23: Generačné účty súčasnej a budúcich generácií vrátane medzery udržateľnosti

Predpoklady			
rast produktivity (AWG : priemer 2013-2150)		1,7 %	
reálna diskontná miera	3 %	4 %	5 %
Scenár - skutočné saldo 2013*			
GA ^{súč} - súč.gener (eur)	-48,045	-39,087	-37,652
GA ^{bud} - bud.gener (eur)	36,322	23,432	16,351
presun bremena vyjadreného v % HDP	307 %	198 %	138 %
Indikátor udržateľnosti	493 %	317 %	227 %

*bez jednorazových a dočasných opatrení

Zdroj : RRZ

Napriek citlivosti generačných účtov na použitie diskontnej sadzby, **výsledky vo všetkých scenároch indikujú nevyhnutnosť zvýšenia fiškálneho bremena budúcich generácií v porovnaní so súčasnou generáciou.** Zatiaľ čo dnes jednotlivec počas svojho života z verejných rozpočtov dostane viac ako do neho zaplatí, budúce generácie budú musieť čeliť opačnej situácii.

Zároveň celkový objem záväzkov vlády pri predpoklade uplatňovania fiškálnej politiky z roku 2013 vzrastie do roku 2150 na 317 % HDP (roku 2013).

Box 13: Metodika generačných účtov

1. Dlhodobé rozpočtové ohraňenie (intertemporal budgetary constraint) :

Čistý dlh (D_t) a súčasná hodnota budúcej vládnej spotreby ($G_{t,y}$) musia byť financované súčasnou hodnotou čistých daní ($N_{t,k}$) **súčasných** a **budúcich** generácií.

$$\sum_{k=t-L}^t N_{t,k} + \sum_{k=t+1}^{\infty} N_{t,k} = \sum_{y=t}^{\infty} G_{t,y} + D_t$$

$N_{t,k}$ – súčasná hodnota sumy čistých daní v bázickom roku t pre populačný ročník k , $G_{t,y}$ – súčasná hodnota vládnej spotreby (rozdiel medzi príjmami a výdavkami bez vekového profilu) roka y v bázickom roku t , D_t – čistý dlh verejnej správy (pre účely SR sa použil čistý finančný dlh podľa EK) v bázickom roku t
 t - bázický rok, k - populačný ročník (generácia), L - maximálny vek dožitia (100), i = individuálny rok,

2. Súčasná agregátna hodnota čistých daní súčasných generácií

$$\sum_{k=t-L}^t N_{t,k} = \sum_{k=t-L}^t \sum_{i=t}^{k+L} t_{i,k} P_{i,k} (1+r)^{t-i}$$

$P_{i,k}$ – počet ľudí narodených v roku k a žijúcich v roku i , $t_{i,k}$ – suma čistých daní zaplatených jednotlivcom generácie k v roku i v stálych cenách bázického roka, r – reálna diskontná miera

3. Sumárny vekový profil všetkých vládnych politik

$$t_{i,k} = \sum_l t_{i,k}^l$$

4. Individuálne vekové profily jednotlivých vládnych politik

$$t_{t+j,k}^l = (1+g)^j t_{t,k-j}^l$$

$t_{i,k}$ – suma čistých daní zaplatených jednotlivcom generácie k v roku $t+j$ v stálych cenách bázického roka, g – produktivita práce

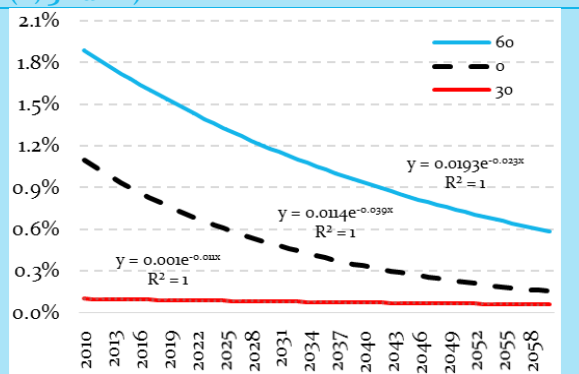

Box 14: Demografické projekcie do 2150 – predĺženie trendov EUROPOP2010

Demografické projekcie pre účely generačných účtov vychádzajú z predpokladov úmrtnosti, pôrodnosti a migrácie Eurostatu (EUROPOP2010). Vzhľadom na to, že tieto pokrývajú iba obdobie do roku 2060, bolo potrebné tieto predpoklady extrapolovať do roku 2150. V porovnaní s projekciami Eurostatu, navyše tieto vychádzajú zo známej skutočnosti o veľkosti a štruktúre populácie k 1. januáru 2013 (podľa údajov INFOSTATU).

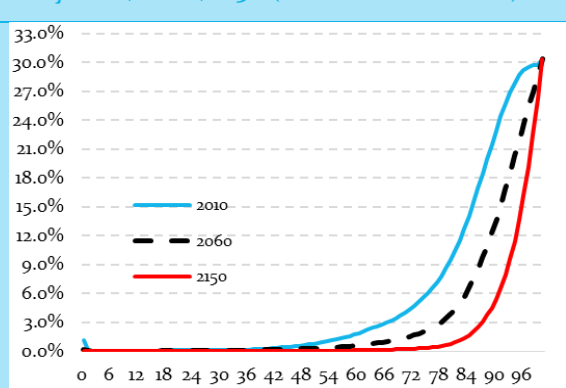
V prípade pravdepodobnosti úmrtia bol použitý exponenciálny trend odhadnutý pre každú vekovú kohortu pre obe pohlavia. Grafy 29 a 30 ilustrujú spôsob a výsledky pre mužov. Z pohľadu strednej dĺžky života pri narodení to pre mužov znamená nárast o dodatočných 10,8 rokov za horizontom roka 2060 na 93,5 (Eurostat predpokladá na horizonte 2010 – 2060 nárast o približne rovnakú hodnotu). U žien je dodatočný nárast za rokom 2060 o 8,7 roka na 96,6 roka (v rokoch 2010 až 2060 Eurostat predpokladá nárast približne o rovnakú hodnotu).

Graf 29: Pravdepodobnosti úmrtia (M) – EUROPOP pre vybrané vekové kohorty (0, 30 a 60)

Zdroj: EUROPOP2010, RRZ

Graf 30: Pravdepodobnosti úmrtia (M) pre roky 2010, 2060, 2150 (vekové rozdelenie)

Zdroj: EUROPOP2010, RRZ

V prípade úhrnnej plodnosti predpokladajú projekcie Eurostatu lineárny trend, ktorý bol predĺžený do roku 2150. Na konci horizontu projekcií dosahuje úhrnná plodnosť hodnotu 1,8 (priemer narodených detí na ženu počas jej života), čo znamená nárast dodatočných 0,3 za rokom 2060.

U migrácie nebolo možné použiť rovnaký prístup ako v prípade úmrtnosti a plodnosti, preto sa za rokom 2060 predpokladá čistá migrácia na rovnakej úrovni ako priemer rokov 2020-2060 z projekcií Eurostatu.

Graf 31: Úhrnná plodnosť do roku 2150

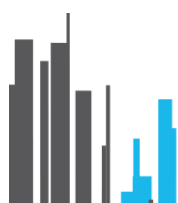

Zdroj: EUROPOP2010, RRZ

Graf 32: Čistá migrácia do roku 2150

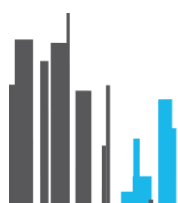

Zdroj: EUROPOP2010, RRZ

Referencie

- AUERBACH A. J., GOKHALE J., AND KOTLIKOFF L. J. (1994): "Generational Accounting: A Meaningful Way to Evaluate Fiscal Policy". *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 8, Pages 73-94.
- BONIN H. (1997): „Generational Accounting, Theory and Application“, Springer, ISBN 3540422668
- CARDARELLI R., SEFTON J., AND KOTLIKOFF L. J. (1999): "Generational Accounting in the UK", NIESR DP 147.
- CBO (2012): "The Economic Impact of the President's 2013 Budget", April 2012.
- DYBCZAK K. (2006): "Generational Accounts in the Czech Republic," Working Papers 2006/2, Czech National Bank, Research Department.
- BAUM A., CHECHERITA-WESTPHAL C., AND ROTHER P. (2012): "Debt and Growth: New Evidence for the Euro Area", ECB Working Paper Series No. 1450, European Central Bank.
- EUROPEAN COMMISSION (2000): „Generational Accounting in Europe“
- EUROPEAN COMMISSION (2010): „The Production Function Methodology for Calculating Potential Growth Rates and Output Gaps“. Economic Papers 420. July 2010.
- EUROPEAN COMMISSION (2011): "The 2012 Ageing Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies", Brussels: Joint Report prepared by the European Commission (DG ECFIN) and the Economic Policy Committee (AWG)
- EUROPEAN COMMISSION (2013): "Revised AWG Assumptions for the Slovak Republic – 2012 reform"
- RRZ (2012): „Ako vyhodnocovať dlhodobú udržateľnosť verejných financií?“, Diskusná štúdia 1/2012.

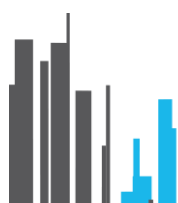

Príloha 1 – Dividendy prijaté do rozpočtu verejnej správy

Tab 24: Dividendy z majetkovej účasti FNM SR a štátu (v tis.€)

	2011	2012	2013
Slovenský plynárenský priemysel, a.s. Bratislava	225 925,6	380 904,5	185 210,7
Slovak Telecom, a.s.	19 500,0	13 800,0	9 294,2
Západoslovenská energetika, a.s.	48 153,9	51 178,5	52 927,2
Stredoslovenská energetika, a.s.	37 356,4	33 518,7	41 302,9
Východoslovenská energetika, a.s.	32 906,5	29 107,1	33 943,6
Bratislavská teplárenská, a.s. Bratislava	0,0	1 998,9	116,4
Trnavská teplárenská, a.s. Trnava	420,0	381,0	98,0
Martinská teplárenská, a.s. Martin	0,0	0,0	
FNM SR Tepláreň Košice, a.s. Košice	412,9	629,9	
Žilinská teplárenská, a.s. Žilina	300,0	200,0	
Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a.s. Bratislava	9 960,5	21 374,4	
Burza cenných papierov v Bratislave, a.s.	0,0	10,0	
Bardejovské kúpele, a. s.	0,8	0,1	
Ostatné	0,0	48,0	38,4
"Bezcenné" CP	21,8	11,9	71,5
Dorovnanie do rozpočtovanej sumy	0,0	0,0	
Spolu za FNM SR	374 958,4	533 163,0	323 002,9
Správa služieb diplomatickému zboru, a.s.	105	151,0	178,0
Slovenská záručná a rozvojová banka, a.s.	0,0	1 662,9	0,0
Tipos, a.s.	0,0	0,0	3 000,0
Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a.s. Bratislava ¹⁾	0,0	0,0	78 176,7
Slovenská konsolidačná, a.s.	3 511,9	0,3	1 175,3
EXIMBANKA - odvod zo zisku	0,0	0,0	100,0
Slovak Telecom, a.s.	44 200,0	31 280,0	21 066,8
Transpetrol, a.s.	10 338,4	8 225,3	3 811,9
ŠR Jadrová a vyrad'ovacia spoločnosť, a.s.	32 505,9	5 000,0	0,0
Technická inšpekcia, a.s.	23,2	32,5	34,5
UniCredit bank Slovakia, a. s. (v r. 2007; UniBanka, a. s. 1,09 %)	0,0	56,0	0,0
Verejné prístavy, a. s.	574,7	675,6	0,0
Letisko Košice - Airport Košice, a.s.	350,8	0,0	415,3
Letisko Sliach, a.s.	0,0	0,0	234,7
Technická ochrana a obnova železníc, a. s.	0,0	0,0	0,0
Lesy SR, š.p.	0,0	20 000,0	5 000,0
Spolu za ŠR SR	91 609,9	67 083,6	113 193,2
DIVIDENDY SPOLU	466 568,3	600 246,6	436 196,1
<i>okrem toho superdividendy</i>	<i>109 684,8</i>	<i>92 582,2</i>	<i>305 098,2</i>

Zdroj: MF SR

Príloha 2 – Výsledok hospodárenia štátnych podnikov

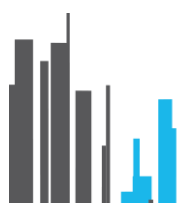
Tab 25: Výsledok hospodárenia - podniky s majetkovou účasťou FNM (v tis. €)

	majetková účasť (%)	2012 HV	2013 ¹ HV	2012 HV podľa MÚ ²	2013 ¹ HV podľa MÚ ²
	(1)	(2)	(3)	(1)x(2)	(1)x(3)
Bratislavská teplárenská, a.s.	100,00	156	14	156	14
DLHOPIS, o.c.p., a.s.	100,00	-45		-45	
DMD GROUP, a.s.	100,00	-408	40	-408	40
Martinská teplárenská, a.s.	100,00	64	30	64	30
Poliklinika Tehelná, a.s.	100,00	-13		-13	
Tepláreň Košice, a.s.	100,00	-449	-1 732	-449	-1 732
Trnavská teplárenská, a.s.	100,00	204	77	204	77
Zvolenská teplárenská, a.s.	100,00	-75	-1 200	-75	-1 200
Žilinská teplárenská, a.s.	100,00	681	1 312	681	1 312
Poľnonákup Trnavan a.s.	97,00	0		0	
AUTO Martin, a.s.	95,47	0		0	
Burza cenných papierov, a.s.	75,94	233	52	177	39
KÚPELE SLIAC a.s.	67,00	-836		-560	
Slovenský plynárenský priemysel, a.s.	51,00	355 641	385 867	181 377	196 792
SSE, a.s.	51,00	81 258	15 000	41 442	7 650
Východoslov. energetika a.s.	51,00	66 775	59 600	34 055	30 396
Západoslovenská energetika,a.s	51,00	103 947	77 357	53 013	39 452
Letisko M.R.Štefánika - Airport Bratislava, a.s.	50,27	-13 413	-12 797	-6 743	-6 433
Slovak Lines, a.s.	44,01	358		158	
SAD Trenčín, a.s.	41,54	514		214	
SAD Žilina, a.s.	40,64	420		171	
SAD Michalovce, a.s.	39,86	175		70	
SAD Dunajská Streda, a.s.	39,68	60		24	
SAD Poprad, a.s.	39,68	-6		-2	
SAD Lučenec, a.s.	39,66	58		23	
SAD Prievidza a.s.	39,66	412		163	
SAD Nové Zámky, a.s.	39,64	185		73	
SAD Humenné, a.s.	39,58	0		0	
SAD LIORBUS, a.s.	39,58	337		133	
SAD Prešov, a.s.	39,53	9		4	
Veolia Transport Nitra a.s.	39,52	49		19	
eurobus, a.s.	39,50	92		36	
SAD Trnava, a.s.	39,50	-462		-182	
SAD Banská Bystrica, a.s.	37,96	-746		-283	
SAD Zvolen, a.s.	37,84	22		8	
Slovenské elektrárne, a.s.	34,00	341 602	292 970	116 145	99 610
Slovak Telekom, a.s.	15,00	60 275	74 388	9 041	11 158
Bratislava print a.s.	3,00	0		0	
Vrútocké strojárne, a.s.	3,00	0		0	
Východoslov. vodárenská spoločnosť, a.s.	0,82	-2 228		-18	
Podtatr. vodárenská spoločnosť, a.s.	0,70	-444		-3	
BARDEJOVSKÉ KÚPELE a.s.	0,08	2		0	
Stredoslov.vodárenská spoločnosť, a.s.	0,01	-2 648		0	
Západoslov. vodárenská spoločnosť, a.s.	0,01	246		0	
SPOLU				428 669	377 206

1) predpokladaný HV, ktorý uviedli podniky vo svojich rozpočtoch

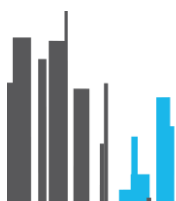
2) HV podľa MÚ (hospodársky výsledok podľa majetkovej účasti)

Zdroj: MF SR, FNM

Tab 26: Výsledok hospodárenia - štátne podniky (v tis.€)

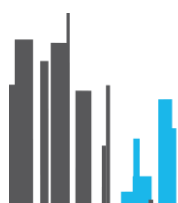
	majetková účasť (%)	2012 HV	2013 ¹ HV	2012 HV podľa MÚ ²	2013 ¹ HV podľa MÚ ²
	(1)	(2)	(3)	(1)x(2)	(1)x(3)
Železničná spoločnosť Cargo. a.s.	100.00	-23 947	-24 884	-23 947	-24 884
Železničná spoločnosť Slovensko, a.s.,	100.00	-11 272	-10 667	-11 272	-10 667
Národná diaľničná spoločnosť, a.s.	100.00	2 329	13 446	2 329	13 446
Slovenská pošta, a.s.	100.00	-2 733	417	-2 733	417
Verejné prístavy, a.s.	100.00	-138	980	-138	980
Technická obnova a ochrana železníc, a.s.	100.00	-1 498	16	-1 498	16
Letisko Sliač, a. s.	100.00	480	184	480	184
Letisková spoločnosť Žilina, a.s.	99.53	-223	0	-222	0
Letisko Poprad-Tatry, a.s.	97.61	151	206	148	201
Letisko M. R. Štefánika, Bratislava, a.s.	49.30	-13 413	-12 797	-6 613	-6 309
Letisko Košice, a.s.	34.00	1 408	1 107	479	376
Letisko Piešťany, a.s.	22.14	-854	-370	-189	-82
Metro Bratislava, a.s.	34.00	28	5	10	2
Letové prevádzkové služby SR, š. p.	100.00	2 317	163	2 317	163
Všeobecná zdravotná poisťovňa, a.s.	100.00	26 345	25 000	26 345	25 000
Nemocnica Poprad, a.s.	100.00	357	810	357	810
Letecká vojenská nemocnica, a.s.	100.00	-504	0	-504	0
Východoslovenský onkologický ústav, a.s.	100.00	593	335	593	335
Národný ústav srdcových a cievnych chorôb, a.s.	100.00	110	42	110	42
Východoslovenský ústav srdcových a cievnych chorôb, a.s.	100.00	1 146	690	1 146	690
Stredoslovenský ústav srdcových a cievnych chorôb a.s.	100.00	1 311	716	1 311	716
Špecializovaný liečebný ústav Marína, š. p.	100.00	236	40	236	40
Slovthermae, š. p.	100.00	-324	10	-324	10
TIPOS, a. s.	100.00	10 586	4 355	10 586	4 355
Slovenská konsolidačná, a.s.	100.00	1 344	1 660	1 344	1 660
Slovenská záručná a rozvojová banka, a.s.	100.00	-7 621	1 652	-7 621	1 652
Mincovňa Kremnica, š. p.	100.00	390	40	390	40
Exportno-importná banka SR	100.00	203	263	203	263
Transpetrol, a.s.	100.00	3 883	2 668	3 883	2 668
Jadrová a vyradovacia spoločnosť, a. s.	100.00	1 596	6 494	1 596	6 494
Jadrová energetická spoločnosť Slovenska, a.s.	50.00	-2 781	-6 914	-1 391	-3 457
SEPS	100.00	78 632	65 000	78 632	65 000
Slovak Telecom, a.s.	34.00	62 033	74 388	21 091	25 292
MH Development s.r.o.	100.00	-2 160	-1 413	-2 160	-1 413
MH Invest, s.r.o.	100.00	-1 890	-514	-1 890	-514
Rudné Bane, š. p.	100.00	56	45	56	45
Vojenské zdravotnícke zariadenia, a. s.	100.00	-64	0	-64	0

Vojenský opravárenský podnik Nováky, a.s.	100.00	-795	-459	-795	-459
Vojenský opravárenský podnik Trenčín, a. s.	100.00	-1 664	3	-1 664	3
Letecké opravovne Trenčín, a. s.	100.00	380	20	380	20
Vojenská zotavovňa a hotel Zemplínska Šírava, a.s.	100.00	21		21	0
Vojenská zotavovňa a hotel Smrekovica, a.s.	100.00	-217		-217	0
Vojenské lesy a majetky, š. p.	100.00	88	28	88	28
Automobilové opravovne Ministerstva vnútra SR, a.s.	100.00	6	50	6	50
Nemocnica svätého Michala, a. s.	50.00	-3 312	-4 095	-1 656	-2 048
Správa služieb diplomatického zboru, a.s.	100.00	203	223	203	223
Technická inšpekcia, a.s.	100.00	173	70	173	70
Biont, a. s.	95.00	-281	1	-267	1
Poľnonákup Tatry, a.s.	100.00	-388	-71	-388	-71
Vodohospodárska výstavba, š. p.	100.00	2 181	786	2 181	786
Slovenský vodohospodársky podnik, š. p.	100.00	-18 228	-10 971	-18 228	-10 971
Lesy SR, š. p.	100.00	12 693	2 261	12 693	2 261
Lesopoľnohospodársky majetok, š. p.	100.00	30	28	30	28
Národný žrebčín Topoľčianky, š. p.	100.00	1	2	1	2
Závodisko, š. p.	100.00	3	-104	3	-104
Hydromeliorácie, š. p.	100.00	-6 789	-7 126	-6 789	-7 126
Agrokomplex - Výstavníctvo Nitra,š.p.	100.00	-368	-100	-368	-100
Agroinštitút Nitra,š.p.	100.00	-115	-5	-115	-5
Plemenárske služby Slovenskej republiky,š.p.	100.00	263	20	263	20
Technický skúšobný ústav Piešťany,š.p.	100.00	20	2	20	2
SPOLU				78 650	86 181

1) predpokladaný hospodársky výsledok, ktorý uviedli podniky vo svojich rozpočtoch
2) HV podľa MÚ (hospodársky výsledok podľa majetkovej účasti)

Zdroj: MF SR

Príloha 3 – Jednorazové opatrenia v roku 2013

V nasledujúcom Boxe je uvedených 10 princípov, ktoré RRZ berie do úvahy pri posudzovaní jednorazových opatrení⁸⁴.

Box 15: 10 princípov jednorazových opatrení podľa definície RRZ

RRZ posudzuje jednorazové opatrenia najmä v kontexte vplyvu na čisté bohatstvo (oproti tomu EK berie do úvahy vplyv opatrení s ohľadom na strednodobú fiškálnu pozíciu). Podľa RRZ je kľúčové, aby identifikácia jednorazových opatrení prebehla transparentne a pokiaľ možné konzistentne v čase. Z tohto dôvodu zadefinovala pravidlá, ktoré umožňujú jednoznačnejšie rozlíšenie opatrení na dočasné a trvalé.

1. **Časový horizont** – opatrenia platné na strednodobom horizonte.
2. **Výška vplyvu** – budú sa brať zvyčajne opatrenia, ktoré aspoň v jednom roku prekročia 0,05 % HDP.
3. **Typ/podstata transakcie** – zmeny v bilancii VS ako predaj majetku, precenenie majetku, riešenie starých dlhov, odpustenie pohľadávok.
4. **Znamienko fiškálneho vplyvu** – prísnejšie posudzovanie vplyvov, ktoré zlepšujú deficit.
5. **Konzistentnosť v čase** – viaceré transakcie patriace k tej istej udalosti by mali byť rovnako zaznamenané v čase.
6. **Právna sila** – opatrenia v ústavných zákonoch budú posudzované ako trvalejšie, než zmeny prijaté v rámci obyčajných zákonov, resp. nižších právnych foriem.
7. **Implicitné a podmienené záväzky** – opatrenia, ktoré menia aktuálne saldo avšak bez vplyvu na dlhodobú udržateľnosť.
8. **Kapitálové výdavky** – považované za trvalé.
9. **Aktuálne zaúčtovanie** (obdobie transakcie) – časové zaznamenanie je dôležitejšie ako hotovostná platba.
10. **Politické riziko** – presuny vplyvov v rámci volebných cyklov.

V tejto časti sú popísané jednorazové opatrenia, ktoré sa zohľadňujú pri výpočte štrukturálneho salda verejného sektora v roku 2013.

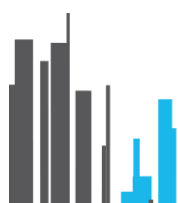
1. **Možnosť výstupu z kapitalizačného piliera dôchodkového systému⁸⁵** – V rámci zmien v kapitalizačnom pilieri sa na prelome rokov 2012 a 2013 (účinnosť od 1.9.2012 do 31.1.2013) dočasne otvoril II. pilier dôchodkového systému, tzn. sporitelia mali možnosť vystúpiť alebo naopak vstúpiť do II. piliera. Celkový efekt v roku 2012 predstavoval 239,7 mil. eur.

Zohľadňuje princíp: 1, 7

V prípade otvorenia kapitalizačného piliera dôchodkového systému nemá toto opatrenie vplyv na dlhodobú udržateľnosť VS, nakoľko vyššie príjmy v súčasnosti budú kompenzované vyššími výdavkami v budúcnosti. Aktuálne saldo VS (cez príjmy Sociálnej poisťovne) je týmto ovplyvnené pozitívne. Výdavky súvisiace so starnutím populácie predstavujú

⁸⁴ Podrobnejšie v materiáli RRZ „The „True“ deficit“.

⁸⁵ Podľa novej metodiky ESA2010 už nebudú mať príjmy z presunov penzijných záväzkov vplyv na saldo VS.

implicitné záväzky pre VS a prijatá zmena mala podstatný vplyv na saldo VS vo výške 0,3 % HDP.

- Dočasný odvod z podnikania v regulovaných odvetviach** – S účinnosťou od 1. októbra 2012 sa zaviedol odvod z podnikania v regulovaných odvetviach ako jedno z konsolidačných opatrení, ktoré mali napomôcť dosiahnuť fiškálne ciele. Týka sa spoločností, ktorých výnosy z regulovanej činnosti dosiahli aspoň 50 % jej celkových výnosov a ktorých hospodársky výsledok prevyšuje 3 mil. eur. Opatrenie je účinné v roku 2012 až 2016, pričom vplyv v roku 2013 bol 75,0 mil. eur.

Zohľadňuje princíp: 1, 2

Pôvodne prijatá legislatíva vymedzila platnosť tohto opatrenia v rokoch 2012-2013, návrh rozpočtu VS na roky 2014-2016 jeho účinnosť predĺžil do roku 2016.

- Zdanenie nerozdelených ziskov spred roka 2004** – Účinnosť jednorazového opatrenia vo forme zdanenia nerozdelených ziskov spred roka 2004 zrážkovou daňou (vo výške 15 %) sa vzťahuje len na zdaňovacie obdobie roka 2013. Príjmy verejnej správy budú v roku 2013 pozitívne ovplyvnené sumou cca 8,0 mil. eur.

Zohľadňuje princíp: 1, 3

Ide o jednoznačné a legislatívne podchytené jednorazové opatrenie, preto ho RRZ berie do úvahy aj napriek relatívne nízkemu výnosu.

- Rozšírený odvod bankového sektora** – Od 1. januára 2012 sa zaviedol odvod vybraných finančných inštitúcií vo výške 0,4 % z pasív očistených od vlastného imania a vkladov spadajúcich pod Fond na ochranu vkladov. Od 1. septembra 2012 sa rozšírila základňa pre výpočet osobitného odvodu aj o hodnotu chránených vkladov, ktoré boli doposiaľ vyňaté. Sadzba odvodu sa môže znížiť až na nulu v závislosti od výšky naakumulovaných odvodov a celkových aktív bankového sektora. V roku 2013 tak odvod navýšil príjmy o 157,1 mil. eur.

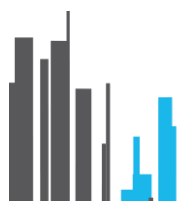
Zohľadňuje princíp: 1, 2, 7

Odvod bankového sektora, ako i výnos z neho plynúci, je príjmom Štátnych finančných aktív a je vedený na samostatnom mimorozpočtovom účte. Je účelovo viazaný na krytie nákladov spojených s riešením finančných kríz a stabilizáciu bankového sektora. Z tohto dôvodu možno rozšírený odvod bankového sektora považovať za jednorazový, v podstate ide o podmienený záväzok, ktorý bude v budúcnosti v prípade potreby uhradený. Navyše, po dosiahnutí stanovenej výšky aktív sa výška odvodov znižuje až na nulu, príjmy sú teda dočasné.

- Úhrada DPH z PPP projektu** – V roku 2011 bol schodok rozpočtu pozitívne ovplyvnený imputáciou pohľadávky voči spoločnosti Granvia v dôsledku zaplatenia DPH spojenou s PPP projektom R₁ vo výške 174 mil. eur. V nastávajúcich 30 rokoch sa bude stav poskytnutého preddavku každoročne znižovať o alikvotnú časť vo výške 5,79 mil. eur. Táto suma negatívne ovplyvní schodok rozpočtu VS počas obdobia 30 rokov.

Zohľadňuje princíp: 5

V rokoch 2011 a 2012 došlo k zaplateniu DPH zo strany investora (dokončenie úsekov R₁), čo sa prejavilo v náraste daňových príjmov VS. Tento príjem je považovaný za jednorazový.

Platenie DPH zo strany štátu sa rovnomerne zaznamená počas celého obdobia trvania koncesie spolu s platbami štátu za dostupnosť. Na celom horizonte je tak vplyv na saldo nulový.

6. **JAVYS** – V rozpočte verejnej správy na roky 2014-2016 RRZ identifikovala v rámci príjmov Národného jadrového fondu v roku 2013 jednorazový príspevok od spoločnosti JAVYS, a.s. vo výške 30 mil. eur.

Zohľadňuje princíp: 1, 3

Ide o jednorazový príspevok, ktorý sa pravdepodobne nebude opakovať (časové hľadisko).

7. **Splátka návratnej finančnej výpomoci spoločnosti Cargo, a.s.** – Vláda schválila 4. marca 2009 použitie štátnych finančných aktív na poskytnutie návratnej finančnej výpomoci Železničnej spoločnosti Cargo Slovakia, a.s. v objeme 166 mil. eur. Cargo podľa zmluvy s MF SR a MDPT použilo návratnú finančnú výpomoc na krytie úhrad záväzkov súvisiacich s financovaním nákladov na mzdy a osobné náklady, poplatku za železničnú dopravnú cestu a na úhradu svojich finančných výdavkov. Splácanie úrokov bolo stanovené od roku 2009, splácanie istiny, teda samotného úveru od roku 2011, pričom úver je splatný v roku 2020. V roku 2013 splátka predstavovala 19,5 mil. eur.

8. **Splátka návratnej finančnej výpomoci spoločnosti Vodohospodárska výstavba, š.p.** – Štát poskytol v rokoch 2002 a 2006 Vodohospodárskej výstavbe, š.p. dve finančné výpomoci, ktoré boli z dôvodu predpokladanej nenávratnosti klasifikované ako kapitálový transfer. Finančné prostriedky mali byť použité na reštrukturalizáciu dlhovej služby Vodohospodárskej výstavby (VVB), š.p., Bratislava. Do roku 2011 bolo z dlžnej sumy uhradených 160 mil. eur, zvyšných 105 mil. eur sa očakáva, že budú splatené v nasledujúcich rokoch, pričom realizácia poslednej splátky sa predpokladá v roku 2015. V roku 2013 bolo uhradených 30,3 mil. eur.

Zohľadňuje princíp: 5

Poskytnutie návratných finančných výpomocí spoločnostiam VHV a Cargo a následne ich preklasifikovanie na kapitálový transfer jednorazovo zhoršili saldo a dlh verejnej správy (v r. 2002 a 2006 u VHV, resp. 2009 u spoločnosti Cargo). Následné splácanie záväzkov má každoročne pozitívny vplyv na saldo (v zmysle metodiky ESA95). V oboch prípadoch sú tieto transakcie zaznamenané ako jednorazové.

9. **Korekcie k EÚ fondom** – Predstavujú platby, ktoré musí Slovenská republika vrátiť do rozpočtu EÚ z dôvodu porušenia pravidiel v rámci čerpania prostriedkov z EÚ fondov subjektami VS. Celkovo by mali korekcie k fondom EÚ mať negatívny vplyv na saldo vo výške 257 mil. eur v rokoch 2013 až 2015. V roku 2013 korekcie k EÚ fondom dosiahli 124,5 mil. eur.

Zohľadňuje princíp: 1, 2

Korekcie k EÚ fondom existujú každoročne, ale súčasné korekcie by mali mať podstatný vplyv na saldo VS, ktorý bude pravdepodobne rozložený do troch rokov. Korekcie navyše súvisia s konkrétnym porušením pravidiel, ktoré sa pravdepodobne nebude v krátkej dobe opakovať.

10. Prevzatie dlhu zdravotníckym zariadeniam – V rokoch 2011-2012 boli do deficitov verejnej správy prevzaté vyššie záväzky nemocníc ako v skutočnosti vykazovali samotné nemocnice, čo sa podpísalo pod horšie výsledky hospodárenia VS v rokoch 2011 a 2012. Na druhej strane bolo saldo VS v roku 2013 z tohto dôvodu “zlepšené” o nesprávne zaznamenanú sumu záväzkov nemocníc vzniknutých v minulých rokoch v hodnote 93,8 mil. eur.

Zohľadňuje princíp: 2, 3, 9

Prevzatie dlhu zdravotníckych zariadení vzniknutého v minulosti, spadá do kategórie „podstata transakcie”, v rámci ktorej RRZ zaznamenáva zmeny v bilancii VS vrátane riešenia/odpúšťania starých dlhov.

Tab 27: Vplyv prevzatia dlhu zdravotníckych zariadení na deficit VS (mil. eur)

	2011	2012	2013
1. záväzky prebraté do dlhu podľa ESA95 (s vplyvom na deficit)	100,1	130,0	18,5
2. záväzky vykázané MZ SR (s vplyvom na deficit)	67,2	69,2	112,3
3. rozdiel v záväzkoch (jednorazové vplyvy) (2-1)	-33,0	-60,8	93,8
<i>vplyv na dlh VS (kumulatívne z r.3)</i>	<i>-33,0</i>	<i>-93,8</i>	<i>0</i>

Zdroj: MF SR

Príloha 4 – Prístup k zostaveniu základného scenára

Samotná definícia zákona umožňuje použiť viaceré prístupy k zostaveniu základného scenára. Zámerom je však zostaviť základný scenár s transparentnými predpokladmi, ktoré sa v čase nemenia. Len to umožňuje dobrú porovnateľnosť výsledkov. Rovnako je potrebné zostaviť scenár na základe údajov, ktoré podliehajú nezávislému hodnoteniu (napríklad Výborom pre makroekonomické prognózy, Výborom pre daňové prognózy, údaje Štatistického úradu SR) resp. sú zakotvené v legislatíve. Zámerom je vyhnúť sa použitiu predpokladov, ktoré by mohli obsahovať aj vplyvy opatrení hospodárskej politiky, ako sú napríklad predpoklady použité v rozpočte verejnej správy. Základný prístup k zostaveniu základného scenára je uvedený v tejto prílohe, detailný výpočet základného scenára aj so stanovenými pravidlami je zverejnený na internetovej stránke www.rozpoctovarada.sk.

Projekcia⁸⁶ sa zostavuje na **obdobie najbližších 50 rokov** v súlade s definíciou dlhodobej udržateľnosti uvedenej v zákone o rozpočtovej zodpovednosti. Vzhľadom na rôznu mieru detailnosti dostupných predpokladov makroekonomického a demografického vývoja na Slovensku je možné **projekciu rozdeliť na dve časti**, pričom **nevyhnutnou podmienkou je ich konzistentné prepojenie**:

- **strednodobá časť** - v horizonte **prvých štyroch rokov projekcie** (ide o obdobie pokrývajúce rozpočet verejnej správy) sú dostupné **podrobnejšie predpoklady o vývoji ekonomiky**, čo umožňuje detailnejšie prognózovať jednotlivé položky príjmov a výdavkov verejnej správy (napr. dane, výdavky na mzdy, prevádzkové výdavky)
- **dlhodobá časť** - v horizonte ďalších rokov (**5.-50. rok**) je možné aplikovať **pravidlá s vyššou mierou zjednodušenia**. V tejto časti scenára sa pri projekcii kladie väčší dôraz na vývoj položiek, ktoré najvýznamnejšie ovplyvňujú bilanciu v dlhodobom horizonte, ako je napríklad vplyv starnutia populácie na verejné financie. Ide o tzv. **implicitné a podmienené záväzky**.

V prípade zmien v právnom poriadku je definícia základného scenára jednoznačná. **Žiadne budúce zmeny legislatívy**, t. j. také, ktoré nenadobudli platnosť k dátumu zostavenia základného scenára, **by nemali byť zachytené v základnom scenári**.

Vývoj mnohých položiek však nie je daný právnym poriadkom a **priamo o nich rozhoduje vláda**, či už pravidelne (mzdové, prevádzkové a kapitálové výdavky) alebo menej pravidelne (niektoré výdavky v sociálnej oblasti). V strednodobom horizonte síce vláda môže zmraziť mzdy alebo valorizovať dávky podľa inflácie, ale v dlhodobom horizonte by bol takýto scenár veľmi nepravdepodobný⁸⁷. **V takýchto prípadoch je potrebné nastaviť pravidlá a neuvažovať s priamymi zásahmi resp. nečinnosťou vlády**.

⁸⁶ Vzhľadom na to, že ide o jeden z možných, nie najpravdepodobnejší scenár vývoja verejných financií s relatívne dlhým horizontom, v texte sa ďalej používa pojem projekcia. Pojem prognóza sa zvyčajne používa pri vyjadrení najpravdepodobnejšieho scenára.

⁸⁷ V týchto konkrétnych prípadoch by mohlo dôjsť k zníženiu motivácie zamestnávať sa vo verejnom sektore resp. k zníženiu relatívnej životnej úrovne poberateľov dávok. Zjednodušene, pomalší rast miezd vo verejnom sektore v porovnaní so súkromným sektorom by zvyšoval motivácie zamestnávať sa v súkromnom sektore. Valorizácia dávok o infláciu by síce zachovala ich kúpnu silu v čase, ale došlo by k poklesu jej podielu na priemernej mzde, čiže jej poberatelia by boli chudobnejší v porovnaní s inými.

V **strednodobom horizonte** by mal byť vývoj položiek, o ktorých rozhoduje vláda, naviazaný na legislatívu, ak ide o príbuzné položky (niektoré typy sociálnych dávok) alebo na najvhodnejší makroekonomický ukazovateľ odvodený od zvyklostí a historických skúseností s danou položkou (naviazanie vývoja prevádzkových nákladov na infláciu, čo by zabezpečilo rovnakú reálnu veľkosť výdavkov na tovary a služby v čase). V **dlhodobom horizonte** je potrebné zvážiť predpoklady o vývoji takýchto položiek aj z hľadiska ich možných distribučných vplyvov.

Pri zostavovaní základného scenára sa **definujú pravidlá pre vývoj príjmov a výdavkov nezávisle od seba a len v odôvodnených prípadoch by sa mal použiť predpoklad o ich vzájomnom prepojení** (napr. EÚ granty, štátom platené poistné).

Zámerom je zahrnúť platnú legislatívu do základného scenára v čo najväčšej možnej miere, pričom je to nevyhnutnosťou najmä v prípade najväčších položiek bilancie (daňové a odvodové príjmy, výdavky v sociálnej oblasti, ktoré sa modelujú v dlhodobom horizonte).

Dôležitým aspektom je aj **časové hľadisko platnej legislatívy**. Funkčné obdobie vlády je časovo ohraničené, pričom vláda môže prijať také legislatívne zmeny, ktoré sú posunuté ďaleko za tento horizont a uvažujú s nepravdepodobnými zmenami. Napríklad nie je možné realisticky uvažovať o zmene, ktorá by od roku 2030 znížila dôchodky o 80 %. Takéto **zmeny siahajúce za horizont funkčného obdobia vlády sa zachytia v základnom scenári iba čiastočne alebo v krajnom prípade vôbec**.

Tab 28: Definícia základného scenára

Zostavenie dlhodobej prognózy príjmov a výdavkov verejnej správy	<ul style="list-style-type: none"> - obdobie najbližších 50 rokov - dve časti projekcie (strednodobá a dlhodobá časť) s rôznou mierou detailnosti dostupných predpokladov
Zohľadnenie budúceho hospodárskeho a demografického vývoja	<ul style="list-style-type: none"> - žiadne priame, ani nepriame zásahy vlády - naviazanie na vývoj makroekonomických a demografických ukazovateľov: v strednodobom horizonte aj podľa zvyklostí a legislatívy, v dlhodobom horizonte je potrebné zvážiť distribučné vplyvy - zohľadnenie vzájomného prepojenia položiek príjmov a výdavkov len odôvodnených prípadoch
Zohľadnenie aktuálneho stavu právneho poriadku	<ul style="list-style-type: none"> - platná legislatíva v prípade najväčších položiek, účinná v prípade ostatných - stav legislatívy ku koncu obdobia zostavenia skutočnosti - penalizácia legislatívy účinnej až po skončení funkčného obdobia vlády
Zahrnutie implicitných a podmienených záväzkov	<ul style="list-style-type: none"> - možnosť spoľahlivej projekcie - konzervatívny vplyv k zahrnutiu záväzkov (s dôrazom na tie s výsledným negatívnym vplyvom)

Zdroj: RRZ

Príloha 6 – Podmienené záväzky

Okrem explicitného súčasného zadĺženia, budúcich vplyvov starnutia populácie, splácania PPP projektov, či odstavovania jadrových elektrární (implicitný dlh) existujú pre verejnú správu aj takzvané podmienené záväzky. Sú to výdavky, ktoré sa nepočítajú do súčasného hrubého ani do implicitného zadĺženia, ale v budúcnosti vyvstanú iba s určitou pravdepodobnosťou. Ide napríklad o možné náklady z prehratých súdnych sporov, či realizáciu štátom vystavených finančných záruk. Na podobné nečakané výdavky by za ideálnych podmienok mali byť vytvárané rezervy. V tom najhoršom prípade je minimálnou požiadavkou monitoring týchto záväzkov.

Ministerstvo financií v [Súhrnnej výročnej správe za rok 2012](#) vyčíslilo tieto potenciálne záväzky k 31. decembru 2012 (novšie údaje nie sú dostupné) spolu na 8,1 miliardy eur (11,3 percenta HDP).

Najvýznamnejší podmienený záväzok vo výške 5,1 mld. eur (viššie 60 % celkových záväzkov) je zaznamenaný v súvislosti s Európskym mechanizmom pre stabilitu a predstavuje podiel Slovenska na základnom imaní tejto spoločnosti vo forme akcií splatných na vyzvanie. Ďalej nasledujú podmienené záväzky Fondu národného majetku vyplývajúce z privatizácie⁸⁸ a právnych sporov v celkovej výške 1,4 mld. eur (17 % celkových záväzkov). S členstvom Slovenska v medzinárodných bankách a agentúrach sú spojené podmienené záväzky vo výške 1,1 mld. eur (13 % celkových záväzkov).

Okrem záväzkov identifikovaných v účtovných výkazoch existujú aj ďalšie potenciálne riziká:

- Ďalšie súdne spory sú evidované medzi akcionármi zdravotných poisťovní a Národnou radou Slovenskej republiky na slovenských súdoch – v celkovej výške 688 mil. eur. Ostatné súdne spory, ktoré má vedené vo svojich záznamoch NR SR, sú vo výške 36 mil. eur.

Inými podmienenými záväzkami sú štátne záruky v miestnom bankovom systéme prostredníctvom Fondu ochrany vkladov. Štát dnes garantuje vklady do výšky 100 tisíc eur. Koncom roka 2013 sa to týkalo vkladov vo výške 26,86 miliárd eur, pričom v tejto sume sú zahrnuté chránené vklady v 13-ich bankách, ktoré sú účastníkmi systému ochrany vkladov v SR⁸⁹. Aktuálna správa Národnej banky Slovenska (NBS) o finančnej stabilite k [novembru 2013](#) konštatuje, že “zdravie bankového sektora ako celku je v súčasnosti jedným z najvýznamnejších faktorov stojacim za pomerne dobrou odolnosťou slovenskej ekonomiky voči externým šokom”.

⁸⁸ Podľa § 15 ods. 4 zákona č. 92/1991 Zb. o podmienkach prevodu majetku štátu na iné osoby.

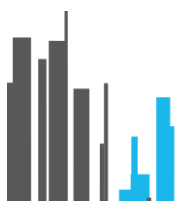
⁸⁹ Dňom 1.12.2013 bola UniCredit Bank Slovakia a.s. transformovaná na pobočku českej banky UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., tzn. že od tohto dňa sú vklady v tejto pobočke chránené systémom ochrany vkladov v ČR, a preto je objem chránených vkladov nižší ako v predchádzajúcom roku.

Tab 29: Podmienené záväzky verejného sektora

Subjekty (podľa SVS)	Záväzok	2011		2012		2013	
		(mil.€)	(% HDP)	(mil.€)	(% HDP)	(mil.€)	(% HDP)
MF SR	Európsky mechanizmus pre stabilitu	-	-	5 109	7,2	NA	
	členstvo v EIB	-	-	574	0,8	NA	
	členstvo v MBOR	-	-	351	0,5	NA	
	členstvo v EBOR	101	0,1	101	0,1	NA	
	členstvo v RB RE	17	0,0	17	0,0	NA	
	členstvo v Medzinárodnej banke pre hospodársku spoluprácu	-	-	15	0,0	NA	
	členstvo v Mnohostrannej agentúre pre investičné záruky	-	-	3	0,0	NA	
	arbitráž s akcionármi ZP Union, a.s.	65	0,1	25	0,0	NA	
	arbitráž s akcionármi bývalej ZP Apollo, a.s.	131	0,2	131	0,2	NA	
	arbitráž s akcionármi U.S. Steel Košice	-	-	257	0,4	NA	
SPF	nevyrované reštitučné nároky	0	0,0	0	0,0	NA	
	právne spory	96	0,1	112	0,2	NA	
FNM	ručenie podľa §15 zákona 92/1991	855	1,2	855	1,2	NA	
	právne spory	405	0,6	506	0,7	NA	
	záruky	9	0,0	-	-	NA	
Obce (RO obcí, PO obcí)		-	-	9	0,0	NA	
VÚC (RO VÚC, PO VÚC)		3	0,0	2	0,0	NA	
RO ŠR a PO ŠR (okrem MF SR)		-	-	28	0,0	NA	
Rozhlas a televízia Slovenska		1	0,0	-	-	NA	
Iné subjekty	Záväzok	2011		2012		2013	
		(mil.€)	(% HDP)	(mil.€)	(% HDP)	(mil.€)	(% HDP)
FOV	chránené vklady	NA		26 889	37,8	26 856	37,2
	spor s MCH-Medical Care Holding	NA		30	0,0	30	0,0
NR SR	spor s HICCE a Dôvera Holding (zákon o zdravot. poisťovníach)	NA		222	0,3	527	0,7
	HICCE a Dôvera Holding - úroky	NA		351	0,5	-	
	spor s European America Invest.Bank - AG (zákon o zdravot.poisťovníach)	NA				131	0,2
	spor s MEGACOM (zákon o poštových službách)	NA				22	0,0
	ostatné	NA				14	0,0
	Spolu		1 683	2,4	35 587	50,1	27 581

Zdroj: MF SR, NR SR, FOV, RRZ

Príloha 7 – Základný scenár vychádzajúci z roka 2012 - revízia

Revíziou základného scenára 2012 prišlo ku zlepšeniu indikátora dlhodobej udržateľnosti. GAP klesol zo 4,3 % HDP na 4,0 % HDP.

Hlavnými dôvodmi, ktoré pozitívne ovplyvnili indikátor sú:

- revízia strednodobého no-policy-change scenára (lepšia štartovacia pozícia)
- zakomponovanie nových dlhodobých projekcií zdravotníckych výdavkov.

Zhoršenie, teda zvýšenie GAP-u nastalo z nasledovných dôvodov:

- aktualizácia dlhodobých projekcií dôchodkových výdavkov
- zmena časového radu hrubého domáceho produktu v strednodobej časti základného scenára, ktorá sa následne prenáša aj do dlhodobej projekcie.

Tab 30: Základný scenár dlhodobej udržateľnosti verejných financií – rok 2012 (% HDP)

	2012*	Strednodobý scenár					Dlhodobé projekcie				
		2013	2014	2015	2016	2020	2030	2040	2050	2062	
Príjmy	33,1	35,4	34,5	34,0	33,4	33,3	33,2	33,3	33,5	33,5	
Daňové príjmy	15,2	16,1	15,6	15,4	15,2	15,2	15,2	15,2	15,2	15,2	
Sociálne a zdravotné odvody	12,7	13,8	13,7	13,7	13,6	13,5	13,5	13,7	13,9	14,0	
- Odvody vrátane 2. piliera	13,4	14,1	14,0	14,0	13,9	13,9	13,9	13,9	13,9	13,9	
- Soc. poisť. ozbrojených zložiek	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	
- 2.pilier - výpadok	-0,9	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,6	-0,6	-0,4	-0,2	-0,2	
Granty a transfery	2,5	3,0	2,7	2,6	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	
Nedaňové príjmy	2,6	2,6	2,5	2,4	2,4	2,3	2,2	2,1	2,0	2,0	
- Ostatné nedaňové príjmy	1,6	1,5	1,5	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	
- Príjmy z majetku	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	
- Príspevky do NJF	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	
Výdavky	38,1	38,9	38,9	38,6	37,9	38,2	40,3	43,3	48,3	55,4	
Primárne výdavky	36,3	36,9	36,9	36,6	35,9	35,7	35,9	36,8	38,3	39,3	
Fixné	18,2	18,3	18,2	17,9	17,3	17,3	17,3	17,3	17,3	17,3	
Výdavky citlivé na demografiu	17,9	18,3	18,4	18,4	18,3	18,2	18,4	19,3	21,0	22,0	
- Dôchodkové dávky	8,1	8,4	8,5	8,4	8,4	8,2	8,1	9,0	10,2	10,8	
- Ozbrojené zložky	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,6	0,7	
- Zdravotná starostlivosť	5,0	5,1	5,1	5,1	5,2	5,3	5,8	5,9	6,1	6,4	
- Dlhodobá starostlivosť	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	
- Školstvo	3,9	3,9	3,9	3,8	3,7	3,7	3,5	3,2	3,3	3,3	
- Dávky v nezamestnanosti	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	
Náklady na ukončenie prevádzky JE	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	
PPP projekty	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	
CARGO	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Transfery politickým stranám	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Úroky	1,8	2,0	2,0	2,0	2,1	2,5	4,4	6,6	10,0	16,1	
Saldo VS	-5,0	-3,5	-4,4	-4,5	-4,5	-4,8	-7,1	-10,0	-14,9	-21,9	
Primárne saldo VS	-3,2	-1,5	-2,4	-2,5	-2,4	-2,3	-2,7	-3,4	-4,9	-5,8	
Dlh	52,7	55,2	57,8	59,8	61,2	66,7	91,6	136,2	206,7	330,9	

* bez jednorazových vplyvov

Zdroj: RRZ

Príloha 8 – Jednoduchý panelový regresný model rozpätia výnosov vládnych dlhopisov – krajiny V4

Model vysvetľuje vývoj rozpätia úrokových sadzieb zo štátnych dlhopisov (rizikovej prirážky) v závislosti od úrovne dlhu voči HDP a bilancie bežného účtu k HDP spoločne na dátach krajín V4 (Eurostat). Dynamika zmien rizikovej prirážky je zachytená jej zaradením medzi vysvetľujúce premenné s oneskorením dvoch pozorovaní. Vysvetľujúce premenné sú štatisticky významné na 5 %-nej hladine významnosti (viď t-štatistika a F-štatistika), okrem konštanty, ktorá nemá ekonomickú implikáciu a signifikantný vplyv na závislú premennú. Koefficient determinácie je približne 93 %. Durbin-Watson štatistika naznačuje vzájomnú nekorelovanosť náhodných zložiek (s normálnym rozdelením). Oneskorené vysvetľujúce premenné boli pri odhade využité ako inštrumenty (pre závislosť s vysvetľovanou premennou).

Základný tvar rovnice (c – konštanta, β – odhadnutý parameter, i – krajina, t – čas):

$$yield_{i,t} = c + \beta_1 gdebt_{i,t}^2 + \beta_2 ca_{i,t} + \beta_3 yield_{i,t-1} + \beta_4 yield_{i,t-2} + \varepsilon_{i,t}$$

Premenné: YIELD_? - rozpätie (spread) výnosov vládnych dlhopisov krajiny V4 a Nemecka, C – konštanta, GDEBT_? – vládny dlh v % HDP, CA_? – bežný účet v % HDP (bez transferov). Krajiny (znak „?“): Česká republika, Maďarsko, Poľsko, Slovensko.

Štandardný výstup modelu (EViews):

Dependent Variable: YIELD_?

Method: Pooled IV/Two-stage Least Squares

Sample (adjusted): 2000Q4 2013Q3

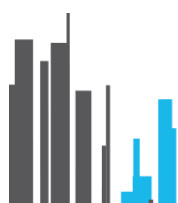
Included observations: 52 after adjustments

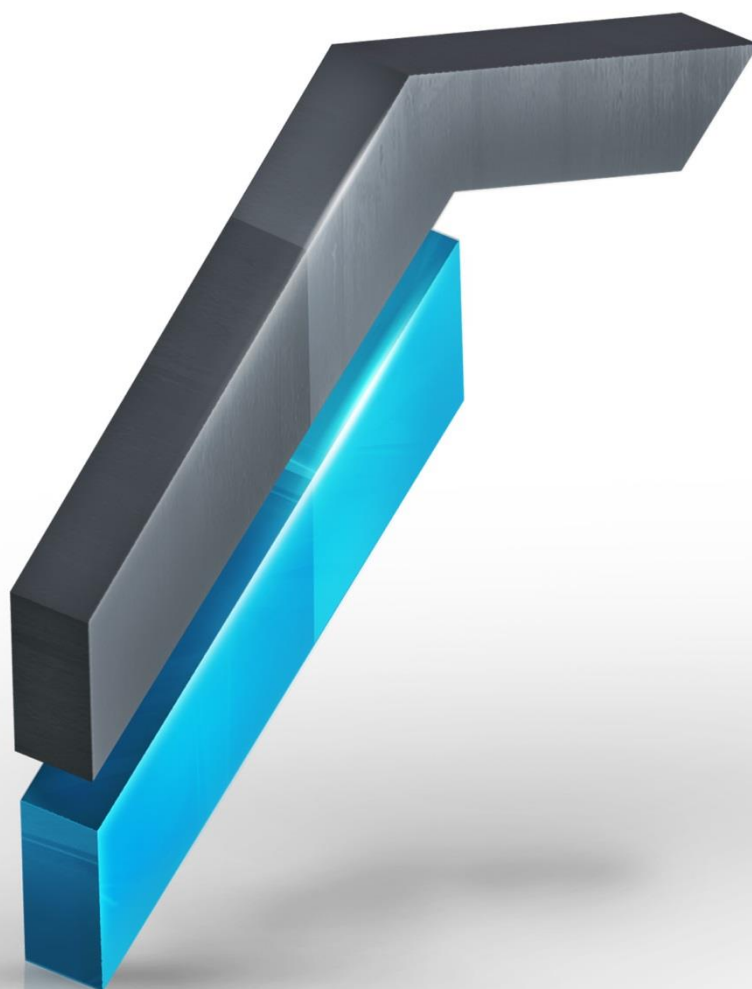
Cross-sections included: 4

Total pool (unbalanced) observations: 199

Instrument specification: C @PERINST GDEBT_?(-1) CA_?(-1)

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-9.69E-05	0.000597	-0.162292	0.8712
GDEBT_?^2	0.025177	0.003997	6.299678	0.0000
CA_?	-0.021197	0.009858	-2.150162	0.0328
YIELD_?(-1)	1.144374	0.073101	15.65462	0.0000
YIELD_?(-2)	-0.435213	0.070903	-6.138131	0.0000
R-squared	0.926641	Mean dependent var		0.021402
Adjusted R-squared	0.925128	S.D. dependent var		0.016358
S.E. of regression	0.004476	Sum squared resid		0.003887
F-statistic	247.6313	Durbin-Watson stat		2.084061
Prob(F-statistic)	0.000000	Second-Stage SSR		0.008678
Instrument rank	102			

**Kancelária Rady pre
rozpočtovú zodpovednosť**

Imricha Karvaša 1
Bratislava 1
813 25
Slovakia

www.rozpoctovarada.sk